

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_192157

UNIVERSAL
LIBRARY

OUP-391-29-4-72-10,000.

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. **M922.94** Accession No. **M 2344**

Author **A62S**
अंडयु द. सोडा.

Title **सांख्ये ज्ञानो विद्यो जीवित्वम्**

This book should be returned on or before the date last marked below.

1954

Life of St. Anthony of Padua

(A Purana in Marathi verse published in 1659).

Composed by

Fr. Antonio de Saldanha S. J.

(1598-1663)

Transliterated from the Roman script and edited with notes and
Introduction

By

Anant Kakba Priolkar

[Director, Marathi Post-graduate Research Institute]

With a Foreword by

The Rt Rev **Dr. Andrew de Souza**

Bishop of Poona

MARATHI SANSHODHANA MANDALA

Mumbai Marathi Granthasangrahalaya, Thakurdwar Bombay 2.

1956

FOREWORD

Research of any kind is in itself a laborious task, taxing one's powers, patience and even the pocket. But to devote one's life to research into the foundations of just a regional language, digging into the past of centuries, is far above the ordinary ideal. In our particular case, the author needs the knowledge not only of the local and surrounding dialects and tongues, but also of foreign languages because of the aliens that ruled our country. Now, to be sufficiently acquainted with all these, is certainly a remarkable feat. Prof. Priolkar then, richly deserves our admiration and congratulations, but what I admire most in his work, is, all that he has brought to light on the Christian literature of Maharashtra going down the period of not less than four centuries. It is but natural that foreigners laid the foundations of the Christian classics, but it has been unnatural that the subsequent generations of Christians did next to nothing in that sphere; nay, generations have come and gone, mostly ignorant of the beauties in the treasures of their past.

Hence, Prof. Priolkar has done and will do singular service to the Christian community by his studies and publications of their Puranas and other ancient publications of Konkan. Though all scholars may not swear by him on our past history, or accept his opinions on Christianity and its beliefs, one cannot but propose his life and labours in the wonderful field of research, for emulation by especially the highly gifted youths of our country.

Finally, I heartily wish all prosperity to the Marathi Research Institute in its labours, without any distinction of religion or race.

5-10-55

Bishop's House,
Poona.

+ **Andrew D'Souza**
BISHOP OF POONA

पुरस्कार

कोणत्याही प्रकारचें संशोधन म्हटलें तरी त्यामध्ये अतिशय परिश्रम घ्यावे लागतात. या कामांत केवळ बुद्धीस शीण येतो एवढेंच नव्हे तर मनुष्याची चिकाटीहि कसोटीला लागते. एकाद्या प्रादेशिक भाषेच्या संशोधनकार्याकडे स्वतःस वाहून घेणें व त्या भाषेच्या अनेक शतकांतील इतिहासाची छाननी करणें ही कामगिरी तर सामान्य संशोधनापेक्षां कितीतरी उच्च दर्जाची म्हटली पाहिजे. विशेषतः प्रस्तुत संशोधनाचे बाबतींत लेखकाला केवळ आजूबाजूच्या स्थानिक प्रांथिक भाषांचें व बोलभाषांचें उत्तम ज्ञान तर आवश्यक आहे; पण परकीयांनीं आपल्या देशावर राज्य केलें असल्यामुळें त्या परकीयांच्या भाषेवरहि प्रभुत्व असणें अत्यावश्यक आहे. आतां ह्या सर्व भाषांचें चांगलें ज्ञान असणें ही निःसंशय उल्लेखनीय गोष्ट आहे. म्हणून प्रा. प्रियोळकर हे स्तुतीस आणि अभिनंदनास पात्र आहेत ही गोष्ट तर खरीच, परंतु त्यांच्या ग्रंथांतील एक गोष्ट मला अत्यंत प्रशंसनीय वाटते. ती म्हणजे कर्मांत कमी गेल्या चार शतकांत निर्माण झालेल्या महाराष्ट्रांतील ख्रिस्ती वाङ्मयासंबंधीं कितीतरी अज्ञात भाग त्यांनीं उजेडांत आणला आहे. परकीयांनीं ख्रिस्ती पौराणिक वाङ्मयाचा पाया घातला यांत आश्चर्य नाही. परंतु त्यानंतरच्या पिढ्यांतील ख्रिस्ती लोकांनीं या वाङ्मयाच्या बाबतींत जवळजवळ काहीं केलें नाही, ही गोष्ट अगदीं अस्वाभाविक वाटते. इतकेंच नव्हे तर येथें ख्रिस्ती लोकांच्या अनेक पिढ्या होऊन गेल्या, परंतु त्यांना आपल्या ह्या प्राचीन साहित्यांतील ऐश्वर्याचि जवळजवळ अज्ञानच होतें.

म्हणून ख्रिस्ती समाजाच्या पुराणांचा व कोकणांतील इतर प्राचीन ग्रंथांचा अभ्यास करून व त्यासंबंधीं ग्रंथ प्रकाशित करून प्रा. प्रियोळकरांनीं ह्या समाजाची फार मोठी सेवा केली आहे व यापुढेहि हें त्यांचें कार्य चाळूच रहाणार आहे. जरी सर्वच्या सर्व विद्वानांनीं आपल्या प्राचीन इतिहासाचे बाबतींत त्यांचा शब्द अखेरचा मानला नाही अथवा ख्रिस्ती धर्म आणि त्यांतील तत्त्वां यांविषयीं त्यांनीं व्यक्त केलेलीं मतें ग्राह्य मानलीं नाहीत, तरी आपल्या देशांतील विशेष करून अत्यंत बुद्धिमान् तरुणांनीं त्यांचें चरित्र व संशोधनाच्या क्षेत्रांत त्यांनीं घेतलेले अलौकिक परिश्रम हे आपल्या डोळ्यासमोर आदर्श म्हणून

ठेवावे, असें म्हटल्याशावाय रहायत नाहीं. शेवटीं धर्म, पंथ व वंश असा कोणताहि भेदभाव न बाळगतां मराठी भाषेचे उपयुक्त संगोवनकार्य चालविणाऱ्या मराठी संशोवनमंडळ या संस्थेचा मी अन्तःकरणपूर्वक उत्कर्ष इच्छितों.

विशप हाऊस, पुणे-१

दि. ५-१०-१५५

+ अँडु द सौझा

(पुण्याचे विशप)

आभार

आमच्या विनंतीस मान देऊन पुण्याच्या पूज्य विशपस्वामींनीं ते रोमला जाण्याच्या विलक्षण गर्दीत असतांही या ग्रंथाला मराठींत 'पुरस्कार' लिहून दिला, यावद्दल त्यांचे आम्हीं अत्यंत कृतज्ञ आहोत.

गोऱ्यांनील नवक्रिश्चनांच्या आप्रहावरून सतराव्या शतकांत परकीय पाद्रींनीं मराठींत अनेक क्रिस्ती पुराणे लिहिलीं. परंतु त्यांच्या वंशजांपैकी हे मराठी ग्रंथ वाचू शकणारीं चारदोन देखील माणसें आज असतील की काय, यावद्दल आम्हांस शंका आहे. स्वतः विशपस्वामी गोवेकर अमूनसुद्ध मराठी चांगलें जाणतात. त्यांनीं आपल्या प्रांतवांधवांचें या आपल्या मराठी वाङ्मयवैभवाकडे लक्ष वेधिलें, ही समाधानाची गोष्ट होय. मराठी न जाणणाऱ्या वांधवांचिंहि या त्यांच्या 'पुरस्कारा' कडे लक्ष जावें म्हणून त्यांच्याचकडून तो इंप्रर्जीत लिहून घेऊन सोवत जोडण्यांत येत आहे.

या क्रिस्ती मराठी वाङ्मयाच्या निर्मितीमागचा सोळाव्यासतराव्या शतकांनील इतिहास सर्वसाधारण क्रिस्ती माणसाला पटेल किंवा रुचेल अशी आमची अपेक्षा नाहीं. तो अप्रिय असला तरी साधार व म्हणूनच आमच्या समजाप्रमाणें सत्य आहे, आणि तो शक्य तितक्या सौम्य शब्दांत कथन करण्याचा आम्हीं प्रयत्न केला आहे एवढेंच आम्ही येथें सांगू शकतो.

पाद्री आंतोनियु द सालदाअ
विरचित
सांतु आंतोनिची जीवित्वकथा

(सतराव्या शतकातील क्रिस्ती पुराण)

सं पा द क
अनंत काकवा प्रियोळकर
डायरेक्टर, मराठी संशोधनमंडळ, मुंबई

मराठी संशोधनमंडळ,
मुंबई मराठी ग्रंथसंग्रहालय, मुंबई २

१९५४

किंमत २ रुपये

मराठी संशोधनमंडळांत तयार झालेली पुस्तके

- १ मराठी दोलामुद्रितें. किं. १-०-०
- मुक्तेश्वरकृत महाभारत (संशोधित प्रत)
- २ आदिपर्व, खं. १ ला, १ ते १२ अध्याय. किं. ५-०-०
- ३ आदिपर्व, खं. २ रा, १३ ते २५ अध्याय. किं. ५-०-०
(दोनही खंडांत मुक्तेश्वराच्या चरित्रविषयक प्रास्ताविक निबंध आहेत.)
- ४ Shalapaddhati (१८२४ साली मूळ मराठीत लिहिलेल्या, परंतु आज अनुपलब्ध असलेल्या पुस्तकाचे त्याच साली झालेलें गुजराती भाषांतर. विस्तृत इंग्रजी प्रस्तावनेसह.) किं. १-८-०

या पुस्तकासंबंधी गुजरात विद्यापीठाचे कुलगुरु न्या. सर दिवेटिया लिहितात,

“ I have read it with great interest and I was agreeably surprised to see the Indian traditional system of teaching in Primary schools was adopted in England through Dr. Bell. You have done a great service by publishing this pamphlet and I wish it is widely known and appreciated by people.”

हैद्राबादचे माजी शिक्षणमंत्री श्री. देवीसिंग चव्हाण लिहितात,

“ Your paper on Shalapaddhati I find exceedingly interesting. You have expounded to the world, how India led the way for others to follow even in methods of education as in many other spheres for which I congratulate you.”

- ५ मराठीतील आरंभीच्या क्रिस्ती दौत्रिनी (सोळाव्या व सतराव्या शतकांत क्रिस्ती मिशनऱ्यांनी लिहिलेल्या मराठी बोलीतील प्रश्नोत्तररूप धार्मिक पुस्तकांची माहिती). किं. १-०-०
- ६ सांतु आंतोनिची जीवित्वकथा (क्रिस्ती पुराण). किं. २-०-०

प्रकाशक व मुद्रक : प्रा. अ. का. प्रियोळकर,
मराठी संशोधनमंडळ, मुंबई मराठी ग्रंथसंग्रहालय, ठाकुरद्वार, मुंबई २
मुद्रणस्थळ : साधना प्रेस, आर्थर रोड, मुंबई ११

सांतु आंतोनिची जीवित्कथा

प्रस्तावना

‘सांतु आंतोनिची जीवित्कथा’ या प्रस्तुत ओवीबद्ध मराठी काव्याचा कर्ता पाद्री आंतोनियो द सालदाञ्ज याचा जन्म माझगांव नांवाच्या आफ्रिकेतील किल्ल्यांत झाला. मारोको हें त्याचें जन्मस्थान असल्याचें त्याच्या मुद्रित ग्रंथावर नमूद आहे तो हाच भाग अमावा. त्याचा बाप पोर्तुगीज व आई इटालियन होती. आपल्या अंगांतील वीरवृत्तीला आपली जन्मभूमी हें कार्यक्षेत्र अपुरें वाटून वयाच्या सोळाव्या वर्षी लष्करी पेशा पत्करून तो हिंदुस्थानांत आला; परंतु इकडे गोव्यांत आल्यावर त्याची वृत्ति बदलली. त्याने शिपाईगिरीचा त्याग करून स्वतःला धर्मकार्याला वाहून घेण्याचें ठरविलें, आणि १६१५ सालीं जेजुईट मंडळीमध्ये (Companhia de Jesus) तो सामील झाला. या ठिकाणीं पूर्वाभ्यास झाल्यावर तत्त्वज्ञानाच्या अभ्यासाला त्यानें सुरुवात केली. पुढें काहीं काळ आजारीपणात काढल्यावर सासष्टी मिशनमध्ये धर्मोपदेशक म्हणून वगिष्टांकडून त्याची नेमणूक झाली.

प्रथम १५४१ च्या सुमारास ज्यावेळीं पोर्तुगीजांनीं देशी लोकांना क्रिस्ती धर्मांत आणण्याचें कार्य सुरू केलें, त्यावेळीं त्यांचा भर धाकदपटशा, फुसलावणी किंवा बळजबरी यांच्यावरच होता. अशा प्रकारानें हजारो लोक जरी क्रिस्ती धर्मांत ओढले गेले तरी ते केवळ नांवानेच क्रिस्ती असत. घरांत ते जुन्या हिंदु पद्धतीप्रमाणें चालत, हिंदु धार्मिक ग्रंथ वाचत व हिंदु देवदेवतांचें भजनपूजन करीत. नव्या क्रिस्ती धर्माचें त्यांना ज्ञान मुळींच नसे. या प्रकाराला आळा घालण्याकरितां १५६० सालीं गोव्यांत स्थापन झालेल्या इंक्विझिशनचा उपयोग करण्यात येऊं लागला. इंक्विझिशनच्या नियमांप्रमाणें जुन्या धर्माचे ग्रंथ वाचणे किंवा ते संग्रहीं ठेवणें आणि जुन्या धर्माच्या चालीरीतींप्रमाणें वागणें हा गुन्हा होता.

अशा गुन्हेगारांवर खटले भरून इंक्विझिशन त्यांना कैद करी, त्यांच्या मालमत्तेवर जप्ती आणि कमाल शिक्षा म्हणून ‘Auto de Fe’ नांवाच्या समारंभांत त्यांना जीवंतही जाळी. उत्तर कोकणांतील मराठी बोलीचें एक क्रिस्ती पुराण उपलब्ध आहे, त्याच्यामध्ये यासंबंधी पुष्कळ निर्देश आढळतात. उदाहरणार्थ—

कैसे क्रिस्तावांदो तुमी, पुंजीता देव लाडके,
असून धोंड्यामातीचे, तुमचे घरीं.

+

+

+

**मुराद क्रिस्तांव असूनसीं, पातीस नईं देत सुदेचारासीं,
आणि पुंजितान हिंदुवांचे देव, आपुले घरीं.**

**ही वारता नईं झुटी, ऐसे करणीतो जाणा तुमी,
वरसाचे वरस गोव्यां जातान, जे हिंदुवांचे देव मानितान.**

ज्यांच्यावर हिंदु देवदेवता पूजल्याचा आरोप असे, असे दमण, दीव, वसई, मुंबई वगैरे भागांतील क्रिस्ती लोक पकडून ठेवीत व दरवर्षी इंक्लिशिशानपुढे उभे करण्याकरितां त्यांना गोव्याला पाठविले जाई, त्यांचा निर्देश वरील उताऱ्यांत आहे.

सतराव्या शतकातील इंक्लिशिशानचा एक कैदी डॉ. देलो या फ्रेञ्च डॉक्टरनें आपल्या तुरुंगवासाचा जो वृत्तांत प्रसिद्ध केला आहे त्यांत आपणास दमणहून गोव्याला नेतांना वसईच्या तुरुंगांत कांहीं काळ मुक्काम करावा लागला व तेथे आपणांस पुष्कळ समदुःखी सोबती आढळले; त्यांची गोव्याला रवानगी करण्याकरितां इंक्लिशिशानच्या स्थानिक अधिकाऱ्यानें कैद केलें होतें, असे लिहून ठेविले आहे. (प्रकरण १३) इंक्लिशिशानच्या या धाकानेही ज्यावेळीं या प्रकाराला आळा पडना, त्यावेळीं या नव-क्रिश्चनांना क्रिस्ती धर्माचें प्रथम शिक्षण मिळाले पाहिजे, या गोष्टीकडे धर्माधिकाऱ्यांचें विशेष लक्ष गेले.

१५६७ सालीं जी धर्माधिकाऱ्यांची पहिली परिषद भरली होती, तिच्यामध्ये नवक्रिश्चनांना क्रिस्ती धर्मोपदेशाला हजर राहाणें आवश्यकच ठरविण्यांत आलें व हे धर्मोपदेशक जर लोकांची भाषा जाणणारे असतील तरच हा उपदेश जास्त फलदायी होईल, म्हणून धर्मोपदेशकांनीं लोकांची भाषा शिकावी, अशी जोराची शिफारस करण्यांत आली. १५७५, १५८५ व १५९२ सालीं झालेल्या, अनुक्रमेण दुसरी, तिसरी व चौथी या परिषदांमध्येही देशी भाषेच्या ज्ञानावर फार जोर देण्यांत आलेला दिसतो. १६०५ सालच्या पाचव्या परिषदेमध्ये तर पुढीलप्रमाणे ठराव करण्यांत आला : “ लोकांच्या आत्म्यांच्या हिताकरितां चर्चांची व्यवस्था नीट चालावी, गांवकऱ्यांना योग्यप्रकारें धर्मशिक्षण मिळावें आणि धर्मसंस्कार यथाविधि पार पडावे म्हणून ही धर्मपरिषद अशी सक्त आज्ञा करिते कीं, कोणत्याही धर्मोपदेशकाची, त्याला गांवकऱ्यांची भाषा अवगत असल्याखेरीज गांवच्या चर्चांतील व्हायकरच्या वरिष्ठ जागेवर बढती होऊं नये; त्याची देशीभाषेत आधीं परीक्षा घेण्यांत यावी. जे पाद्री यापूर्वीच अशा जागांवर काम करीत असतील, त्यांना जर लोकांची भाषा येत नसेल तर हा हुकूम प्रसिद्ध झाल्या दिवसापासून सहा महिन्यांचा अवधि त्यांना ती शिकण्याकरितां देण्यांत येत आहे; या मुदतींत जर त्यांनीं देशभाषेचा अभ्यास केला नाही तर ते आपोआपच त्या अधिकारापासून पदच्युत होतील आणि गांवकऱ्यांवर त्यांची धार्मिक हुकमत राहाणार नाही. ”

वरील हकीगतीवरून त्या काळीं परदेशी पाद्रींना देशभाषेच्या शिक्षणाची किती आवश्यकता भासत होती, याची कल्पना सहज करतां येईल. हा प्रकार केवळ गोव्यांतच होता असें नव्हे. उत्तरेकडे व दक्षिणेकडे तो सर्वत्र होता. मानोएल द आसुंप्सांव नांवाच्या एका आगस्टिनियन पाद्रीनें डाक्का येथील बंगाली बोलीचें एक व्याकरण क्रिस्ती मिशनऱ्यांच्या उपयोगाकरितां म्हणून लिहून १७४३ सालीं मुद्रित केले आहे. त्याच्या प्रस्तावनेंत तो फादर जॉन ब्रासिस्टा याचे विचार उद्धृत करितो ते असे :—“ आपल्या कळपाची ज्याला भाषा माहीत नाही तो मुळीं मिशनरीच नव्हे; आणि (देशी भाषेचें अज्ञान) हें त्याचें एक महापातक आहे. आधीं या भाषेचा अभ्यास केल्याखेरीज त्याच्या या पापाचें क्षालन कोणत्याही प्रकारें होतांच कामा नये.”

पाद्री आंतोनियु सालदाञ्ज यानें स्वाभाविकच देशी भाषेचा चांगलाच अभ्यास केला असला पाहिजे; परंतु देशभाषा म्हणजे लोकांच्या नित्याच्या व्यवहारांतील बोली आणि सुशिक्षित लोक लेखनवाचनाकरितां योजित असलेली प्राथिक भाषा. या धर्मापदेशकांचें शिक्षित व अशिक्षित अशा दोघांशीं व्यवहार करण्याकरितां उपयोगी पडणारी अशी बोली शिकण्याकडे प्रथम लक्ष असे. लोकांच्या नित्याच्या व्यवहारांतील ही भाषा असल्यामुळे ती शिकणेंही सोपें जाई त्या काळीं विदेशी लोकांच्या उपयोगाकरितां जे कोश व व्याकरणे निर्माण झालीं तीं या बोलीचींच आहेत. प्रत्येक जातीच्या बोलीमध्ये फरक असल्यामुळे हे लोक विशेषतः ब्राह्मणांच्याच बोलीचा प्रथम अभ्यास करित. १५८५ खालच्या तिसऱ्या धार्मिक परिषदेत क्रिस्ती धर्माची माहिती देणारा प्रथम पोर्तुगीज भाषेत एक ग्रंथ तयार करून तो जेथें जेथें म्हणून लोकांचें क्रिस्तीकरण चालू असेल त्या त्या ठिकाणच्या भाषेत भाषांतरित करावा, असा ठराव करण्यांत आला होता. या ठरावान्वयें गोमंतकाकरितां म्हणून जो ग्रंथ तयार झाला तो म्हणजे फादर तोमास स्टिफन्स याची ‘दौत्रिन क्रिस्तां’ हा होय. १६२२ सालीं तो प्रथम मुद्रित झाला. त्यावर “em lingua Bramana Canarim” म्हणजे ‘कानारी ब्राह्मणी भाषेत’ लिहिल्याचें नमूद आहे. कानारी म्हणजे काठावरचे (Coasters). किनारा हा मूळ फारसी शब्द असून अलिकडही तो मराठीत प्रचलीत आहे. अरब लोकांनीं कोकणच्या समुद्रकांठावरील लोकाना ही संज्ञा प्रथम दिली व त्यांच्यामागून आलेले पोर्तुगीज लोक तिचा अपभ्रष्ट स्वरूपांत वापर करूं लागले, हें उघड दिसते.

फादर स्टिफन्सने ब्राह्मणांच्या बोलीत ‘दौत्रिन क्रिस्तां’ हा क्रिस्तीधर्मतत्त्वाची माहिती देणारा प्रश्नोत्तररूप ग्रंथ लिहिला खरा; परंतु त्यानें लोकांचें समाधान होईना म्हणून त्याला प्राथिक भाषेत क्रिश्चनपुराण लिहावें लागले, असें त्यानें १६१६ मध्ये मुद्रित झालेल्या आपल्या पुराणांत स्पष्ट नमूद केले आहे :

एके रविवारी संध्याकाळीं वा दौत्रिनीचें पठण संपल्यावर एक ब्राह्मण पाद्री-गुरूजवळ म्हणजेच स्टिफन्सजवळ येऊन म्हणाला,

हे दौत्रिनी वांचोनि आन । कांहीयेक आगळें शास्त्रपुराण ।
जरी आम्हां करविते पठण । तरी होतें चांग ॥
जैसें त्यां त्यां दिपावतीं । देसपरिचीं पुराणें हाती ।
तैसीं पुस्तकें कां नमेळती । आमंचां देसीं ॥
हा मोठा अभिप्रावो जी म्हण । तुमीं तरीं वारिलीं मागिलीं पुराणें ।
तरी प्रतिपुस्तकें आमांकारणें । कैसीं न करिती तुमीं ॥
या पासोनिया जी आतां । जेंतियांच्या पुराणकथा ।
नव्या क्रिस्तावांच्या चिता । आठवती देखा ॥
जरी मराठीय भाषेचीं कांहीं । शास्त्रपुराणें होतीं आमां ठायीं ।
तरी लाकाचा मनोरथु पाई । पूर्ण होता ॥

त्याला पाद्रीगुरूनें म्हणजे स्टिफन्सनें काय उत्तर दिले पहाः—

तंव त्या क्रिस्तांवाच्या बोला । पाद्रीगुरू उलासला ।
म्हणे तूं भला रे भला । प्रुस्टुनु केलासि चांगु ॥
संतोसलां तुझिये मति । जें विचारिलें मजप्रती ।
तें आइक पां यकचितीं । सांगै न जें ॥
फ्रिगियांचें बोलणें अवघारीं । ते उपमा देती कवणेपरी ।
म्हणती एके दिवसीं रोमनगरी । उभविली नाही ॥
जें आमीं केलें नाहीं अजोनिवरी । तें देवो सिधी नईल फुडारीं ।
भक्तश्रुतियां जिविची उरी । पुरवील स्वामी ॥

अशा प्रकारें नवक्रिश्चनांच्या आप्रहावरून जुन्या हिंदु मराठी ग्रंथाच्या धर्तीवर स्टिफन्सने हें क्रिस्ती मराठी पुराण लिहिले. हिंदूंचा जसा प्रमाण ग्रंथ गीता, तसा क्रिस्ती लोकांचा प्रमाण ग्रंथ बायबल आहे. ज्ञानेश्वराने ‘अमृतातेंही पैजा जिंके’ अशा प्रकारच्या भाषेत गांतेवर टीका लिहिली. त्याप्रमाणेंच स्टिफन्सनें ‘पुस्पांमाजी पुस्प मोगरी । कीं परिमळांमाजी कस्तुरी । तैशी भासांमध्ये साजिरी’ असलेल्या मराठियेमध्ये बायबलवर ओवीबद्ध ग्रंथ रचण्यास सुरुवात केली, व ही त्याची लेखन-कामाठी १६१४ सालीं शेवटास गेली. या ग्रंथानें केवळ क्रिस्ती लोकांसच चटका लावला असें नव्हे, तर हिंदुलोकादेखील या ग्रंथाची वाखाणणी करूं लागले, (“This work is so agreeable that not only do the Christians derive much profit from it, but even the gentoos pride on speaking of it,”) असे १ फेब्रु. १६२० मधल्या एका पत्रांत नमूद आहे. स्वतः स्टिफन्सनेंही आपल्या

अर्पणपत्रिकेत, “ हा ग्रंथ एतद्देशीय पद्धतीला अनुसरून रचिला असून ही लेखनशैली येथील रहिवाशांना विशेष आवडती आहे, (“ he uma obra composta a modo da terra, e no estilo de que os naturaes mais gostam”,) असे लिहिले आहे.

केवळ वरिष्ठ जातींच्या लोकांना संतुष्ट करण्याकरितांच युरोपियन मिशनऱ्यांना प्राथिक मराठी शिकावी लागली असे नव्हे; तर हिंदुधर्माचे खंडन करण्याकरितां हिंदूंचे जुने मराठी ग्रंथ अभ्यासिण्याची त्यांना आवश्यकता भासली. नव्या क्रिस्ती धर्माची माहिती देण्याबरोबर जुन्या धर्माच्या चुका दाखविणे व तो कसा त्याज्य आहे, हेही लोकांच्या गळीं उतरविणे धर्मांतरकार्याच्या दृष्टीने त्यांना अवश्य होते. पहिले कार्य स्टिफन्सच्या क्रिस्तपुराणाने केले, तर दुसरे कार्य करण्याकरितां एतियेन द ला क्रुवा नांवाच्या एका फ्रेञ्च पाद्रीने १६२९-३५ सालीं सेंट पीटरवरील पुराणग्रंथ रचून मुद्रित केला. या पाद्रीला गोव्याची कानारी (कोकणी) बोली व प्राथिक मराठी अशा दोनही भाषा चांगल्या अवगत होत्या, व त्या भाषांत लिहून प्रसिद्ध केलेल्या त्याच्या ग्रंथांची फार वाखाणणी होत आहे, असे Fr. Alex de Rhodes याने १६२१ सालच्या फ्रेञ्च भाषेत लिहिलेल्या आपल्या प्रवासवर्णनांत लिहिले आहे. (“ Il avait si parfaitement appris les deux langues du pays, la canarine, qui est vulgaire et la maraste qui est comme chez nous la latine qu’il les parlait mieux que ceux memes du pays, et avait, imprime plusieurs livres en l’une et en l’autre qui sont estime’s de tous... ”). असे जरी असले तरी आपल्या या ग्रंथाकरितां त्याने बोली भाषेचे माध्यम स्वीकारले नाही. कारण वादविवाद सुशिक्षितांशीं करावयाचा असतो. अशा लोकांची भाषा प्राथिकच असावयाची. म्हणून त्याने प्राथिक मराठींत पंधरावीस हजार ओव्याचे हे खंडणात्मक पुराण रचिले. अशा प्रकारच्या वादविवादांना उपयोगी पडावीं म्हणून सोळाव्या-सतराव्या शतकात रोमन लिपींत लिहिलेलीं मिशनऱ्यांच्या हातचीं मराठी ग्रंथांतील उतान्यांतील टांचणे पोर्तुगालांत उपलब्ध आहेत. त्यांच्या हजार दोन हजार पानांच्या मायक्रोफिल्म नकला मुंबई विद्यापीठाच्या मदतीने पोर्तुगालमधून मी आणविलेल्या आहेत. त्यांत कांहीं स्टिफन्स, क्रुवा किंवा सालदाञ्ज यांच्या हातची देखील टांचणे असणे अशक्य नाही.

कोणत्याही धर्मांमध्ये संतांनाही फार महत्त्व असते. देव स्वर्गांत असतो, परंतु संत हे त्याचे भूतलावरील प्रतिनिधि असतात. ज्ञानदेव, नामदेव, एकनाथ, व त्याकाळीं नुकताच सदेह वैकुंठाला गेल्याबद्दल ज्याचा गवगवा झाला असावा तो तुकाराम, हे संत त्याकाळीं गोव्यांतील लोकांच्या दृष्टीपुढे असावेत. चमत्कारांशिवाय नमस्कार नाही, अशी म्हण आहे. सर्वसाधारण जनमनावर

चमत्कारांचा फारच मोठा पगडा असतो. चमत्कार करणाऱ्या किंवा करतो असा ज्याचा लौकिक आहे अशा साधूच्या भजनी इतर धर्माचेहि लोक लागतात, असें आपण आजही पाहातो.

क्रिस्ती धर्मांमध्ये चमत्कार करणाऱ्या संतमहंतांची वाण नाही, ही गोष्ट नव-
क्रिश्चनांच्या व इतर एतद्देशियांच्या मनावर त्रिब्रविण्याकरितां आंतोनियु द सालदाज्ञ
या उपरिनिर्दिष्ट पाद्रीनें पादुअ येथील संत अँटनी (किंवा सांतु आंतोनी) याचें
चरित्रवर्णन करण्याचें योजिल्लें दिसतें. पुढें दिल्लें “ सांतु आंतोनिची जीवित्कथा ”
हें ओवीबद्ध मराठी पुराण हा त्याचा या विषयावरचा मुख्य ग्रंथ नाही. मुख्य ग्रंथ
त्यानें गद्यांत व बोली भाषेंत लिहिलेला आहे. या ग्रंथांत क्रिस्ती धर्माविरुद्ध कांहीं
नसल्याबद्दल जो जेजूईट पाद्री जुवांव द पेद्रोज (याचाही ‘ देवाचीं एकाग्र बोलणीं ’
किंवा *Soliloquios divinos* नांवाचा ब्राह्मणी बोलींतील १६६० सालीं मुद्रित
झालेला ग्रंथ उपलब्ध आहे.) याचा, ३ अक्टोबर १६५१ तारीखेचा दाखला जोडला
आहे, त्यांत हे चमत्कार ब्राह्मणांच्या चालू भाषेंत (“ *em lingua bramana
vulgar* ”) भाषांतरीत केलें असल्याचें नमूद आहे. “ सर्वानाच जास्त सोपेपणानें
कळावे म्हणून स्थानिक चालू भाषेत हे चमत्कार लिहिले आहेत. (“ *Compostas na
lingua da terra corrente para serem de todos mais facil-
mente entendidos* ”) असें या ग्रंथाच्या मुखपृष्ठावरही लिहिल्लें आढळतें. या
ग्रंथाचे दोन भाग पाडले आहेत. पहिल्या भागांत संत आंतोनी जीवंत असतांना
झाल्ल्या तीस चमत्कारांची व दुसऱ्या भागांत त्याचें निर्याण झाल्यानंतरच्या तेवीस
चमत्कारांची माहिती देण्यांत आली आहे. पुढें दिल्ल्या ग्रांथिक मराठींतील ‘ सांतु
आंतोनिच्या जीवित्कथेंत ’ त्याच्या हयातींतील केवळ अठराच चमत्कार वर्णिले
आहेत व निधनोत्तर चमत्कारांचा ओझरता निर्देश तेवढा केलेला आहे, असें दिसून
येईल. आपल्या ब्राह्मणी, किंवा मराठी बोली प्रस्तावनेंत हा कवि आपल्या ग्रंथरचनेचें
उद्दिष्ट सांगतांना लिहितो,

—“ परमेश्वराला विनंतिप्रार्थना करितात; पण दयाळु भक्त संत आंतोनी
मनुष्यांनीं स्मरण करतांच जसा गरजेला आणि आकांताला लवकर धांव घेतो तसा अन्य
कोणीही पावत नाही. संकटकाळीं तो कोणाचीही उपेक्षा करीत नाही. त्याचें स्मरण
करतांक्षणीं तो पावतो. आम्ही या नश्वर जगांत असेपर्यंत गरजांतच आहोंत. गरज
नाहीं असा कोणीही नाही. आत्म्याला असो किंवा शरीराला असो, गरज ही आहेच.
आमची गरज टाळणारा, आमच्या हाकेला पावणारा, आमच्या कार्याला उभा ठाकणारा,
साहाय्यकर्ता सारथी हवाच. संत आंतोनीसारखा दयाळु साह्यकारी सगळ्या विश्वांत
शोधल्यास अन्य मिळणार नाही. हें सत्य म्हणून सर्वही लोकांना दाखविण्याकरितां
मी हा त्याच्या आश्चर्यकारक चमत्कारांचा ग्रंथ लिहिला आहे. तो वाचल्यावर,

आंधळ्यांना डोळे, मेलेल्यांना जीवदान, मुक्यांना वाचा, रोग्यांना आरोग्य, बहिऱ्यांना ऐकणे, थोठ्यापांगळ्यांना हातपाय, संकटांत सांपडलेल्यांना आधार कसा मिळाला ते सविस्तर दृष्टीस पडेल. ”

संतचरित्रें लिहिण्याचा प्रघात आपल्यामध्ये फार जुन्या काळापासून चालू आहे. ज्ञानेश्वराचें चरित्र त्याच्याच काळीं सच्चिदानंदब्राम्हणें लिहिलें, असें भावे लिहितात. श्री ज्ञानदेवाची आदि हें ज्ञानदेवचरित्र नामदेवविरचित म्हणून उपलब्ध आहे. महानुभावांचे लीळाचरित्र बौरे ग्रंथ तर प्रसिद्धच आहेत; परंतु संतचरित्रकार म्हणून उद्धर्वाचिद्धन (शके १६११ च्या आसपास) आणि महीपति (जन्म श. १६३७-निघन श. १७१२) हे महाराष्ट्रांत विशेष प्रसिद्ध आहेत; परंतु याच्याही पूर्वी हा क्रिस्ती मराठी चरित्रकार होऊन गेला होता, ही लक्षांत ठेवण्यासारखी गोष्ट होय.

‘सांतु आंतोनिची जीवित्वकथा’ या ग्रंथांत कथन केलेले चमत्कार वाचतांना आपल्याकडील महाराष्ट्रीय संतांच्या चमत्कारांची आठवण ठिकठिकाणीं झाल्यावाचून राहात नाही. पाश्चात्य व पौराण्य संतांच्या चमत्कारांमधील हे विलक्षण साम्य पाहून भाविक लोकांच्या मनाची बैठक जगात सर्वत्र सारखीच असते, असें दिसून येते.

प्रस्तुत पुराणांतील पहिलाच वेमराचा चमत्कार किंवा दुसरा मत्स्यांचा चमत्कार वाचून, ज्ञानेश्वरानें रेड्याच्या मुखानें वेद वदविणें (अ. ९), तुळसीदासानें दगडाच्या नंदीला नैवेद्य भक्षण करावयास लावणें (अ. २), पिपाजी राजाच्या उपदेशावरून वाधानें क्रूरता सांडणें (अ. २६), किंवा रसिक मुरारचा उपदेश ऐकून हत्तीने संतवृत्ति स्वीकारणें (अ. ३७), अशा सारख्या भक्तविजयांतील चमत्कारांची आठवण होईल.

परमेश्वराच्या कृपेनें विपबाधा न होणे (चमत्कार ३) असे चमत्कार आपल्याकडेही पुष्कळ आहेत.

एका भाषेत केलेले शास्त्रकथन निरनिराळ्या भाषिकांना आपआपल्या भाषेत ऐकू जाणे हा चौथा चमत्कार वाचून,

ज्या ज्या देशीं जाती तीर्था । तेथें तैसीच करिती कविता ।
भाषापरत्वे अमोलिकता । गुण वर्णिती हरीचे ॥

हा ज्ञानेश्वर व नामदेव यासंबंधी भक्तविजयांतील (अ. ११) चमत्कार मनापुढें येईल.

पाचव्या चमत्कारांतील स्त्री ही तर संतविजयांतील (अ. ३५) संत सखूच आहे.

कीर्तनसमयीं आलेले प्रचंड वादळ श्रोतृवृंदांना बाधलें नाहीं, हा सहावा चमत्कार वाचून नामदेवाचे खोपट वादळापासून बचावले ही भक्तविजयांतील (अ. २१)

कथा, किंवा तुकारामाच्या कीर्तनांत यवनांनीं वेदा दिला असतां तें अरिष्ट दूर झालें ही गोष्ट (अ. ४८) आठवूं लागेल. देवाचें संताला दर्शन (च. ७, १४) हे चमत्कार नामदेव, तुकाराम, रामदास वगैरे संतांच्या कथांत आपणाकडेही अनेक दिसून येतात. एका स्वार्थी माणसाच्या काळजाचा 'गोंडा' त्यांच्या मरणानंतर त्याच्या घरांतील द्रव्याच्या पेटांत सापडला, हा आठवा चमत्कार मात्र आपणांस अभिनव वाटेल. पश्चात्तापाने पापनाशन होते ही नवव्या चमत्कारांतील कल्पना आपणास नवीन नाही. दहाव्या चमत्कारांतील मातृद्वेष्या पुत्राची कथा वाचून पुंडलिकाचे स्मरण झाल्याखेरीज राहात नाही. अकरा, बारा व तेरा या चमत्कारांतील सैतानाचीं कृत्ये वाचून नळासारख्या पुण्यश्लोकांना त्रास देणारा कलि आपल्या मनासमोर उभा राहिल. हिशेबाच्या अडचणींत सज्जन सांपडला असतां (चमत्कार १७) त्याच्या संकटाला धावणें यासंबंधींच चमत्कार, दामाजी (अ. ४०.), नरसिंह मेहता (अ. २९.), सुरदास (अ. ३६.), विसोबा सराफ (५७.), यांच्या कथांत भक्तविजयामध्ये आढळतील. संत आंतोनीच्या बापावर खूनाचा आरोप होऊन तो फांसी जाण्याचा प्रसंग आला असतां, ज्याचा खून झाला त्या मृत माणसानें खड्ड्यातून वर येऊन या माणसानें आपला घात केला नाही असें सांगून त्याचा जीव वांचविला, ही अठराव्या अध्यायांतील कथा मजेदार आहे. हा चमत्कार वाचून भानुदासावर चोरीचा आळ आला असतां, सुळावर चढविण्याच्या वेळीं, सुळाचा फलपुष्पांनीं युक्त असा वृक्ष बनला ह्या भक्तविजयांतील कथेची (अ. ४३.) आठवण होईल.

गोमंतकांतील ब्राह्मणी बोलींत जे याखेरीज जास्त चमत्कार निर्दिष्ट केले आहेत, त्यांच्यामध्ये आणि आपल्या इकडील भक्तांच्या कथांमध्ये देखील पुष्कळच साम्य आहे. असो.

एकाद्या प्रसंगाचें थोडक्यांत हुबेहुब शब्दचित्र रेखाटण्याचें या कवीचें कसब, मत्स्यकुटाचें शाल्मश्रवण (च. २), शास्त्रकथनाच्या वेळचें वादळ (च. ६), सैतानाचें कपट (च. १३), क्रिस्तदर्शन (च. १४), वडिलांची फांसापासून सोडवणूक (च. १८) वगैरे कथांवरून चांगल्याप्रकारे निदर्शनास येतें.

या कवीचीं भाषिक वैशिष्ट्ये तळटीपांमध्ये ठिकठिकाणीं नमून केलीं असल्यामुळे या ठिकाणीं पुनः त्याची पुनरुक्ति करण्याचें कारण दिसत नाही. एक गोष्ट मात्र या ठिकाणीं नमूद करणें अवश्य वाटतें ती ही कीं, हा कवि जरी सतराव्या शतकांतील असला तरी त्याच्या ग्रंथाची भाषा मुक्तेश्वर, तुकाराम, रामदास, वामन वगैरे सारख्या समकालीन कवींसारखी नाही; ती त्यांच्याहीपेक्षां बरीच जुनी आहे. असें होण्याचें कारण हें कीं, ज्या प्रदेशांत त्याचें वास्तव्य होतें, त्या गोमंतकांतील सासणींतील प्रचलित बोलीचें स्वरूप प्रांथिक मराठीपेक्षां निराळें होतें. त्याच्यापुढें जे हिंदूंचे मराठी जुने हस्तलिखित

ग्रंथ होते त्यांचा, किंवा स्टिफन्स किंवा क्रुवा या आपल्या पूर्वीच्या क्रिस्ती कवींच्या मराठी काव्यांचा अभ्यास करून त्याने आपला ग्रंथ रचिला असला पाहिजे. गोवा बेटांत १५४१ साली हिंदूंच्या धर्मच्छळाला सुरुवात झाली, याचा वर उल्लेख आलाच आहे. हिंदूंचे देव व देवळें फोडलीं आणि त्यांचे ग्रंथ हिरावून घेण्यांत आले. यापैकीं कांहीं जाळले तरी कांहीं हिंदुधर्मखंडनार्थ स्वतःच्या अभ्यासाकरितां त्यांनीं राखून ठेविले असावेत. अशा प्रकारच्या कांहीं ग्रंथांचीं पोर्तुगीजींत भाषांतरें झालेलीं रोममध्ये उपलब्ध असून तीं लवकरच प्रसिद्ध करण्यांत येणार आहेत, असें फादर विकी (रोम) यांकडून आम्हांकडे करण्यांत आलेल्या पृच्छांवरून कळते. गोव्याचा पहिला त्रिशप दों जुवांव द आल्लुकैर्क याने, ता. २८ नवंबर १५४८ रोजी लिहिलेल्या एका पत्रांत, हिंदुधर्माचे ग्रंथ आपण किती कसोशीनें गोळा करित आहां, आणि दादाजी नांवाच्या एका वजनदार हिंदु गृहस्थानें व स्वतः गव्हर्नरनें देखील एका गृहस्थाचे ग्रंथ ज्याचें त्याला परत करण्याची गळ घातली असता ते आपण कसे दिले नाहींत, याचा तपशीलार वृत्तांत लिहून ठेवलेला उपलब्ध आहे. १५५६-५७ च्या सुमारास सासष्टीमध्ये हिंदु देवदेवळें फोडण्याचा सपाटा सुरू झाला. त्याच्या आधींचे ग्रंथ स्टिफन्स, क्रुवा, किंवा आंतोनियु द सालदाञ्ज या प्रस्तुत कवींच्या पुढें असावेत. १५६० सालीं स्थापन झालेल्या इंक्विझिशनच्या कायद्याप्रमाणे, आक्षिप्त ग्रंथ वाचणारे किंवा ते जवळ ठेवणारे (que tem e lem os livros defesos.) लोक शिक्षेला पात्र होत. या इंक्विझिशनची कमाल शिक्षा म्हणून 'Auto de fe' नांवाच्या उत्सवांत गुन्हेगाराला जाळूनही टाकण्यांत येत असे, याचा निर्देश वर आलाच आहे. तशीच त्याची मालमत्ता जप्त होई व तिच्यापैकीं अर्धा खऱ्याखोट्या गुन्ह्याची वर्दी देणाऱ्याला मिळे व बाकीची अर्धा इंक्विझिशनच्या खातीं जमा होई. François Pyrard नांवाच्या एका फ्रेंच प्रवाशानें, प्रॉटेस्टंट पंथाचे ग्रंथ जवळ बाळगल्याबद्दल खुद्द आपल्या नवऱ्याविरुद्ध इंक्विझिशनकडे कागाळी नेऊन एका बाईनें त्याची अर्धी संपत्ति अशाप्रकारे कशी मिळविली, याची माहिती आपल्या प्रवासवर्णनांत कथन केली आहे. पोर्तुगालचे राजदसरदार आंतोनियु बायांव यांनीं देखील आपल्या गोवा-इंक्विझिशनवरील ग्रंथांत या गोष्टीचा निर्देश केलेला आहे.

अशा परिस्थितींत जुनेच ग्रंथ जवळ बाळगिणें जेथें घोक्याचें होतें, तेथें मराठी हिंदु ग्रंथाची बाहेरून पोर्तुगीज मुलखांत नवी आयात होणें किती कठीण होते, तें स्पष्ट दिसून येईल.

दुसरी एक लक्षांत ठेवण्यासारखी गोष्ट ही कीं, सद्या मुद्रणाची कला, दळणवळणाचीं साधनें आणि टपालाची सोय यांच्यामुळे एकादा ग्रंथ लिहून झाल्याबरोबर तो लगेच छापला जाऊन जगमर वाचकांच्या हातीं पडूं शकतो. तसा प्रकार पूर्वी नव्हता. त्याकाळीं एकादा ग्रंथ लोकप्रिय होऊन त्याच्या हस्तलिखित नकला दूरवर पसरण्यास

फार काल लागे. त्यामुळे स्टिफन्स, क्रुवा, सालदाञ्ज वगैरे भिशनरींच्या पुढे असलेले ग्रंथ तीसपन्नास किंवा शंभरदोनशेही वर्षांमागचे असवेत त्यामुळे या क्रिस्ती मराठी वाङ्मयांत आपणास महानुभावांच्या वाङ्मयांत किंवा राजवाडे यांनी प्रसिद्ध केलेल्या एकनाथपूर्व ज्ञानेश्वरीत आढळणारे भाषिक विशेष दृष्टोत्पत्तीस येतात.

राजवाडे यांनी 'विश्ववृत्त' मासिकामध्ये (वर्ष २ अं. ८) स्टिफन्सच्या क्रिस्तपुराणावर लिहितांना त्याच्या भाषेवर झोड उडविली आहे. "हें पुराण इ. स. १६१५ (?) सालीं प्रथम तयार झालें. म्हणजे एकनाथ, दासोपंत वगैरेचा समकालीन स्टेफेन्स होता व त्याची भाषा दासोपंताच्या भाषेमाखी किंवा शिवकल्याणाच्या भाषेमाखी असली पाहिजे," अशी जी राजवाड्याची समजूत ती चुकीची कशी आहे, हें वरील विवेचन लक्षांत ठेविले असतां कळून येईल. राजवाड्याचा हा लेख १९०८ सालच्या फेब्रुवारीमध्ये प्रसिद्ध झाला. त्याच्यानंतर राजवाड्यांनीं ज्ञानेश्वरी (१९०९) आणि चौंभा कवींचें उपाहरण (१९११) हीं काव्ये प्रसिद्ध केलीं. ज्ञानेश्वरांचा योग-वामिश्रिती मागाहूनच (१९१४) प्रसिद्ध झाला. ह्या ग्रंथांची भाषा राजवाड्यांच्या आधीं लक्षांत आली असती तर स्टिफन्सची भाषा त्यांना कदाचित् गांवढळ वाटली नसती.

हें क्रिस्ती मराठी वाङ्मय रोमन लिपीत असल्यामुळे आणि या लिप्यंतर-पद्धतीच्या अपूर्णत्वामुळेही काहीं दुर्बोधता या वाङ्मयाला प्राप्त झाली आहे, हे नाकारतां येत नाही. पण त्याचबरोबर ही रोमन लिप्यंतराची पद्धति राजवाड्यांना नीट कळली नसल्यामुळे त्यांना ही भाषा जास्तच अशुद्ध वाटली हेही पण खरे आहे. यासंबंधी जास्त उदापोह फादर मिरांडा हे मागे क्रमशः प्रसिद्ध करित असलेल्या देवनागरी लिपीतील क्रिस्तपुराणाला लिहिलेल्या प्रस्तावनेत (पाक्षिक शांतिदूत, मुंबई, अं. ६-१०, १९४९) मीं केलेलाच आहे. आपल्यापुढे असलेले बहुतेक प्राचीन मराठी मुद्रित वाङ्मय त्यावर संपादकीय संस्कार झाल्यामुळे आपणास शुद्ध वाटतं; परंतु हेच ग्रंथ मूळ हस्तलिखित स्वरूपात जे कोणी पाहातील, त्यांना क्रिस्ती मराठी वाङ्मयांत अशुद्ध वाटणारी भाषा या हिंदूंच्या ग्रंथांतही भरपूर प्रमाणांत आढळेल.

सतराव्या किंवा त्यापूर्वीच्या शतकांतील कोणताही मराठी ग्रंथ निःसंशयपणे कवींच्या हातचा म्हणता येईल, असा आज उपलब्ध नाही. आपल्यापुढे असलेल्या ह्या सर्व ग्रंथांची भाषा पुढील लेखकानीं प्रतिलिख करताना जाणत किंवा नेणत केलेल्या बदलांमुळे, मूळ स्वरूपांत राहिलेली नाही; परंतु सतराव्या शतकांतील क्रिस्ती मराठी ग्रंथ स्वतः कवींच्या नजरेखालीं मुद्रित झालेले असल्यामुळे स्वतः कवींनीं स्वहस्ते लिहिलेल्या ग्रंथाप्रमाणेंच त्यांना महत्त्व आहे. हा या वाङ्मयाचा एक विशेष म्हणतां येईल.

स्टिफन्सचें क्रिस्तपुराण प्रथम १६१६ सालीं प्रसिद्ध होऊन त्याच्या पुढें त्याच

शतकांत आणखी १६४९ व १६५४ अशा दोन आवृत्त्या निघाल्या. या तीनही आवृत्त्यांपैकी एकही मुद्रित प्रत जगांत कोठेही आज उपलब्ध नाही. परंतु गोव्यांतील सेंट कायतान कॉन्व्हेंटमध्ये असल्या्या प्रतीवर ती तिसऱ्या आवृत्तीवरून जशाची तशी प्रतिलिखित केल्याचें नमूद आहे. क्रुवाचें १६२९ सालचें सेंट पीटरवरील पुराण किंवा सालदाज्ञाचें प्रस्तुत १६५९ सालची सातु आंतोनिची जीवित्वकथा हे दोनही ग्रंथ तर मुद्रित स्वरूपांतच उपलब्ध आहेत.

प्रस्तुत पुराणाखेरीज आणखीही एक हस्तलिखित मराठी ग्रंथ बोली व ग्रांथिक अशा द्विविध स्वरूपांत याच सालदाज्ञा कवीने लिहिलेला उपलब्ध आहे. तो कधीही मुद्रित झालेला दिसत नाही. याच्या आठशेवर ओव्या आहेत. त्याचे नांव *Fruitos de Arvore da Vida*, म्हणजे 'जीवितवृक्षाचीं फळे' याची युगोपातून मायक्रोफिल्म काढून आम्हां आणविली आहे. पण तिचे अक्षर अस्पष्ट असल्यामुळे अधरबांध हाणें कठीण पडते. तरीपण याही ग्रंथाचे देवनागरीत लिप्यंतर करण्याचा आमचा प्रयत्न चाळ आहे. या ग्रंथाच्या भाषेची कल्पना येण्याकरितां नमुन्यादाखल आरंभीच्या नमनपर काहीं ओव्या खाली उद्धृत करतां :

नमन माझे देवकुमरा । क्रिस्ता स्वामिया करुणाकरा । प्रणिपातु करितां दातारा । तुजां चरणीं	१
नमन माझे देवनंदना । विश्वकर्त्या जगजीवना । ग्यानशेंधु परिपूर्णा । जेजु क्रिस्ता स्वामिया	२
जय नमो साल्वादोरा । विस्वतेजा देवकुमरा । विस्वव्यापका अपरंपारा । क्रिस्तराया	३
जो सर्व गुणीं संपूर्णु । ग्यानशेंधु जगजीवनु । मुगितराजु पुण्यपावनु । ऋपाशेंधु	४
आतां नमो देवनंदनु । क्रिस्त स्वामी जगजीवनु । सर्वगुणीं सर्वसंपूर्णु । ऋपाशेंधु	५
नमो स्वामी मारियेनंदना । विश्वभरिता देवा परिपूर्णा । दयाशेंधु जगत्कल्याणा (?) । जेजु क्रिस्ता स्वामिया	६
नमो स्वामिया जेजु क्रिस्ता । गुणसंपूर्णा पूर्णभरिता । ग्यानशेंधु विश्वकर्ता । सर्व सिधीचा दातारा	७
नमन माझे देव-आत्मजा । तूं परम गतीचा मुगितराजा । आतां स्वामी करीं पतिकरु माजा । कुपावरु देउनु	८

या ग्रंथांत काय वर्णिलें आहे ते या मराठी ओव्यांच्या आरंभी कवीनें पुढील शब्दांत नमूद केले आहे :

जेजु नांवाची तुस्ती (स्तुती), पवाडे, वा कवणे परी क्रिस्तु स्वामी मनुष्य दोसा पासाउनि कुसीं झुत्यु पातला त्याची कथावित्पति.

‘सांतु आंतोनीची जीवित्कथा’ या ग्रंथिक मराठी भाषतील पुराणाप्रमाणेंच या लेखकानें गोमंतकातील ब्राह्मणी बोलींत कथन केलेले संत आंतोनीचे चमत्कार स्वतंत्र पुस्तकरूपाने सटीप प्रसिद्ध करण्याचा आमचा विचार आहे. त्यामुळें तीनशें वर्षांमागचें एका मराठी बोलीचें स्वरूप कसें होतें, तें आपणास कळून येईल. भाषाशास्त्रदृष्ट्या या बोली वाङ्मयाला ग्रंथिक वाङ्मयापेक्षांही मी जास्त मद्दत देतो. कारण मागें आपण कसे लिहीत होतो हे कळण्यास जुनें ग्रंथिक मराठीतील वाङ्मय हवे तितकें मिळू शकतें; परंतु जुन्याकाळीं आम्हीं कसे बोलत होतो, ते कळण्यास मार्ग नसतो. साक्षरतेच्या प्रसाराबरोबर आपल्या बोलीचें स्वरूप झपाट्याने बदलत आहे व कांहीं बोली तर अजिबात नष्ट होण्याच्या मार्गीला लागल्या आहेत. असे.

कोणत्याही हेतूने कां होईना, मराठी भाषेचा अभ्यास व सेवा ज्यांनीं केली ते सर्व मराठेच आहेत, असे आपण यापुढे मानलें पाहिजे. अशी दृष्टि ठेवून क्रिस्तीतर लोकदेखील प्रस्तुत ग्रंथाकडे सहानुभूतीने व कौतुकाने पाहतील, आणि भाषाशास्त्रदृष्ट्या हा ग्रंथ सर्वांना उपयुक्त वाटेल अशी मी आशा करतो.

पाद्री आतोनियु सालदाञ्ज हा मराठी कवि १६६३ सालीं गोव्यांतच मरण पावला.

वर सातव्या पृष्ठावर सोळाव्या किंवा सतराव्या शतकांतील मिशनऱ्यांच्या रोमनलिपीतील मराठी टाचणांचा उल्लेख केला आहे, त्यांच्यापैकीं एका पृष्ठाच्या कांहीं भागाचें छायाचित्र पुढील पृष्ठावर दिले असून त्याच्याच खालीं त्याचा प्रतिलेखही छापला आहे. तसेच या उताऱ्याचें देवनागरी लिप्यन्तरही पुढे त्याच्या नंतरच्या सोळाव्या पृष्ठावर दिले आहे. **कृष्णदास नामा** या कवीच्या भागवतान्तर्गत दशम स्कंधाच्या दुसऱ्या अध्यायांतील या पहिल्या पांच ओव्या आहेत. हा ग्रंथ अप्रकाशित आहे. इतकेच नव्हे, तर अशाप्रकारचा ग्रंथ मराठींत लिहिला गेला होता हें पहिल्यानेच पुढें येत आहे, असें मला वाटतें. चादोरकराच्या महाराष्ट्रीय ‘संत-कविकाव्यसूची’ मध्ये या ग्रंथाचा निर्देश नाही. ही हजार दोन हजार पृष्ठें अमलेलीं टाचणे वाचलीं तर अशाच पुष्कळ अप्रसिद्ध मराठी ग्रंथांवर प्रकाश पडण्याचा संभव आहे.

स्त्री केशवाये नम । जेणें गोकुळ पाळिलें । गोवर्धनाथें धरि =
 लें । गोपिकाथें रमविलें । गुणें करुनि ॥ १ ॥ विश्वाथें रचिता ।
 विश्व आपणचि पाळिता । विश्व संहारुनि मागुता । उरें विश्व =
 रुपु ॥ २ ॥ देवकिये उधरीं बाहिला । दसमतिर्यें पाळिला । दुर्यो =
 धनाचा वैरी जाहाला । द्रुपदियें कारणें ॥ ३ ॥ ऐसा तीं अखेरीं ।
 विस्तारला चराचरीं । त्या गुरुच्या चरणा वरि । नमस्कार
 माझा ॥ ४ ॥ गुरुन देवो दाविला । म्हणउनि गुरुचि देवो मा =
 निला । जैसा देवो तैसा भाविला । येक स्वरूपें ॥ ५ ॥ गुरुमैत्र

कृष्णदास नाम्याचें भागवत

(दशम स्कंध - अध्याय दुमरा, ओवी १ ते ५)

10a
P A D V A
M H A I L A L E A

F A S A N -
 २२२२२२

arabpara
 bea rachuanara
 cavanmaceza

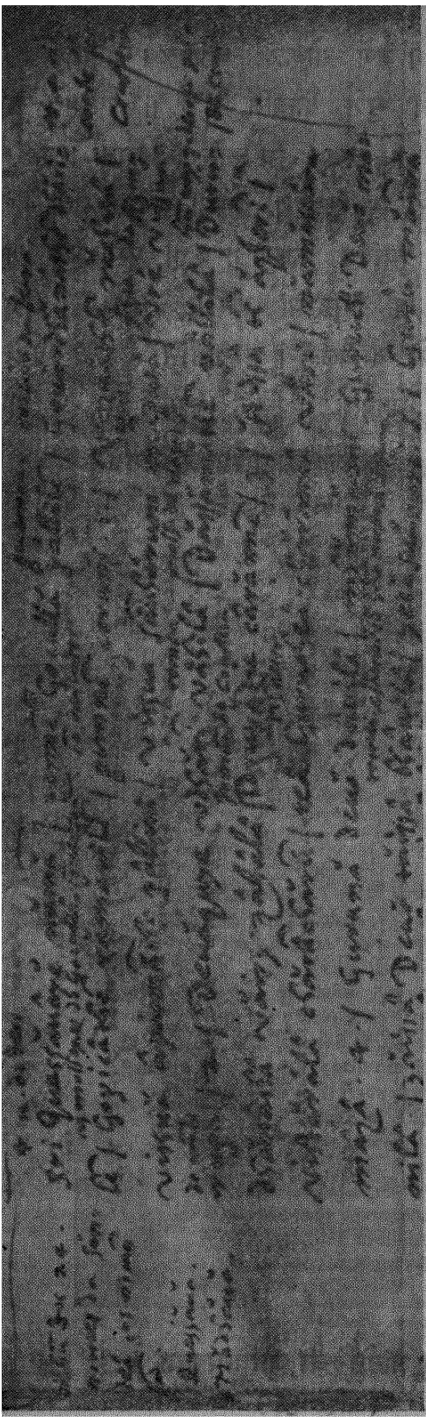
disya. 3.
 ... fuaninny
 brachy ranny
 coradani

frampipato maza. 7.
 Tura Deuapnerachê varodana
 Maza densuice masi gacana
 Taze crupcêlêba fangaine
 Santo Anonichy colho. 8.
 Magi Poruzgala rizedalzi
 Tizboz mhenmipe yca nagerafal
 sandio Anonichy gheravalsi
 Apulâ nicallizni. 9.

Lôq. H. 3

सांतु आंतोनिची जीवित्वकथा
 (पहिलें पृष्ठ)

सोळाव्या किंवा सतराव्या शतकांतील मिशनऱ्यांच्या हातचें मराठी टांचण

Sri Quesháúyē nāmā | Zennē Gocullā pāllilē | Gouārdhānāthē dhāri =
 lē | Gopicāthē rāmāulē | gunnē cārūni | 1 | vishuāthē rachitā |
 vishuā āpānnāchi pāllita | vishuā sānhārūni māgutā | ure vishā =
 rūpu | 2 | Deuāquye udhāri vāhilā | Dāffāmātiē pāllilā | Durio =
 dhānāchā vāiry zāhājā | Drupādie cārānnē | 3 | Aissā ti āqueri |
 vistārālā chārāchāri | teā Gurucheā chārānnā vāri | nāmāscāru
 māsā | 4 | Gurunā deuō dāuilā | mhānnāuni Guruchi Deuō mā =
 nilā | zāiffā Deuō tāiffā bhāuilā | yecā suārūpē | 5 | Guru māitṛā

जेजुइट पाद्री आंतोनियु द सालदाञ्ज-विरचित

पादुवा^१ म्हळल्या^२ शारांतुल्या^३

सांतु^४ आंतोनिची^५ जीवित्वकथा

नमन माजें ^६ परमेस्परा ^७ : स्वर्गसुस्टिचेआ ^८ रचणारा	
क्रुपाशोधु ^९ करुणाकरा : मुगितराया ^{१०}	१
नमो मरिये ^{११} स्वामिणी : तूं स्वर्गासंसाराची ^{१२} राणी	
सास्टांगें तुजां ^{१३} चरणीं : प्रणिपातु माजा	२
तुजेआ ^{१४} देवपुत्राचें वरुदान : मज देवविजे मतिग्यान ^{१५}	
तुजे क्रुपेस्तव सांगैन : सांतु आंतोनिची कथा	३

१ Padua-इटालीमधील एक शहर. २ म्हटलेल्या (नांवाच्या)-हा शेरा गोमंतकी बोलींत आहे. ३ शहरांतल्या. ४-५ संत अँटनीची Saint Anthony-जन्म ११९५-मृत्यु १२३१. पोर्तुगालमधील हा अत्यंत लोकप्रिय संत असून त्याने पुष्कळ लोकोत्तर चमत्कार केल्याचें नमूद आहे. Santo Antonio de Lisboa म्हणजे 'लिस्बनचा संत अँटनी' म्हणूनही तो प्रसिद्ध आहे; परंतु पुष्कळ काळ पादुवा येथे धर्मप्रचार करीत राहिल्यामुळें 'पादुवाचा संत अँटनी' असे त्यास नांव मिळाले. या पुस्तकाच्या पहिल्या भागांत त्याचे चमत्कार गोमंतकी बोलींत गद्य स्वरूपांत वर्णिले असून पुढे ग्रंथिक भाषेंत ओवीबद्ध चरित्रकथन आहे. ६ माझे. झ बदल जुन्या काळीं 'ज' ही वापरण्याची पद्धति होती. ७ परमेश्वरा. 'स्व' किंवा 'श्व' बदल 'स्प' उच्चारण्याची जुनी पद्धति होती. सरस्वतीबद्दल 'सरस्पती' असा कोंकणांत अद्याप शब्द प्रचलित आहे. ८ स्वर्गसृष्टीच्या. ऋ बदल र किंवा रि आणि श् बदल स् किंवा स् बदल श् उच्चारण्याची किंवा लिहिण्याची जुन्या काळीं वहिवाट होती असे जुन्या ग्रंथांचीं हस्तलिखिते किंवा काळजीपूर्वक मूळ हस्तलिखितांवरून मुद्रित केलेले ग्रंथ पाहिले असतां दृष्टोत्पत्तीस येतें. अर्वाीं रूपें पुढें पदोपदीं आढळतील. ९ कृपासिंधु. १० मुक्तिराया. जुन्या मराठी ग्रंथांत वरील-प्रकारचीं रूपेंहि आढळतात. पहा : - 'माझे वगुत्त्व लोह हें उणें,'-मुक्ते०आदि. अ. १-८२. ११ Mary. १२ स्वर्ग व पृथ्वी यांची. १३ पुढील नाम सप्तमींत असल्यास आधील सर्वनामाच्या अंत्याक्षरावर अनुस्वार येतो असें आपणांस इतर जुन्या हिंदु मराठी ग्रंथांतही आढळतें. १४ Tuzea या रोमन लिपीतील शब्दाचें देवनागरी लिप्यंतर तुजेआ किंवा तुज्या असें करतां येईल. पुढें ओ. ५, टी. ३ पहा. १५ मतिज्ञान.

- मागां पोर्तुगाल राज्यदेशीं : लिस्बोअ^१ म्हणिपे^२ येका नगरासीं
सांतु आंतोनियु घरवासीं : आपुलां निजस्थानीं ४
- मा देवभगताचेआ पितेयासि : मार्ति द बुन्योइंस् नाम तेयासि
माणी तेआचे^३ जननियेसि : दौन तारेइय द ताव्हैर ५
- मि^४ म्हणिपे स्रस्टी^५ इग्रजेपासीं^६ : तीं उभयेतां होंतीं घरवासि
माव्तिझार^७ केलेआ^८ सांतु आंतोनिसि : नाम ठेविलें फेर्नादु ६
- तंत्र तियेचि स्रस्टी इग्रजेचा स्थानीं : सांतु आंतोनि लहानुवेरि निगोनि
लिहित अखर पठण करोनि : पाठु^९ जाहाला ७
- आपुले मातंचेआ दुद^{१०} पिवनासरी^{११} : स्वामिणिची भगि निरांतरि^{१२}
तेआ देवभगते शेविली^{१३} उधरीं^{१४} : दुदपान जैसे ८
- तेयासि आसातां बाळपर्णिची वयेसा^{१५} : बुत्रीपासौनि^{१६} ब्रधासरिसा^{१७}
गंभीरपणे बुत्रीप्रकाशा : चालिला नित्य ९

१ लिस्बन - पोर्तुगालची राजधानी. २ म्हटल्या जाणाऱ्या. पहा-मद्याजी
म्हणिपे चोख । - ज्ञा० ९-५१३ ३ Teache. तेयाचे, तेआचे, किंवा त्याचे अशीं-
हीं रूप आढळतात. तेयाचे बदल Teyache असें कवि लिहितो. Teache याचें
लिप्यंतर तेआचे किंवा त्याचे असें करतां येईल. तेआचे (किंवा तेयाचे) असे रूप
महानुभाव वाङ्मय किंवा राजवाडे यांच्या ज्ञानेश्वरीत आढळतें. 'त्याचे' असे आढ-
ळलें नाहीं. त्यावरून तें आधुनिक वाटतें; परंतु चौथ्याच्या उपाहरणांत 'त्याचा'
(६४७), 'ज्याचे' (८१२) 'त्याचा' (१०८६) अशींही रूपे क्वचित् आढळतात.
राजवाडे किंवा मूळ उपाहरणाची नकल करणारा यांचा जर हा हस्तदोष नसेल तर
अशीं रूपे जुन्या काळीं वापरांत होती असें मानावे लागेल. ४ Se (पोर्तु.) - मोठा
चर्च. ५ श्रेष्ठ. ६ Igreja (चर्च) च्या जवळ. ७-८ बाप्तिस्माचा विधि केल्यावर.
९ पारंगत (?). १० दूध. अल्पप्राणाबद्दल महाप्राण व याच्या उलट अक्षरें वापरण्याची
जुनी पद्धति आहे. ११ पिण्याप्रमाणें. १२ निरंतर. १३ सेविली. ओ. १, टीप ८ पहा.
१४ उदरीं. वरील टीप १० पहा. १५ वय, आयुष्य. पहा-कीं प्रथम वयसाकाळीं,
-ज्ञा. १-४२. १६ बुद्धीपासून. अशीं रूपे जुन्या हिंदु ग्रंथांतही फार आढळतात.
पहा : पेसी काहीं नुपजेची बुधी । - उपाहरण ओ० ३२; उधरीन तुझे
कुळ । - उपा० ७००. १७ वृद्धासारखा.

फुडां' आपण हिये संसारी : वर्तणारु होता जेणेपरी	
ती गुणप्रकृति लोकांतरि : दावित होता	१०
ऐसेआं सुलखेणांचेआं ^३ प्रकारी : तां ^३ वर्तत आसतां संसारी	
प्राये ^४ बाणली तेआचां शरिरी ^५ : वरुसां पनराचि ^६	११
तेआचे सम वयेसेचे कुमर : तारुण्यघातुचे ^७ आणियेक येर	
संसारसुखासि आपुले नेत्र : उगडिति नित्य	१२
संसारभोगाची फरारी ^८ : तेहीं भोगावेया हिये संसारी	
शेरिरघातु तेयावरि : चालवावेया	१३
तदीं तिये प्रायेचे वेळे : या भग्ताचेआ आत्म्याचे डोळे	
उगडें केलीं नेत्रकमळें : देवभगतीठाई	१४
येरि वाइटिव ^९ नेदेखावेया डोळा : आणि आपण येकादे वेळां	
तियेचि वाइटिवेचेआं भवजाळां : पडैन म्हणोनि	१५

१ पुढां. महाप्राणांचा (aspirate) असा विपर्यय जुन्या मराठी वाङ्मयांत अन्यत्रही दिसतो. न न्हाये (राहे) तरि घालावें मोकलुनी । पहा-ज्ञा. ६-३८०.

२ सुलक्षणांच्या. ३ तोवद्दल 'ता' व जोवद्दल जा असीं रूपें तोमास स्टिफन्स, क्रुवा वगैरे जेजुईट कवि विकल्पेंकरून वापरतात. राजापूरकडील मुक्तेश्वरी आदि-पर्वांच्या एका हस्तलिखित प्रतींत असा प्रयोग अनेक ठिकाणीं आढळला. त्यावरून जुन्याकाळीं असे रूप प्रचलित होतें, अशी शंका येते. राजवाड्यांच्या ज्ञानेश्वरींत 'अवधारीं मग ता अर्जुनु' (अ. १-४) असे रूप आढळतें. पण पुढें शुद्धिपत्रांत 'ता'-चें तो केले आहे. कवीश्वर भास्कराच्या शिशुपालवधांतही 'कंसा जा तूपभातु : ' असें रूप आढळतें. (ओ. ४३८.) ४ वय, दशा. ('प्राय' किंवा 'पिराय' असाही हा शब्द रूढ आहे.) पहा:—तन्ही जो करी प्रायेचा आवेशु ।—ज्ञा. १३-७५६. ५ च, ज, य, श, श्र यावद्दल अनुक्रमेचे, जे, ये, शे, क्षे अशींही जुन्या मराठी हस्तलिखितांत अक्षरे आढळतात. (उदा० चेरण, पराजेय, नयेन, शेरण, लक्षण) ६ पंधराची. ७ रक्त, मज्जा, वसा, मांस, अस्थि, मेद व रेत हे शरीराचे घटक. ८ ओढ, वासना. पहा-जाविताची फरारी । देखौनि जो न करी मृत्युचिता ।—ज्ञा. १३-७३५. ९ वाईटपणा. पहा-सानीव धरुनी अंगी ।—ज्ञा. १-४६; जें धीटीव करुनि भवादशां ।—ज्ञा. ९-२३.

ऐसा तेणें मनीं करोनिया विचारु : मग आठविला येकु प्रकार म्हणे येकुचि अदळु मुस्तेरु ^१ : आहे मज	१६
तियेचि लिस्वोअ नगरीं परिकरु ^२ : सांव ^३ व्हिसेंतिचा ^४ स्रस्टु ^५ मुस्तेरु होंता किर्तिवंतु माहाथोरु : सांतु ^६ आगुस्तिनिचे ^७ ओर्दिचा ^८	१७
तेया स्रस्टु मुस्तैरा आंतु : पर्वेसोनि ^९ सांतु आंतोनियु देवभग्तु तियेचि ओर्दिचा घेतला आबितु ^{१०} : सदैव ^{११} भग्तें	१८
मग प्रोफिसांव ^{१२} केलेआ उपरि : माहा लिणत्व धरोनि शेरिरीं क्रमविलि दोनि वरुसावेरी : तेया मुस्तैराआंतु	१९
तंत्र तो माहा सुलखेणिकु ^{१३} होउनु : पुण्यवंति जीणि ^{१४} क्रमउनु देवभगित चिंतन करुनु : क्रमवी दिवस	२०
ऐसा सदैव भग्तु वर्ततां तिये स्थानीं : तेथ तेआचे सोहिरे समंदी ^{१५} येउनि आडखळु ^{१६} करिताति देखोनि : देवचिंतनासि	२१
आपुलेआ आत्म्याची मुगितची जोडि : ते जोडूं न नेदेति दिसवडि येतां जातां घडी घडी : अंतरविति देखोनु	२२
मग तेआं जंत्रळिचा निगोनि : दुरस्त राहिन म्हणउनि ऐसा निर्धारु आपुलां मनीं : केला तेणें	२३

१ Mosteiro (पोर्तु.), मठ (monastery). २ सुंदर. ३-४ Saint Vincent. ५ श्रेष्ठ. ६-७ Saint Augustine. ८ धर्मपंथाचा (order). ९ प्रवेशोनी. १० Habito (या शब्दांत h चा उच्चार पोर्तुगीजमध्ये होत नाही.) पेशा, वर्तनक्रम. ११ दैववान, भाग्यशाली. पहा-देखा कामधेनु पेसी माये । सदैवां जेया होये । -शा० ५-१०. १२ Professão (पोर्तु.), दीक्षाग्रहणविधि. १३ ओ. ११, टी० २ पहा. १४ जीवितक्रम. १५ संबंधी, आस. १६ (गोमांतकी बोलींतील शब्द) आडकाठी, अडथळा.

तंव मुस्तैराचेआ स्रस्टार्थे ^१ विनउनु : तेयापासीं अनुग्न्या मागुनु निगाला तेआचा निरोपु घेउनु : कोइंभ्र ^२ नावें नगरीं	२४
तेथ सांतु क्रुसाचेआ मुस्तैराभितुरीं : प्रवेसोनि तिये अवस्वरीं ^३ देवभग्ति चिंतन निरांतरीं : कथन करोनि होता	२५
फुडां सां. आंतोनियु वर्ततां तिये स्थानीं : शाखपठण करी अनदिनि ^४ पाटु ^५ जाहाला तेयापासौनि : सुमूर्ति ^६ ठाई	२६
नित्य पुण्यजिवित्क क्रमउनि : सांतु आंगुस्तिनिचेआ मुस्तैरास्थानीं तेथ राहिला काळ क्रमउनि : केती ^७ दिवस वरुसें	२७
ते काळीं रेलिजिओज ^८ पांच जण : सांव ^९ फ्रान्सिस्काचे ^{१०} ओर्दिचे जाण घेउनि आपुलेआ स्रस्टीचे ^{११} निरोपण : येउनि ते पांचै	२८
तेआचि कोइंभ्र नगरांतुनु : ते पांचैजण क्रमउनु तेचि दिवसीं जांत होते निगुनु : तिये पंथीं	२९
मारोकोस ^{१२} म्हणिपे येक पाटणपुरीं ^{१३} : उदंड ^{१४} मिलंछे ^{१५} जनां मोहरीं ^{१६} निगोनि प्रवेसलेआवरि : ते पांचै रेलिजियोज	३०
तंव थोरु अखेपु ^{१७} मनीं धरुनु : देवशाखकथन आरंभुनु सांगते जाहाले अर्थु करुनु : मिलंछे जनार्थे	३१

१ श्रेष्ठते. (Superior). 'तें' प्रत्ययाबद्दल 'थे' लिहिण्याची प्रवृत्ति जुन्या हिंदु ग्रंथांतही आढळते: रणी आधीं तुथें हाणे। - उषा० ६०९.
२ Coimbra. पोर्तुगालमधील एक प्रमुख शहर. तेथील विश्वविद्यालयाबद्दल प्रसिद्ध आहे. ३ अवसरीं, प्रसंगीं. ४ अनुदिनीं. ५ पारंगत. ओ. ७, टी. ९ पहा. ६ स्मृति, धर्मशास्त्र. ७ कृती. पहा-केती त्राय करिसी या उग्ररूपा। -ज्ञा. ११-४३८. ८ Religioso (पोर्तु.) मठस्थ, धर्मपंथी. ९-१० Saint Francis. ११ Superior. ओ. २४, टी. १ पहा. १२ Marrocos (आफ्रिकेमधील शहर) १३ मुख्य शहर. १४ पुष्कळ. १५ म्ळेंछे. १६ पुढे. १७ आक्षेप, आग्रह, नेट.

शाखसुमुर्ति ^१ कथन करुनि : हें शाख सत्यवंत म्हणोनि तेही दाविलें प्रघटउनि : बहुतां ठाई	३२
कथन करुनि जनाप्रती : तेआचि देवशाखा निमितीं शाखद्रुहितांचां ^२ हस्तीं : वेंचले ^३ प्राणें	३३
तंव पोर्तुगालाचेआ न्रुपंत्रासि ^४ : येकु दुजा बंधौ ^५ होता तेआसि दों ^६ पेद्रु ^७ नाम तेआ बंधुसि : होतें जाणा	३४
तेणें तेआं पांचांचीं प्रेतें आणोनि : कोइंन्न नगरांतु नेउनि सांता क्रुसाचेआ मुस्तैरीं स्थापुनि : पतिस्टा ^८ केली	३५
मग तेआं पांचाइ रेलिझिओजां वरउनि : देवें स्वामियें दिनेदिनीं जिं अपुर्वे ^९ दाविलीं करोनि : लोकामाजि	३६
ती तेथिल अपुर्वता सविस्तरि : फ्रै ^{१०} फेर्नादें आइकिलेआ वरि मग तो काये आपणेआ भितुरि : बोलता जाहाला	३७
धन्य ते रेलिझिओज सकळ : धन्य तेआंचें जल्म सुफल प्राणु वेचिला भुमंडळा : देवशाखापासौनि	३८
मार्तिरिय ^{११} मकुटु ^{१२} तेआंचां सिरिं : तेयांसि लाभला मुगिनगरीं तैसेंचि सदैव ^{१३} जोडलें तरि : मि होतों सदैवु ^{१४}	३९
तेणें माज्या भग्ताचा अंतु : न करवे होता संसारा आंतु ऐसें चितुनु आपुलेआं मनांतु : आरतु ^{१५} जाहाला	४०
तेआं सदैवां पांचाइ रेलिझिओजांसि : जैसा मार्तिरिय मकुटु लाभला तेआंसि तैसा जोडावेया आपणेयासि : प्रख्यातु ^{१६} होए	४१

१ शाखस्मृति. २ क्रिस्ती धर्माच्या द्रोह्यांच्या (शत्रूंच्या.) ३ खर्चिले.
४ नृपवरास. ५ बांधव. ६ एक पदवी. ७ पीटर. ८ प्रतिष्ठा, स्थापना.
९ चमत्कार, पूर्वी कधीही न घडलेल्या आश्चर्यकारक गोष्टी. १० Frei (पोर्तु.)
Friar, मठस्थ. ११ Marteria (पोर्तु.), हुतात्म्याचा. १२ मुकुट. १३ सुदैव.
१४ ओ १८, टी. १० पहा. १५ उत्सुक. १६ प्रख्यात (?)

तेआचि कोइंभ्र नगरा बाहिरु : होता सां फ्रांसिस्काचा मुस्तैरु	
माहा महिमेचा परिकरु : सांत आंतांव नांविचा	४२
तेआ मुस्तैराचे रेलिजिओज् काहीं : सांत कुसाचेआ मुस्तैरा ठाई	
पातले होते तिये समहीं ^१ : मागावेया धर्मु ^२	४३
फुडां तेयां रेलिजिओजां जनार्थे : सांतु आंतोनि भेटोनि तेथे	
जे आपुले आरत ^३ जिवीं ^४ होतें : ते निरोपिलें तेयां	४४
आपुले जिविंचें मनोरथ : जे तेआं सांगितलें येथार्थ	
ते तेयां मानलें ^५ समेस्त : रेलिजिओजांसि	४५
तेआंचेनि मनोरथें करुनु : मुस्तैराचेआ बुधवंता ^६ सांगुनु	
आपणेआसि निरोपु घेतला मागुनु : सांव फ्रांसिस्काचा आबितु ^७ घेआवा	४६
तेणे तेआसि निरोपु दिधला पण : देखोनि फेर्नादाचे उतम गुण	
दुखवलें तेयाचें अंतकरण : ता ^८ निगताये ^९ देखोनि	४७
म्हणे फेर्नादा सारिखा कवणु : ऐसा आणियेकु नाहीं सुलखेणु	
ता निगालेआ येथहोउनु : मुस्तैरा आंतुनु	४८
अमोलिक भांडार—ठेवणी : जैसी गेलेया अंतरुनि	
तैसा गेलेया सांतु आंतोनि : सांडोनि येथें	४९
अमोलिक रत्नाचें भांडार : येथोनि गेलें होयेल दुर	
म्हणोनि संताप थोर : करी तेयाचे	५०
पण फ्रै फेर्नादाचें चित ^{१०} : आपण न करावेया दुस्चित ^{११}	
आपसंतोसाविण दिधला तेथ : जावेया निरोपु	५१

१ समर्थी. २ भिक्षा. (१) गोमंतकात आजही क्रिस्ती भिकारी 'भिक्षा घाला' म्हणावयाचे ऐवजीं 'धर्म वाढा' असे म्हणतात. ३ इच्छा. ४ मर्नी. पहा—जीवीं द्रव्याशा बाह्य विरक्ति । —एकनाथी भागवत, २७, १५७. ५ पसंत पडलें. ६ मुख्याधिकारी. ७ ओ. १८, टी. १० पहा. ८ ओ. ११, टी. ३ पहा. ९ निघताहे. पहा—जातु पाहाताये पाठीमोरा, —उषा० ९०६. १० चित्त. ११ खिन्न.

फुडा फेर्नादु निगतां बाहिरि : जे रेलिजियोज होंते तेआ मुस्तैरीं ते गर्हिवरले भोउतां ^१ परि : तेयास्तव	५२
म्हणती हा येती ^२ काळवेरीं : वर्तोनि होंता आमां ^३ सरी ^४ तेयाची वाइटिव कधांतरीं ^५ : नाही देखिली आमीं	५३
भग्तीठाई भगितवंचळु ^६ : पुण्या ठाई माहा पुण्यसिळु ^७ बरवियां करणियां ठाई निर्मळु : सदैवु प्राणी	५४
ऐसें ते रेलिझिओज बोलती : फ्रै फेर्नादासि संतापती जिर्वी माहा गर्हिवर करिति : ता निगताये देखोनि	५५
तंव तेआ रेलिझिओजां भितुरि : येकु रेलिझिओज तेआसि चकाट ^८ करी अगा फ्रै फेर्नादा झडकरीं : जाई जाई तूं	५६
घेतलेआ सांव फ्रांसिस्काचा आबितु : सिग्र ^९ वेगां होंसिल गा भग्नु वायां वेळु न लविजे ^{१०} बहुतु : जावेया तुवां	५७
फ्रै फेर्नादु म्हणे माजेआ बंदवा ^{११} : मीं भग्नु जाहालां ऐसा तुवां ता माजा वृतावंतु ^{१२} सुटावा : आइकिलेआ वरि	५८
संतोसु करि आपुलेआ मना : देई स्वामियासि अर्गेदानां ^{१३} ऐसें दिधले शात्विक ^{१४} वचन : फ्रै फेर्नादे तेआ	५९
तेणें सांव फ्रांसिस्काची ओर्दि ^{१५} : आपणेंआसि घेतली जर्दी सोविसां ^{१६} वरुसांची प्राये ^{१७} तदी : लोटिली तेया	६०

१ बहुतां. ओ. १०, टी० १ पहा. २ इतुका. ३ आम्हां (गोमंतकी रूप).
४ बरोबर. ५ कधीही, कदांतरी. ६ भक्तिवांछाळ, भक्तीची इच्छा करणारा.
७ पुण्यशील. ८ बोलणें, भाषण. ९ शीघ्र. १० लाविजे. आधीं नकारदर्शक
न आला तर पुढील क्रियापदाच्या पहिल्या अक्षरांतील आ बदल अ होतो,
हा नियम यानें पाळिला आहे. ११ बांधवा. १२ वृत्तांत. १३ अर्घ्यदाना.
१४ सात्विक, ओ. ८, टी १३ पहा. १५ Order, पंथदीक्षा. १६ सव्वीस. १७ वय.

तो फ़ै फेर्नादु आसतां तेथ : दिवस क्रमविले बहुत	
तियेचि ठाई राहावेया तेआचें चित : न्हवतें तदी	६१
आपुले सोहिरे समंधी जन : मैत्र ^१ वोळखिचे स्वजन	
भेटावेया येताति अनदिन : म्हणोनियां	६२
तेयांचे येरजारीनिमिती : खोळंबे आपुली देवस्तुति	
ऐसें देखोनि आली बहुती : उबगि तेया	६३
तंव तें चुकवावेया कारणें : येकु उपावो मनीं पाहिला तेणें	
नांव पालटावेया कारणें : चिंतिलें तेहीं	६४
कोठां राहिलां आहे आपण : ऐसें न गमावेया ^२ कवणा	
नाम पालटिलें जाणा : आपुलें तेणें	६५
सांतु आंतोनिचे भग्ती पासौनु : फेर्नादु नांव सांडुनु	
आंतोनियु ऐसें म्हणउनु : घेतलें नाम	६६
मग तो सदैवु दिवसें दिवसीं : चिंतित होता आपुलां मानसीं	
मार्तिरिअ ^३ मकुटु ^४ आपणेआसि : लाभावेया	६७
आपुलेआ बुधवंताथें ^५ विनउनि : आपणेआसि निरोपु घेतला मागुनि	
बाहिर निगावेया तेथौनि : आफ्रिका देसीं	६८
तेआ बुधवंतें जाणितलें चितीं : हा मिलंछे जनलोका प्रती	
स्वामिया देवाची शाखसुमुर्ति ^६ : कथिल म्हणोनि	६९
म्हणउनि तेआचि कृत्या कारणें : आपणेआसि आबितु ^७ घेतला तेणें	
ऐसें जाणितलें अंतकरणें : तेआ बुधवंतें	७०
फुडां निगावेया आफ्रिका देसीं : तेआ सदैवा भग्ता आंतोनिसि	
तेणें निरोपु दिधला तेआ दिवसीं : निगावेया तेथें	७१

१ मित्र. २ कळाषया. ३-४ हुतात्म्याचा मुकुट. ५ मठाधिपतीस, प्रमुखास.
६ ओ. २६, टी० ६ पहा. ७ ओ. १८, टी० १० पहा.

फुडां ता भग्तु आफ्रिकांतरीं : पाव्त आसतां जंबळिसरीं ^१	
पिडा उपजली तेआचां शेरिरीं : देवें निर्मिलेआस्तंव	७२
तंव इस्पाञ्ज ^२ देसा परतोनि : जावें पडलें तेथहोउनि	
आपणेआसि प्रणामु ^३ होइल म्हणोनि : तिये ठाई	७३
निगावेया इस्पाञ्ज देसांतरीं : वळगला ^४ येका तारुवा वरि	
काये जाहालें तिये अवस्परीं : निगतां तेया	७४
वाह्यु ^५ मोडावा ^६ उठिला निस्टुरु : तेणें उचंबळला साघरु ^७	
पाळां ^८ सरिसें लोटुनि गेलें तारूं : आणियेके देसीं	७५
चालतां लोटतां माहा लाहारीं ^९ : सिसिलिअ ^{१०} राज्यदेसिचे तिरिं	
पेंठे पातलें ते अवस्वरीं : परिवाण ^{११} तेआचें	७६
सदैवु भग्तु सांतु आंतोनि : तेआ तिरिं पावतां उतरोनि	
सदैवा सांतु आंतोनिचां मनीं : ठाउकें जाहालें	७७
आपुला गुरु सां ^{१२} फ्रांसिस्कु ^{१३} भग्तु : आसीस् ^{१४} म्हणिये तेआ नगरांतु	
आपुलेआ आणियेकां फ्रादींसहितु ^{१५} : मेळोनि तेथें	७८
तेआं दिवसांतरीं राहुनि तेथ : कापितुलु ^{१६} जेराल ^{१७} असे करित	
ऐसें जाणितलें येथार्थ : तेआ देवभग्तें	७९
तंव वेरि तेआ सदैवासि : प्रणामु न होतां जिवासीं	
तरिइ निगाला तेआचे भेटेसि : सां फ्रांसिस्का पासीं	८०

१ जवळपास. २ Espanha (पोर्तु.), स्पेन. ३ सुपरिगाम (Cure), आरोग्यप्राप्ति. ४ चढला. ५ वारा. ६ वादळ (मोंड-गोमंतकी). ७ सागर. ८ लाटां (?). ९ लहरीं, लाटांनीं. १० Sicily, भूमध्यसागरांतील एक मोठें बेट. ११ परिवाहन (?), जहाज. १२-१३ Santo Francisco (११८२-१२२६) : फ्रान्सिस्कन मठाचा संस्थापक. १४ Assis. १५ Frade (पोर्तु.) फ्रान्सिस्कन संघबंधूसहित. १६-१७ Capitulo Geral (पोर्तु.), कॅथलिकांचा एक धर्मविधि.

मग येरां फ्रादीं समागर्मी : गुरु सां फ्रांसिस्कासि बिनबुनि आस्रवचन ^१ वेइन म्हणउनि : निगाला तेथें	८१
कापिताळु जेराल केलेआवरि : सकळ रेलिझिओज ते अवस्वरीं जावेया आपापुले मुस्तैरीं : निगणार ते	८२
तंव सांतु आंतोनियु देवभगु : देखोनि अशोगु ^२ पीडावंतु ^३ तेआं रेलिजिओजांचेआं मनांतु : भासलें येक	८३
तो न्हवे ^४ लिहितेसीं पाठु : अथवा चालिबोर्ली न्हवे धिटु नुसुधाचि ^५ ठोंबा ^६ सैराटु ^७ : ऐसें वाटलें तेयां	८४
आणी कवणाइ येका कृत्यासि : तो न घडैल उपेगासि ^८ ऐसें तेहीं आपुलां मानसीं : भासोनियां	८५
आपणेआ सवें येइ म्हणउनु : अथवा शेब्दा आधारु देउनु बोलावी ऐसा नाहीं जाहाला कवणु : तेयां माजि	८६
तंव येकु ग्रासिआनु ^९ म्हणउनि : पाद्रि होंता पुण्य प्राणी रोमानांचां मुस्तैरिसिरोमणी : प्रोहिंसियाल ^{१०} तो	८७
सांतु आंतोनिन तेआ पाद्रीप्रती : तेवां प्रार्थना केली बहुति मज न्यावा तुमा सांगातीं : म्हणोनियां	८८
देखोनि तेआचें लिणंत्वपण : दरवले ^{११} प्रोहिन्सिआलाचें अंतरण तंव मिनिस्तु ^{१२} जेरालाचे ^{१३} अनुग्नेन ^{१४} : सवें नेला तेयासि	८९
सवें नेउनु तो देवभगु : मोंति ^{१५} द ^{१६} पावला ^{१७} मुस्तैरा ^{१८} आंतु राहावेया पाठविला त्वरितु : तेआ ग्रासियानें ^{१९}	९०

१ [आशीवर्चन.] २ अशक्त. ३ आजारी. ४ नव्हे. ५ नुसताच, केवळ.
६ मड, मंदबुद्धि. ७ वेडा. ८ उपयोगास. पहा: तरी एथ आलेआ कवण
उपेगु ।-शिशुपालवध १८२. १० ओ. ११, टी. ५ पहा. ९ Graciano (एक नांव).
१० Provincial (पोर्तुगो), घर्माधिकारी. ११ द्रवलें. (स्वरभक्ति). १२-१३ एक
वरिष्ठ घर्माधिकारी. १४ अनुज्ञेन, परवानगी घेऊन. १५-१८ Monte de Paul-
नांवाचा मठ. १९ वर टी. ९ पहा.

सांतु आंतोनियु आसतां तेआ मुस्तैरी : नित्य देवध्यान चिंतन करी ऐसें करोनिया निरांतरी : वर्तत होता	९१
प्रास्चित ^१ करावेया दिवसा दिवसा : होये तियेचि उभराभरी ^२ सरिसा तेयासि खाणाजेवणाची आसा : थोडिचि होंती	९२
येकुचि उंडा ^३ दिसवडी शेउनु ^४ : आपणेआसि जिवनपिवन करुनु देहदंडणा केल्या पासउनु : अशोग्तु जाहाला	९३
निशेग्त होउनि हस्तपाये : माहा संकस्टीं उभा राहे येकदां प्राणु चाचुरी ^५ जाये : तेया भग्ताचा	९४
लिहित ^६ अखेराचें ^७ पठण : अभ्यासला असे आपण आणी लिहिताचें अनुवदण : जाणे म्हणउनि	९५
हें आपुले मनिचें वर्म काई : कवणा न संगतां ते समई आसतां तेआ मुस्तैरा ठाई : येणे प्रकारी	९६
लिणत्व म्हणियें ^८ आपणेआसि घेउनु : शेवा म्हणियें करी अनदिनु वळें लुगडीं दे प्रख्याळुनु ^९ : येरां रेलिजिओजांचीं	९७
आणी मुस्तैराचे ठाये ^{१०} झाडी : नित्य भाणि ^{११} उचिस्टें काडी ऐसें म्हणियें करी दिसवडी : तिये ठाई	९८
सदैवु सांतु आंतोनियु येणेपरी : वर्तत आसतां तेआ मुस्तैरी तेथ काहीं येक रेलिजिओज गेलेआवरि : ओर्दि ^{१२} ध्यावेआ पाद्रिपणाची	९९

१ प्रायश्चित (Penance या अर्थी). २ दाटी, गर्दी; स्टिफन्सही हा शब्द वापरतो : दोसांचो उचारिन उभराभरि । सासेदोंती फुडां ॥ - क्रि० पु० २, ३७-६४. ३ पाव. ४ सेवून, खाऊन. ५ श्लोकांब्या, पहा :—चांचरी जात सुपर्ण । महाद्वारीं पडे मूच्छां येऊन ॥ - हरिविजय. ३१-२४. ६-७ लिहिताक्षर (Scripture—बायबल ?). ८ सांगितलेलें, आज्ञापिलेलें : आजी कां घो तूं दिससी दुश्चिती । म्हणियें काम नलगे तुझ्या चिर्ची । -तुका० १११ (चित्रशाळा). ९ [प्रक्षाळुनि] धुऊन. १० जागा. ११ ताटें. १२ दीक्षा.

फुडां मुस्तैराचे बुधवंते ^१ : हेआ सदैवा देवभगताथें	
पाठविला तेआं रेलिजिओजां सांगते ^२ : फ्लोरी ^३ नगरीं	१००
सांतु आंतोनियु पातलेआ तिये ठई : सां दोभिंगाचे रेलिजिओज ^४ काहीं	
तेथें गेले होते तिये समहीं ^५ : निगोनियां	१०१
येकत्र आसतां ते रेलिजिओज समेस्त : भोजनाचा समयो जाहाला तेथ	
तंव काये जाहाला बोलत : मुस्तैराचा बुधवंतु	१०२
आगा तुमां फ्रादी भितुरी : येकादा पाद्रि हे अवस्वरीं	
शास्त्रपठण लोका अंतरीं : करा येथ	१०३
ऐसें आइकोनि तेयाचें वचन : उतर ^६ नेदी जाहाले कवण	
करिताति शेब्दांचें टाळण ^७ : निब ^८ देउनियां	१०४
म्हणती अमां माजि कवण : करोनि शास्त्राची आठवण	
येथ आले नाहीं पठण : करोनियां	१०५
ऐसें निब्रवचनें बोलुनु : म्हणति भांजडा ^९ देउनु	
आमीं आलेउं सामग्रिये वांचुनु : म्हणोनियां	१०६
तंव सदैवु भगु सांतु अंतोनीं : आपुलेआ बुधवंतें निरोपिलें देखोनि	
काये बोलता जाहाला उठोनि : सकळां मोहरीं ^{१०}	१०७
अहो मीं फ्रादींचे लिण ^{११} व्यापार : करोनि राहिला होंता निरांतर	
बहुतेक लिहित अख्यर ^{१२} : पठलों नाहीं	१०८
इतुकें वचन बोलिल्लाइ तरि : तेआ बुधवंतें निरोपिलेआ सरी ^{१३}	
शास्त्रकथन तिये अवस्वरिं : करिता जाहाला	१०९

१ मुख्य. २ बरोबर. ३ Flores—स्थलनाम. या नांवाचीं नगरें युरोपांत अनेक ठिकाणीं आहेत. ४ धर्मपंथी. ५ [समर्थी]. ६ [उत्तर]. ७ टाळाटाळ, उडवाउडवी. ८ सबब. ९ Bhanzadda या शब्दाचा अर्थ पाद्री दियोगु रिबैर याच्या १६२६ च्या कानारीं कोशांत 'छपवाछपवी किंवा बेपर्वाई' (dissimular, nao fazer caso) असा दिला आहे. १० पुढें, समोर. ११ [लीन]. १२ [अक्षर]. १३ प्रमाणें.

तेआचें शाख माहा उतम : मिस्तेरियांचें ^१ अली अगम	
लोकु आइकती माहा संभ्रम ^२ : धरोनि जिर्वी ^३	११०
परिसोनि तेआची शाखसुमुर्ति ^४ : स्नेहें लोकु मनीं दरवती ^५	
माहा अतोज ^६ जिर्वी पावती : विस्मित होउनि	१११
ऐसा सांतु आंतोनिचा व्रुतावंतु ^७ : आइकोनि साउं फ्रान्सिस्कु देवभगु	
संतोसु पाउनि आपुलेआ मनांतु : जाणितलें तैणें	११२
सांतु आंतोनी सदैव भग्तासि : बहुजनांचेआ बरवेआ क्रुत्यासि	
देवें वेंचोनि ठेविला तेयासि : म्हणोनियां	११३
शाखकथन करावेया जनायें : आणी सकळां यैरां रेलिझिओजायें	
थेवोलोजीची ^८ पठणा ^९ तेयाथें : करावेया	११४
तेयासि अनुमानिला ^{१०} मनीं : आणी बरवा अल्यपु ^{११} धरोनि	
शाखपठण अनदिनीं ^{१२} : करावेया कारणें	११५
जेथें होंता भगु सांतु आंतोनि : तेथें आपुलां नांवीं पत्रिका लिडुनि	
पाठविली तेथहोउनि : तेया भग्तासि	११६
तिये लिहित पत्रिकेची विभग्ति ^{१३} : तेणें लिहिली कवणिये रिंती	
ती लिहणी परियेसा समस्ती : स्तुते तुर्मी	११७

१ Mysterior (पोर्तु.) गूढ धर्मतत्त्वांचें. २ आवड, प्रेम. पहा- टाकुनि इंद्राचा संभ्रम । धरिसी कां नळभ्रम ।-खुनाथपंडित (द. स्व.) २२७; संभ्रमं अभिमन्यूच्या लग्ना । अंगें पातला यादवराणा ।-मुक्ते. विराट० ७-११६. ३ मनात. ४ शाखस्मृति. ५ द्रवती. ६ [अचोज] च बदल त. पहा- अट्टेताळिसावा पुरुष । तुझा नातु जाणिजे ।-मुक्ते० आदि० २१-८५९; आश्चर्य, नवल. म्हणती अचोज हा बळिया झाला ।-निळोबा (आवटे ३५). ७ [वृत्तांतु]. ८ Theologia, (पोर्तु.) परमार्थज्ञान. ९ शिकवण, पाठ देणें. १० अजमावला, ताडला; पहा- मनीं अनुमानी पै येथ । कपटाचार दिसतसे । -मुक्ते० आदि० ४-१६१. ११ [आक्षेप] आग्रह, पृच्छा. १२ [अनुदिनीं] दररोज. १३ मतलब, तात्पर्य.

पत्रिका लिहिली येणेपरी : म्हणे फ़ै आंतोनी अवधारीं	
क्रिस्तु स्वामि प्रसन होऊं तुजेवरि : आपुली क़ुपा देउनु	११८
मोगाळा ^१ माजेआ बंदवा आंतोनी : तुजी चांगि सगुण वार्ता आइक़ली कर्नी	
आतां तुजां ठाईं क्रिस्तु स्वामी : स्वस्त ^२ होऊं	११९
ऐसेअं अस्रवचर्नी ^३ सांतउनि ^४ : पत्रिका पाठविली लिहुनि	
म्हणे बंदवा फ़ै आंतोनी : परियेसीं आतां	१२०
हें येतुकें सुफळ प्रतिदिवसीं : लाभवेया इळितों तुजसि	
आणी तुजेआ सदैवपणासि : देतों अगे ^५	१२१
शास्त्र कथावेया जनांथें : आणी सकळां रेलिझिओजाथें	
थेवोलोझीचें पठण तेआंथें : करावेया तुवां	१२२
हें कारण क़ृत्य तुजेवरीं : मियां नेमस्त केलें साचारीं	
तुवां पठण करावेया नंतरीं : मानलें ^६ मज	१२३
तरि पठण करितां सतंत : तुवा येरां रेलिझिओजांसहित	
देवस्मरण चिंतन नसंडितां ^७ : करावें कथन	१२४
नविसंभतां ध्यान चिंतन : तुवां बरवें करावें पठण	
पाळावें हें निर्धार वचन : नित्य तुवां	१२५
फुडां आमां ओर्दिचे ^८ नितिभितुरीं ^९ : निरोपिलें आहे जेणें प्रकारीं	
तेआ निति स्वधर्मा सरी : ता चालिलेआ पासोनि	१२६
स्वामियें देवें तेआ सांतु आंतोनिसि : क़िर्ती मानत्वा पाउनि तेयासि	
आपुलिये समग्री इग्रजेसि ^{१०} : तेया भगताथें	१२७

१ प्रेमळा [गोमंतकी]. २ [स्वस्थ] शांति :- हें न्हवे संसाराचें स्वस्त । म्हणिणे जें संसार देत । —स्टिफन्स २-२-४३. ३ [आशीर्वचर्नी]. ४ [शांतउनी]. ५ [अगें], पहा—भरौनि पुष्पांजलि अर्घ्यु देऊं । —ज्ञा. १५-२. ६ मानवलें, पटलें. ७ न सांडितां. ८ पंथ (order). ९ नीतीमध्ये, नियमांत. १० चर्चास.

दिव्य दिसि लविलेआचे परी : तेयासि प्रकासविला संसारीं	
तेवडी कृपा या भग्तावरि : केली देवें	१२८
फुडां तो सदैव सांतु आंतोनि : विविधां पुरांपाटणीं निगोनि	
नित्य देसभ्रमण करोनि : कथना करी शाखाची	१२९
बहुतेकि जाउनि फ्रान्स राज्यदेसीं : आणी इतालिय म्हणिये विलाथेसिं ^१	
पठणा करी जनलोकासि : थेवोलोझीची	१३०
आपुले जिवित्वदेखी ^२ वरउनु ^३ : आणी शाखकथने पासौनु	
वेळोंवेळां नाना अपुर्वे ^४ करुनु : देसनगरीं	१३१
बहुतां अभाविकां जनांसि संसारीं ^५ : देसपुरां पाटणानगरीं	
शाखकथना निरांतरीं : करोनि तेणें	१३२
उधंड ^६ अभाविक लोक हिण् खिती ^७ : उपशामा ^८ आणोनि दिनप्रती ^९	
पाविले परभेस्परराचे सुमुतीं ^{१०} : भावार्थीं ^{११} करोनि	१३३
बहुतेकां जनासि दिनें दिन : सांडोनि तेयांचें अनाचारण	
परम शाखासि मेळविन : म्हणोनियां	१३४
इतुकी अपल्या ^{१२} तेयाचां मानसीं : नित्य होतीं तेआ देवभग्तासि	
तेआ पासौनि नगर पुरां देसीं : भ्रमण करुनु	१३५
तेआ सदैवा भग्तें निरांतर : हिंडोनि देसपाटणें नगर	
शाखकथन करी निरांतर : सकळां जनांथें	१३६
तेआ भग्ताचें पठणवचना : आइकतां सुतेजनां	
अग्नी समाने भेदताये मना : कथना तेयाची	१३७

१ परदेश. २ जीवित्वाचा आदर्श किंवा किता. ३ वरून, योगेंकरून. ४ चमत्कार. ५ भूतलीं. ६ [उदंड] पुष्कळ. ७ [क्षिती] पृथ्वीवर. ८ शुद्धीवर, समजावणीस. ९ प्रत्येक दिवशीं. १० स्मृतीस. ११ भाविक. १२ [अपेक्षा].

पापिया दोसवंतां जनांसि : उधंडि नितेजना ^१ करी तेआंसि	
नितेजिते समई कवणाइ येकासि : नकरी भिड	१३८
उपशाम ^२ करितां सकळां जनां : न बोलत होता वचना निस्टुरां	
बोलुनि बरवि मोगाळां ^३ उतरां ^४ : उपशामी लोका	१३९
जे लोकु करिती शाखस्रवण : तेआं जनां योग्य करी पठण	
जेणें गहिंबरे अंतकरण : तैसी कथना करी	१४०
जे कवण शाखस्रवण करिती : ते लोकु अणभवा येती	
अर्थु विवेखु ^५ मनीं घेंती : दोस गहिंबरु धरोनि	१४१
अणभवाचि अनंदजळां : ते वरुसविती आपुलां डोळां	
शाखाची गोडिव सकळां : भेडोनि ^६ जिर्वी	१४२
आपुले अवगुण सांडोनि देती : मागिलिये जिणिसि ^७ पलटु ^८ करिती	
या परी तेणें उपशामिले केती ^९ : पाप दोसि जन	१४३
तेआ माजि उधंड अभाविक नर : नावाडुगे ^{१०} निस्टुर खडचर ^{११}	
तदि ^{१२} जे होंते मनकोठुर ^{१३} : शाखद्रुही	१४४
ते ते कोठुर लोकु तेआं दिवसीं : उपशामु घेउनि आपुलां मानसीं	
देवभगता सांतु आंतोनीपासीं : कोंफेसार ^{१४} जाहाले	१४५
हेरोसिस ^{१५} शाखद्रुही लोकु बहुतु : सांडोनि आपुलेआ कुढ ^{१६} रिनु	
मुगितवंतु शाखपंथु : आधरिती ^{१७}	१४६

१ [निस्तेजना] निर्भस्सना, कानउघाडणी; पहा—कैसा शतधा दुर्वादीं । निस्तेजिलासी ॥ -ज्ञा. ११-१०१; मग लुसिफराथें नितेजुनु । बोलता जाहाला ।-स्टिफन्स १-२-९७. २ उपशामन, समजावणी. ३ प्रेमळ. ४ शब्द, बोलणी. ५ [विवेकु]. ६ [भेडोनि]. ७ आयुष्यक्रमाला. ८ [पालट]. ९ क्तिती. १० (गोमंतकी शब्द) नष्ट, खट्याळ. ११ खटनट (?), भांडखोर, ठक. १२ [तदीं] त्यावेळीं. १३ [मनकोठोर] निर्दय. १४ पापाची कबुली देणारे. १५ Herege (पोर्तु.) पाखंडी. १६ खोट्या. १७ [आधरिती] स्वीकारिती.

हेरेक्षी जनांसि निरांतरी : आपुले प्रतिवादे^१ कुढ^३ करी
 म्हणोनि म्हणती हेरेजियां वेरी : तो चामिटु^३ ऐसा १४७

चमत्कार पहिला

इतुकेआं हेरेझियां माजि मनुशु^५ येकु : बोनाविल नावें शाखदुहिकु^५
 माहा अवगुणी होता अभाविकु : कोठुर मन तेआचें १४८
 तो म्हणे सांतु आंतोनी अवधारीं : कोंसाग्रार^६ केललिये होस्ती^७ भितुरि
 क्रिस्तु स्वामी न वर्ते संसारीं^८ : ऐसैं तो बोलिल्ला १४९
 तें वचन सांतु आंतोनी आइकोनि : तेआथें शाखप्रतिवाद^६ करोनि
 कोंसाग्रार केललिये होस्ती माजि स्वामि : वर्तताये ऐसैं दाविलें १५०
 बोनाविलाचा प्रतिवाद कुंठला : प्रतिउतर दावेया विसरला
 लोकामाजि थोर लजा पातला : न बोळतां पुणती^{१०} १५१
 मग म्हणे सांतु आंतोनी अवधारीं : क्रिस्तु स्वामि वसे होस्ते भितुरीं
 ऐसी प्रचिति अचर्ये^{११} प्रकारीं : जरि दाविसि मज १५२
 तंव तेणें आपुलेआ घरिंचेआ वेसरासि^{१२} : कांहीं खाण पिवन नेदितां तेयासि
 बांदोनि ठेविलें उपवासि : तिनि दिवसवेरि १५३
 तंव देवभगतु म्हणे हेरेजापासीं : कवण अचर्ये दावावें तुजसि
 तें सांगितलेआ दाविन सतेसि^{१३} : ऐसैं बोले देवभगतु १५४

१ प्रत्युत्तरानें, उलट जबाब देऊन. २ खोटे. ३ [चामोटा] (सं. चर्म)
 कातड्याची वादी किंवा पट्टी, चाबुक. ४ [मनुष्य]. ५ धर्मशास्त्राचा निंदक,
 पाखंडी. ६ Consagrar (पोर्तु.) अभिमंत्रित, प्रतिष्ठित. ७ Hostia (the
 word used of Christ present on the altar under the appearances
 both of bread and wine) सामान्यतः भाकरीचा नैवेद्य. ८ जगांत. ९ विरुद्ध
 मतप्रदर्शन, वाग्युद्ध. १० पुन्हां. ११ [आश्चर्य]. १२ खेचरालाः—हस्ती वाजी
 वेसर खरा—मुक्ते. आदि० २५-५१. १३ [सत्यंसी].

बोनाबिल्लु म्हणे भगता अवधारी : माजें वेसर तिनि दिवसवेरीं	
खाण पिवन नेदितां घरीं : ठेविन उपवासि	१५५
मग तें तिसरेआ दिवसा उपरीं : ती होस्ति देखिलेआ आपुलां मोहरीं ^१	
चारा सांडोनि तेआसि भजैल तरि : भुमी गुडुगिया ^२ घालोनि	१५६
तरि क्रिस्तु स्वामि आहे होस्ती आंतु : ऐसा मी जिवीं मानिन सत्यार्थु	
तंव बोलिल्ला सांतु आंतोनि देवभग्तु : तथास्तु म्हणोनियां	१५७
मग लोटलेआ दिवस तिनि : सदैवु देवभग्तु सांतु आंतोनि	
आपुलें पवित्र मिस ^३ इग्रजांतु ^४ सांगोनि : सरलेआ उपरि	१५८
आपणें कोंसाग्रार केलेली होस्ति : घेउनु आला आपुलां हस्तीं	
माहा द्वारीं पातला त्वरितीं : तो सदैवु भग्तु	१५९
तंव हेरेजार्यें म्हणें सांतु आंतोनि : तुजें वेसर येथ आणि रे सोडुनि	
तेणें तें आणिलें लव करुनि : वेसर आपुलें	१६०
मग पाहावेया तें वर्तमान : हेरेजिस आणी क्रिस्तांव जन	
ते समई पातले थोर लाहान : तें अचर्यें देखावेया	१६१
सांतु आंतोनिन ते समयांतरीं : क्रोसांग्रार केलली होस्ति घेउनि करीं	
वेसरासि म्हणे तूं अवधारीं : वचन माजें	१६२
म्यां करीं धरिला जेआ स्वामियासि : तेआची आण वाहांतों वेसरा तुजसि	
हेआ हेरेजां शाखद्रुहितांसि : चावेया साखि ^५	१६३
हे कोंसाग्रार केललिये होस्तिंतु : सत्यचि वर्तताये स्वामि क्रिस्तु	
म्हणोनि या साखि द्रुस्टांतु ^६ : न्हावेया लोकीं	१६४

१ समोर, पुढ्यांत. २ गुडघे. ३ Missa (पोर्तु.) रोमन कैथलिक पंथांतील क्रिस्ताचें मांस व रक्त मानलेल्या भाकरी व द्राक्षासव यांच्या अर्पणविधिपूर्वक उपासना. ४ चर्चांत. ५ [साक्षी]. साक्ष, पुरावा. ६ [दृष्टांत] दाखला.

सर्व संसाररचना ^१ नित्य दिवसी ^२ : हेआ आपुलेआ रचणारा स्वामियासि मानु देंताये म्हणोनि ऐसी : यावेया प्रचिति	१६५
वेसरा तूं येउनु झडकरीं : तुज्या देवा चरणा सामोरीं शेरण येउनु भजना करीं : आपुलेआ देवाची	१६६
तंव तेआ हेरेजे आपुलेआ वेसरा : दिधला खाण पिवन चारा बोडपडि ^३ होएल तेआ हारा ^४ : म्हणोनियां	१६७
तंव तें वेसर आपुलेआ गोंसावेयाहौनु ^५ : बरवें बुधियुगत आहे देखुनु आपुलेआ खाणाची आशा नकरुनु : तेया वेळां	१६८
येउनि सांतिस्सिमु ^६ सांक्रामेंता ^७ मोहरीं : डिंबिया ^८ घालोनि वसुंधरी ^९ शेरण आलें तिये अवस्वरीं : आपुलेआ स्वामिया फुडां	१६९
तो रचणारु स्वामि म्हणुनि : आपुला स्वामि ऐसा जिवीं मानोनि वेसर भजिनलें येउनि : साक्रामेंता फुडां	१७०
तें अपुर्व माहा विपरित : देखोनि तेथिल लोकु समस्त अतोज होउनु जाहाले विस्मित : सकळइ तेथें	१७१
तंव येरां भावार्थियां जनांसि : जे समइ होंते तेआ दिवसीं आनंद उछ्यावो ^{१०} तेआं सकळांसि : जाहाला तेथें	१७२
देखोनि तें अपूर्व वर्तमान : लाजिनलें शाखद्रुहित जन खालती करोनि आपुली मान : पाहूं लागले भूमी	१७३
तो बोनाविल्लु हेरेझेस हेरांहौनि : थोरि लज्या पातला मुख कोमाउनि ^{१०} आपुला प्रतिवादु कुंठला देखोनि : तिये समई	१७४

१ जगाची रचना. २ [वरपडी] पात्र, वश; पहा—तरी पापा वरपडा होसील—ज्ञा० २-२०१; वडपडा जाहाली यमकोंडासी—स्टिफन्स, २-२९-७५. ३ पराभवास, हारीस. ४ मालकाहून. ५ Santissimo (पोर्तु.) अत्यंत पवित्र. ६ संस्कारलेली वस्तु. ७ (गोमंतकी) गुडघे. ८ जामिनीवर. ९ [उत्सव]. १० कोमजून, निस्तेज होऊन—बहुत कोमावली पाहावेना दृष्टी गे उभयांला।—ऐतिहासिक पोवाडे, ३९९.

मग तेआ वरि आपुलेआ वेसराची : चांगि ^१ देखि ^२ घेउनि मनजातिची ^३ संधेवो ^४ भ्रांति आपुले जिर्विची : दवडिली तेंगें	१७५
उपशामु घेउनु जिवी शेरिरीं : आपुली कुडी बुधि टांकिली दुरि फुडिल कथा या उपरि : पाद्रि निरोपिल स्रुतेआं	१७६

चमत्कार दुसरा

ऐसी विचित्र कथना आइकोनु : उठिला येकु क्रिस्तांजनु काये बोले नमस्कारु करुनु : पाद्री पासीं	१७७
म्हणे कथन आइकोनि परिकरी ^५ : निवालों सर्व गात्रें शेरिरीं तरि येकि विनंति अवधारीं : गुरु माजी ^६	१७८
हेआ अपुर्वाहौनु काहीं : आणियेक अपुर्व कवणिये ठाई जर केलें असेल तेहि : तें निरोपिजे आमां	१७९
ऐसें विप्रवचन आइकोनि : पाद्रि-गुरु संतोसला मनीं मग सांगता जाहाला कथुनि : फुडिल कथा	१८०
सदैवु सां आंतोनि आणियेके अवस्वरीं : आरिमिन म्हणिपे येके नगरीं होतां तेआ पाटणापुरीं : सदैवु भग्तु	१८१
तेआ आरिमिन देसिंचेआ नांवे नगरांतु : हेरेक्षेस लोकु होंता शाखद्रुहितु तें देखोनि सांतु आंतोनि देवभग्तु : तेआं वेळां	१८२
मुग्ति-पवित्रा देवशाखासि : मेळवावेया तेयां हेरेजांसि शाखपठण तेआं जनांसि : करिता जाहाला	१८३
पण ते शाखद्रुही जन : कार्नि नाइकति शाखकथन देखोनि तेआ सांतु आंतोनिन : काये केलें	१८४

१ चांगली. २ कित्ता. ३ मोनजातीची (गोमंतकी), मुके पशुपक्ष्यादि प्राण्यांची. ४ [संदेहो] संशय. ५ सुंदर, मधुर. ६ माझी.

आपग सेंधुतिरी निगाला : जाउनु तेथे उभा राहाला	
मग सादु ^१ देउनु ^२ बोलता जाहाला : शेंधुचेआ मळेकुळां ^३	१८५
तुमीं समुद्राचे जळचर : लहान थोर मळे मगर	
शास्त्रवणासि समग्र : या रे या रे येथे	१८६
मियां कथिलेआ हेरेजां प्रती : ते शास्त्रवण नकरिति	
म्हणोनि आलों तुमांप्रती : करावेया कथन	१८७
ऐसें भगवचन आइकिलेआ वरि : माहा चळवळ सुंटले साघरीं	
लाहान थोर मळेकुळें समभारीं : येते जाहाले	१८८
येक जळांतुनि उडी घेती : येरां माळेआं उलंडोनि ^४ जाती	
आपुले सिंसाट ^५ उचलोनि पाहांती : येर येरां सरिसे	१८९
येर मधेचि बुडकळ देउनु : येरीकडां येती उमटुनु	
येक मळे उमटती बुडुनु : येरां मोहरीं	१९०
येक पाणिया वेंटाळा देंती : बुडुनु मकाट ^६ दाविति :	
येक येक पुंसें ^७ मारिती : उदकावरि	१९१
येर उदकिं देवाविती ^८ : येक अर्दांग ^९ उचलोनि जाती :	
येर सरिसेचि जळि पोंवती ^{१०} : येकभारें	१९२
आणियेक लाहान मळेकुळ : पाणियासि देंताति चळवळ	
धांवती उडती सकळ : येरां मळेआं माजि	१९३
ऐसे लाहान थोर मळे : येकत्रोळी येती येका सरिसे	
येताति येक भारें ओपेसे : आपापुलां चालीं	१९४
या उपरि मळे लाहान थोर : न करोनि येकमेकांचें वैर	
थडिये ^{११} पातले समग्र : येकमेकां येकवटुनु	१९५

१-२ हांक मारून. ३ मस्यजातीस. ४ ओलांडून. ५ डोकें. ६ (१).
 ७ [पुच्छें] शेंपट्या. ८ [देवती-गोमंतकी] उतरती. ९ [अर्धांग]. १० [पोंहती].
 ११ तडीला, कांठास.

असंख मछेकुळ देखोनि : जिर्वी संतोसला सांतु आंतोनि	
तंव सांगता जाहाला कथोनि : शाख तेयां	१९६
माजेआं बंदवां तुमां वरि : देवें उपेग ^१ केले भारि	
तेआ उपेगासि संसारीं : उतिर्न ^२ होइजे	१९७
तेया आपुलेआ दिनवासासि : तुमि मानु देउनु स्वामियासि	
अर्गेदाना करा तेयासि : बहुतां परि	१९८
ऐसें केलेआ शाखकथन : मग मछेकुळां थोर लाहान	
सदैवा भगताचें अस्रवचन : घेतलेआचे परी	१९९
येक संवेंचि पाखारुनु ^३ : आपुले सिंसाट ^४ वरि उचलोनु	
सकळइ वरुति मुखें करुनु : निगते जाहाले	२००
उडती बुडती ढेवावती : येर येरां उलंडोनि जाती	
आणियेक बुडकळोनि निगती : धाई ^५ कडां	२०१
समग्र मछेकुळ येणेपरी : शाखकथन सरलेआ वरि	
परतोनि गेले जळसाघरीं : मछे सकळ	२०२
तें अपुर्व माहा विपरित : जे क्रिस्तांवजन होंते तेथ	
तें देखोनि माहा विस्मित : जाहाले देखा	२०३
म्हणती ही अभिनवाची वस्तु : आधीं देखिली नाहीं संसारांतु ^६	
म्हणोनि अतोज पातला बहुतु : लोकु तेथें	२०४
तंव द्रुहितां हेरेजां सकळां : कोमावलि तेयांचि मुखकमळां	
अदोवदनी ^७ भुमंडळा : पाहाते जाहाले	२०५

१ उपकार या अर्थी हा शब्द येथें वापरला आहे. याचें कारण 'उपकरणे' म्हणजे 'उपयोगी पडणें' अशा अर्थी जुन्या काळीं शब्द वापरला जात होत होता. पहा—**ठायीं उपकरसी पांडवा**—ज्ञा० १८-१३५९. २ [उत्तीर्ण]. ३ पंख हल्वून. ४ डोकें. ५ [दहाही]. ६ जगांत. ७ [अधोवदनी].

तेआं द्रुहितांचें पासांड ^१ मत : कुंडले तेआंचे प्रतिवाद समस्त मग होऊं शेरणागत : भग्ता चरणी	२०६
तंव जोडुनि आपापुले कर : भुमी सपाट घातले नमस्कार खेमां ^२ कस जीं अपराध समग्र : आमां अग्न्यानांयें	२०७
तुमांयें पवित्र शास्त्रकथन : मुग्तवंत आणी पुण्यपावन तें आइकावेया आमंचें मन : उताविळ स्वामिया	२०८
ते सदैव देवभग्ता उतमा ^३ : प्रार्थना करितेउं ^४ गा तुमां आतां कुपाळु होउनु आमां : करा शास्त्रपठण	२०९
तें वचन देवभग्ते आइकोनीं : थोरु संतोसु पातल्य मनीं शास्त्रकथन आरंभुनि : सांगता जाहाला	२१०
तेआंचें शास्त्र आइकिलेआ निमितीं : अभाविक्कां हेरेजां माजि केती : उपशामु घेउनु आपुलां चितीं : अणभवा ^५ आले	२११
कुड आचारां रितुं भितुरीं : वेस्टुनु पडले अंधकारीं तेचि शास्त्र प्रकासा भितुरीं : उजवाडले तदीं	२१२
विचित्रि कथना येणेपरी : स्रवण करोनियां मनोहरी उठिला स्रवणसभे ^६ भितुरीं : क्रिस्ताउं येकु	२१३
म्हणे तुजीं अमृत उतरां ^७ : आइकोनि मदुरां ^८ रुचिकरां पोंवताये माजा आत्मा साधरा : अमृतलाहारीं	२१४
तरि आणियेक अपुर्व हिये संसारीं : तेआ देवभग्तें केलें तरि : तें मज निरोपिजे हे अवस्वरीं : कुपा करुनु	२१५

१ [पासांड] पाखंड. २ क्षमा. ३ [उत्तमा]. ४ [करिते आहो].
५ [अनुभवा]. ६ [श्रवणसभे]. ७ वचनें. ८ [मधुरां].

चमत्कार तिसरा

आइकोनि तेआचें प्रुस्ट्णवचन ^१ : संतोसलें पाद्रिचें मन	
म्हणे आइकें सावधान : सांगैन तुज	
आणियेकी समई काहींयेक : हेरेजेस् लोकु शाख्वंचक ^२	
विनउं लागले बहुतेक : तेआ देवभगतासि	२१७
म्हणे तुवा आमां समागमीं : भोजनासि यावें जी तुमीं	
पवित्र चरण लावा भुमी : मंधिरी ^३ आमंचां	२१८
बैसोनि तुमंचे पंक्ती ^४ : आरोगण ^५ करावेया निमितीं	
उतकंठा जाहाली बहुति : आमां जिर्वीं	२१९
देखोनि तेयांचें मनोरथ : उरंग ^६ नकारावेया चित	
भग्तु निगता जाहाला तेथ : हेरेजां घरीं	२२०
हेआ निमितीं तेआं द्रुहितांसि : पावविन इग्रजेचेआ ^७ स्वधर्मासि	
ऐसें चितौनु भोजनासि : गेला तेआं घरीं	२२१
तंत्र भोजनाचां अवस्वरीं : तेआं द्रुहितीं आपणेआं भितुरीं	
घातु चितिला गुप्तांतरीं : सदैव भगतासि	२२२
म्हणती आरे हा आमंचा वैरी : सधासर्वथा ^८ प्रतिवादु करी	
ऐसेआ द्रुष्टासि ^९ संसारीं : ठेऊं नये म्हणोनि	२२३
खाजे ^{१०} परोंपरिंचें करुनु : तेआमाजि विस ^{११} भेळउनु	
भोजनासि दिवले आणुनु : सदैवा भगतासि	२२४
तंत्र तेआंची कपटकरणी : सां. आंतोनिन जाणितली अंतकरणीं	
मदुरा ^{१२} सदांची बोलगीं : बोले तेयां	२२५

१ [प्रभवचन]. २ अधार्मिक. ३ [मंधिरी]. ४ [पंक्ती], पंगतीला.
 ५ भोजन. ६ विटलेलें, नाखुपः-ते आवडी कां उरंगु । आतां जालीं—
 उद्वंगता १४०. ७ चर्चाच्या, कैथलिक धर्म. ८ [सदासर्वदा]. ९ [द्रुष्टासि].
 १० [खाद्य]. ११ [विव]. १२ [मधुरा].

म्हणे करोनि जेवणासि आधारु : बरवा तुमीं केला पाउणारु	
तो तुमंचा कपटप्रकारु : जाणितला मियां	२२६
आगा आपुलेआ मैत्रासि ^१ संसारीं : पाउणारु ^२ करोनि आपुलां घरीं	
जे मारिती कपटप्रकारीं : घालोनि विख	२२७
विश्वासलेआंथें घातु करिती : तेआं नमेळे मोख्य ^३ मुग्धि	
ते येग्याचना ^४ पावती : नित्यकाळ	२२८
ऐसेआं जनां विश्वासघातकां : अरत्रपरत्र नाहिंचि देखा	
जें तुमीं मज घातलें विख : तें जाणितलें ^५ मियां	२२९
हेआ उतरा ^६ हेरेजेआ जन : देती भांजड्याचें ^७ वचन	
आमीं करावेया तुमां हतण ^८ : येतुकें केले नाहीं	२३०
मागां स्वामि बोलिल्ला वचन : म्हणे जे मज सत्य मानिती जन	
तेहीं विख हळाळ पिवन : केलेइ तरि	२३१
तेआ विखवाधापासौनि : मरण नपवतीं ^९ म्हणोनि	
ऐसें स्वामि मुखवचनीं : बोलिल्ला देखोनि	२३२
तेआ स्वामियाचेआ बोलाची प्रचिति : आमां पाहावेया निमितीं	
विस घातलें येणें अर्थीं : सुटावें तुज	२३३
तें विस शेवोनियां उधरीं : मृत्यु नपवसी तरि	
जी शाखपठणा लोकांतरीं : तूं करतोसि नित्य	२३४
तेआ तुजेआ शाखाचा सत्यार्थु : द्रुहु होएल आमंचेआं मनांतु	
मग आधारुं ^{१०} सत्य भावार्थु : आपुलां जिर्वीं	२३५

१ मित्रास. २ [पाहुणे] निमंत्रण. ३ [मोक्ष]. ४ [येमयातना].
 ५ मूळांत 'जाणितलें' (gannitalē) असें असें चुकून पडलें आहे. ६ वचना.
 ७ घरील १०६ ओबीघरील टीप ९ पहा. ८ हनन. ९ न पावती. १०
 [आदरुं] स्वीकारुं.

तंव देवभग्तु सांतु आंतोनि : तेआ विखखाजेआसि पाहुनि सांतु कृसाची ^१ कुरु ^२ करुनि : शेविता जाहाला	२३६
तें भग्तें शेविल्लेआ नंतरीं : विख बाधलें नाहि तेआचां शेरिरीं बैसा होता तियेची परी : उरला जिवंतु	२३७
तंव तें भगताचें अपुर्व देखुनु : तेआं अभाविकां माजि केती जनु येसु क्रिस्तासि सत्य मानुनु : भावार्थी ^३ जाहाला	२३८
पुर्व आचार रितु समस्ती : वजोनियां लोकु केती परम शाखाचिये सुमुर्ती : पातले बहुत	२३९
ऐसी ही अपुर्वाची कथा : पाद्रि सांगे क्रिस्तावां समस्तां आतां यावरिल वेवस्ता ^४ : सांगैन तुमां	२४०
ती अचर्येकथना आइकुनु : उठिला येकु ब्राहामणु काये बोले नमस्कारु करुनु : पाद्रीपासीं	२४१
आइकोनि तुमचें अपुर्व कथन : आनंदसाघरीं राहिलें मन पण येणेंचि न्हवे पुन ^५ : आरत ^६ माजें	२४२

चमत्कार चवथा

आणियेक अपुर्व या उपरि : तेआ भग्तें केलें असेल तरि कृपा करुनु शेवकावरि : निरोपिजे दातारा	२४३
तेआ विप्राचेआ बोला : पाद्रि गुरु मानवला म्हणे भला गा भला : मनभावो ^७ तुजा	२४४
शाखअपुर्वाचे कथनीं : जरि आरतु जाहालासि मनीं तरि आतां आइकें चित देउनि : माजेआ उतरा	२४५

१ Cross (पोर्तु.) ची, कृसाची. २ खुण. ३ धर्मनिष्ठ. ४ [ब्रवस्था].
५ [पूर्ण]. ६ इच्छा. ७ मनोभाव.

सांतु आंतोनि देसनगरीं : शाख कथितिये अवस्वरीं	
तेआ भगतावरउनु संसारीं : अपुर्वे करी स्वामि	२४६
तेआं माजि काहींयेक अचर्या थोरां : आतां तुमां सांगैन अवधारा	
जे प्राणिये आइकती तेआचि उतरां : शाखकथनेचीं	२४७
ते लोकु आपुली जिणि ^१ पालटिती : मनीं भगितभाव आधरिती	
या परी प्रजा समस्ति : सुफळ पावे	२४८
तें अपूर्वे वेगळें करुनि : तो सदैवु भगु सांतु आंतोनि	
अनेकें अपूर्वे करोनि प्रतिदिनी : जर्गी प्रसिद्ध	२४९
तेआ जनां आपापुलिये भासे : कथुनि सांगितलें होए जैसें	
ते ते परी जाणवे तैसें : संधेवा ^२ विण	२५०
म्हणिये त्रिविध यातिचेआं जनां : येकी भासेन केलेया कथन	
तांतांचे ^३ भासे ^४ तांतांचेआ मना : परसे ^५ कथन	२५१

चमत्कार पांचवा

तो देवभगु आणियेके दिवसीं : निगालेआ शाखकथनेसि	
येकि स्त्री भ्रतारा पासीं : आग्न्या मार्गों निगाली	२५२
म्हणे सांतु आंतोनिची शाखसुमुर्ती : आइकावेया मज उतकंठा बहुति	
तरि निरोपु दिजो प्राणपती : जावेया तेथें	२५३
तंत्र भ्रतारें तियेचा पाडु ^६ नकरोनि : नाहीं पाठविली आग्न्या देउनि	
भग ती उपरिये ^७ वळगुनि ^८ : लागली पाहूं	२५४
तो देवभगु अर्दु ^९ कोसुभरीं : शाख सांगे येतुका दुरीं	
ती उंचस्थानीं उपरियेवरि : होती घरीं	२५५

१ जीवितक्रम. २ [संदेहा]. ३ त्याच्या त्याच्या. ४ भाषेत. ५ ऐकूं जाई. ६ किंमत, पर्वा. ७ माडीवर. ८ चढन. ९ [अर्धु].

भग्तु आसतां येतुके दुरस्थानीं : तिये ख्रियेन उपस्थिहोउनि
तेआचें शाखकथन कनीं : आइकिलें समस्त २५६

चमत्कार साहावा

आतां आणियेकि अपुर्वता परियेसीं : सदैव देवभग्तु आणियेके दिवसीं
विसाळं मैधानीं^२ ब्रहुतां जनांसि : कथितां शाख २५७
तंव तिये ठाई अकस्मात : माहा प्रचंड वाह्यु^३ उठिले तेथ
तेणें विजुं^४ वारा झडफळित : धाई^५ दिसीं २५८
गडगडु सुंटोनि आकासीं : मेघपटळें आलीं चौपासीं
घनवरुसावो जाहाला स्रुस्टिसि : तेयां वेळां २५९
तंव लोकासि आलें माहा जुगांत^६ : येकु येकावरि पडत
तेवां गर्जर उठिले ब्रहुत : मेघा आणी पवनाचे २६०
झोंपावताति तरुंवर : तेयांचेआ शाखा मिसळताति येकत्र
उडती वाउटळियांचे धुळौर : धाई दिसीं २६१
जे लोक होते शाखकथनीं : ते भेणे^७ उठिले गजबजोनि
तेंआंसि म्हणे नाभिकारु^८ देउनि : सांतु आंतोनियु भग्तु २६२
अरे तुमीं लोकु थिरं^९ आसा : वायां न करा येकमेकांच्या वोळसां^{१०}
मनीं द्रडु^{११} धरा भरवंसा : स्वामिया देवाचा २६३
तुमां सकळां जना भितुरीं : कवणाइ येका प्राणियावरि
मेघु नपडे येकु थेंवाभरि : राहा राहा निस्चिंत २६४
देखोनि भगताचें नाभिकारवचन : ठाईचां ठाई राहिले सकळै जन
आइकूं लागले शाखकथन : सावकास होउनु २६५

१ विशाळ. २ मैदानावर. ३ वायु, वादळ. ४ वीज. ५ दहाही.
६ (युग+अंत) प्रलय, संकट :—जैसा सिंह हांका । युगांत होय मदमुखा ॥
—ज्ञाने० २-३१५. ७ भीतीने. ८ निर्भयतेचे आश्वासन :—जें राजां देशु दे
नाभिकाराचा—ज्ञा० १०-७. ९ स्थिर, शांत. १० वळसा, फेरा, घामधूम :-
वोळशाचे फेरी सांपढलीं ।—तुका० गाथा १९२०. ११ दड.

येतुकेआ चौकडा गर्ह्नुनु : वरुसूं लग्गलत्र माहा घनु	
तंव तेआ मेघजळें कवणु : भिजला न्हाहीं	२६६
सोभवता गर्हत गेला : वारेआन ^१ उडउनु दुरि नेला	
ऐसा अपुर्व व्रुतावंतु वर्तला : तिये स्थानीं	२६७

चमत्कार सातवा

तो देवभगु आणियेकां दिनीं : जेजु क्रिस्ताचें पवित्र पायशांव ^२ कथोनि	
जनांसि सांगता जाहाला अर्थोनि ^३ : कथाप्रसंगु	२६८
तंव सांव फ्रांसिस्कु बहुतां दुरीं : होंता आणियेकां पाटणांपुरीं	
काये अपुर्व वर्तलें ते अवस्वरीं : सांगैन आइका	२६९
सदैव भगु तेथहोउनु : अकस्मात अंत्रख्य ^४ येउनु	
राहिला आपुले कर विस्तारुनु : क्रुसीं जोडिलेआचे परी	२७०
सदैवा सांतु आंतोनी देवभगतासि : प्रतख्य ^५ येउनि भेटला तेआ दिवसीं	
ती साखिं दाविली जनलोकासि : पाइशांवकथेची	२७१
म्हाणिये सांतु आंतोनिचीं उतरां ^६ : जीं पठण करितो समग्रां	
ति साखिं म्हाणोनि तेआ अवस्वरां ^७ : साखि दाविली ऐसी	२७२
ऐसीं अपुर्वे विविधां परी : तेआ देवभगनें केलिं संसारीं	
फुडिल कथा या उपरि : परियेसा सुने	२७३

चमत्कार आठवा

तेआ अभिनवां अपुर्वावरउनु : आणी तेआची सन्दप्राप्ति देखुनु	
लोकु येताति जांताति न्होरसुनु ^८ : आइकावेया तेआचें कथन	२७४

१ वान्यानें. २ Paixão, (पोर्तु.) मनःक्षोभ, यातना (वधस्तंभावरील)
 ३ स्पष्ट करून. ४ अंतरिक्षांत, आकाशांत. ५ प्रत्यक्ष. ६ साक्षी, प्रचीति
 ७ वचनें. ८ साक्ष. ९ [अबस्वरा] प्रसंगीं. १० बडपद्दत (१).

इग्रजे माजि नसंभवे ^१ होउनि : जेथ कथन करी सांतु आंतोनि	
तेथवेरी निगती खेटोनि : उधंडु ^२ लोकु	२७५
तेआ सदैवा देवभग्तासि : आपोस्तोल ^३ समानु ^४ तेयासि	
लोकु निगती शाखस्रवणासि : उतकंठ होउनु	२७६.
मध्यान रात्रिचां अवस्वरीं : लोकु उठोनि आपुलां घरोंघरीं	
निगती येकयेकां फुडारीं : गिवसावेया ठाये	२७७
तेआंचें शाखकथन होयेवेरि : हार दुकानां लोकु भुसोरीं ^५	
आपापुलीं दुकानें तंव वेरि : ढांपिती ^६ देखा	२७८
करोनि सरलेआ शाखकथन : भग्ताचेआ करा आबिताचें ^७ चुंबन	
घेआवेया येती उधंड जन : भग्तापासीं	२७९
तेआ लोका भारि घुसणी हुउनु ^८ : सदैवु भग्नु उपद्रैल ^९ देखुनु	
लोकामाजि बळिवंत लोकु येउनु : सांवरोनि धरिती तेया	२८०
सांतु आंतोनिन येक दिवसीं : पादुआ नांवे तेआ नगरासि	
शाखपठण करितां लोकासि : पायशांवकथा	२८१
तिये पायशांवकथेचें व्याकरण ^{१०} : जनलोकीं करोनि स्रवण	
येककां जनांचें अंतकरण : दरउनियां ^{११}	२८२
आपुले आंगिचि वखें उतरुनु : स्वामियाचे भग्तीपासौनु	
घेंती पुस्टीवरि ^{१२} मारुनु : फार ^{१३} बहुत	२८३
पायशांवदुख आइकिलेआ निमितीं : बिदिनगरीं मारोनि घेंती	
ठाई रगत सांडविति : देवभग्तीपासौनु	२८४

१ (न सामावे ?). २ उधंड, पुष्कळ. ३ (Apostolo-पोर्तु.)
 किस्ताचा प्रेषित. ४ मूळांत 'सामानु' (Samanu) असें आहे. ५ भुसारी
 धान्याचे व्यपारी. ६ झांकिती, घंद करतात. ७ पोशाख. ८ होऊन. ९ उद्रपव
 पक्षेल. १० व्याकरण, स्पष्टीकरण. ११ द्रवून. १२ पाठीवर. पहा-चिनला
 पुष्टीं वाहोनि सुखें १-घुके० आदि. ६-१२२. १३ प्रहार.

तेआ लोकांचे भगती देखीवरउनु : बहुतेकां नगरिंचे जनु	
पायशांव दिवसीं घेंताति मारुनु : अपुलां पुस्टीवरि ^१	२८५
असों हेआ भगताचेआं वचनां निमितीं ^२ : क्रुपाळु स्वामि देवो मुगितपति	
करी अपुर्वी करणिया बहुती : दिनेदिनु	२८६
भोउ ^३ वेळां येकेक जनाथें : निद्रेस्त असतां मनुशाथें	
द्रुस्टी पडोनि बोले तेयाथें : आपुलां वचनीं	२८७
म्हणे आरे तूं उठोनि आतांचि : निगैं पैल तेआ पाद्रीपासीं	
जें हें तुवां पातक केलेसि : चुकोनि स्वामिया वरि	२८८
हें पाप पाद्रीप्रती सांगिजे : बरवेआ परी कोंफेसार ^४ होईजे ^५	
तो निरोपिल तें प्राश्चित किजे : अपुलेआं दोसांचें	२८९
पाहेपां येका स्वामिया वांचुनु : आणी तो मनुशु वेगळा करुनु	
तो तेयांचा पापदोसु अद्यदिनु : ठाउवा न्हवता कवगा	२९०
पाहेपां स्वार्थी मनुश्यु येकु : होंता अती द्रव्यसंपनिकु	
पुरउनि तेआचा आउश्यसंखेतु ^६ : निवर्तला संसारीं	२९१
तेआ धनलोभियाचेआ म्रुत्यासि : उपावो परिहारु करावेया तेआसि	
सांतु आंतोनि तेआचेआ म्रुत्यदिवसीं : कथन करोनि	२९२
म्हणे आइका तुमीं क्रिस्तांव जन : क्रिस्ता तारका स्वामियाचें वचन	
म्हणे तुमंचें द्रव्यधन : ठेविलें तेथें	२९३
तुमंचेआ काळिजाचो ^७ गोंडु ^८ असे : म्हणोनि स्वामियें बोलिलें ऐसें	
हेआ स्वार्थिया ठाई वर्तले तैसें : देखाल तुमीं	२९४
तंव ही प्रचिति पाहावेया खरि : लोकु निगोनि स्वार्थियाचां घरीं	
तेआचे द्रव्योटिये भितुरि : पाहेपां तुमीं	२९५

१ पाठीवर. अशा प्रकारचे आत्मक्लेश झेवियरनें केल्याचें त्याच्या चरित्रांत नमूद आहे. २ निमित्तें, कारणें. ३ बहु. ४-५ Confessar, (पोर्तु.) पापोच्चा कर. ६ आयुष्यसंकेत. ७ गोमंतकी बोलीचा ओकारांत षष्ठीचा प्रत्यय. ८ गोंडा.

मग तेआ धरिं निगुनु : तेआची द्रव्यपेटी उगडुनु	
पाहांती तंव देखिला नयेनीं : काळिजाचा गोंडु	२९६
ऐसी कथना माहा परिकरि ^१ : सुते आइकोनि ते अवस्वरीं	
येकु विप्रु उठिला तेआ भितुरि : जोडुनि कर	२९७
पाद्रिसि करोनि नमस्कारु : म्हणे परियेसीं गा पाद्रि गुरु	
फुडिल कथेचा संप्रधारु ^२ : निरोपिजो दातारा	२९८
ऐसीं हीं अभिनवे अपुर्वा उतमां : सुस्टी माजि माहा अनुपमां	
तीं क्रुपा करोनि निरोपिलिसि आमां : सनाथु जाहालें स्वामी	२९९
आतां यावरि अचर्य काहीं येक : आमां निरोपिजे प्रेमादिक	
जिविं आरत जाहालें बहुतेक : आइकावेया मज	३००
तंव पाद्रि म्हणे अवधारीं : तेणें भग्तें केली नवलपरी	
ती तेआची अपुर्धता सविस्तारि : सांगैन आइक	३०१

चमत्कार नववा

हेआ सदैव भगताची सासाइ ^३ : न्हवे येकेचि कथनेठाई	
पण तो आणियेके प्रस्ताई ^४ : सासायेवंतु थोरु	३०२
म्हणिपे कोंफेसारा ठाई : अदिकि असे तेयाची सासाइ	
काये वर्तलें कवणे येके समई : तें आइका तुमीं	३०३
हेआ सदैवा देवभगता पासीं : येकु मनुशु माहा पापदोसी	
कोंफेसार होवावेया येके दिवसीं : आलेआ वरि	३०४
तो दोसी कोंफेसार होंते वेळां : मनीं धरोनि दोसांचा कांटाळा	
आपुले पापदोस भगताजवळां : सांगों म्हणे तरि	३०५
पापदुखाचिआ हिंपुटिया ^५ उधरीं ^६ : येउनि झोंबती कंठुवेरि	
तेणें शेब्दु न ये मुखांतरीं : बोलावेया	३०६

१ मनोहर. २ बिचार. ३ साक्षात्कार. ४ प्रसंगी. ५ झेवा, कष्ट.
६ उधरीं.

उचारु करावेया आपुलेआं दोसांचा : कुंठली तेयाची बोलणी वाचा	
येतुका अभिप्रावो देखोनि तेयाचा : सदैवा भगेंते	३०७
तंव तेयासि म्हणे सांतु आतोनि : जरि दोसउचारु नकरवे वचनीं	
तरि तुजिं पातकें आगीं कागळीं लिहूनि : माजे फुडां	३०८
तें भगताचें वचन आइकुनु : तेणें आपुले दोस कागळीं ^१ लिहूनु	
कागळ दिधलें डिविया ^२ घालुनु : देवभगतापासीं	३०९
जीं कागळीं लिहिलीं होंतीं पातकें : तीं पाहूं गेलेया सकळेंकें	
भांजलीं देखिलीं येकान येकें : तेआ मनुशें	३१०
ऐसें हें अपुर्व तिचे समई : वर्तलें कोंफिसां ^३ ठाई	
ऐसी सांतु आंतोनिची सासाइ : प्रघटली जगीं	३११

चमत्कार दाहावा

आणियेके दिवसिं येकु कुमरू : करावेया आपुलेआं दोसांचा पुरिहोरू ^४	
करूं गेला पापउचारू : भगतापासीं	३१२
आपुले दोस उचारिते वेळां : म्हणे देवभगता जंवळां	
माजिये मातेसि मियां येकि वेळां : मारिली चरणघातीं	३१३
तंव देवभगनु नितेजी तेयासि : जे चरणीं मारिली मातेसि	
तो चरणु छेदावेयासि : फावे ^५ जाणा	३१४
कोंफेसार सारोनि झडकरी : तो तारुणा निगोनि आपुलां घरीं	
चरणु कापुनु घातला वाहिरि : दोसदुख धरोनि	३१५
तें वर्तमान देवभगेंते आइकोनि : तेआ तारुणेआसि आणा म्हणे मागुतेनि	
तेआचा चरणु आदिकरुनि : माये जंवळां	३१६
तो थोंटा ^६ कुमर आणिला देखुनु : भगेंते देवप्रार्थना करुनु	
कापिला तो चरणु लाउनु : सांदिला ^७ पुणति	३१७

१ कागदावर. स्ट्रिफन्स हा शब्द वापरतो. २ गुडघे. ३ पापेच्चार, कबुली.

४ [परिहार]. ५ प्राप्त किंवा योग्य आहे:—जो इंद्रियांतें चोरुनु जेवी। तेयासीच फावे।—ज्ञाने० ६-२३. ६ लंगडा. ७ [सांधिला] दुरुस्त किंवा नीट केला.

चमत्कार अकरावा

फुडां हेआ देवभगतावरि : पापी सैतानु द्रुस्टु अरी	
मळरु द्रुस्टत्व निरांतरी : लागला करूं	३१८
सैतानु म्हणे आपुलां मनीं : याचेआं अपुर्व करणियां पासौनु	
थोर राजिक ^१ होये दिनें दिनिं : माजेआ स्वामित्वावरि	३१९
ऐसा हा द्रुस्टु दुराचारी : माहा खळु आला आमांवरि	
ऐसेआसि ठेऊं नये संसारीं : म्हणे तो सैतानु	३२०
मग येके रात्रिचां अवस्वरीं : येउनि ता सैतानु दुराचारी	
भगताचा कंठु आपुलां दोई करीं : त्राटिला ^२ तेणें	३२१
वर्मी धरी कंठनाळा : चंपिली तेयाची अमृतकळा	
तवं सांडों पाहे तेचि वेळां : आपुला प्राणु	३२२
सदैवा भगतें तिये अवस्वरीं : हुदई ध्याली सांत मरी	
म्हणे पावें गे पावें झडकरीं : काकुळतिचे माते	३२३
ऐसें स्वामिणिचें नांव आइकुनु : भेणें कळवळला पापी सैतानु	
पळला देवभगतासि सोडुनु : तियेचि वेळां	३२४

चमत्कार बारावा

आणियेके दिवसीं सांतु आंतोनि : शाख सांगतां कथना करुनि	
द्रुस्टा सैतानें पुलपितु ^३ लोटुनि : घातलेआ वरि	३२५
शाखस्त्रिवणिकां ^४ जनांसि : बोवाळु ^५ उटिला सकळैकांसि	
होरसुनु ^६ पडले येकमेकांसि : आदळु होउनि	३२६
देखोनि तेआ लोकाचा गर्झरु : देवभगतें दिधला नाभिकारु	
वायां न करा गा वोळसा थोरु : निभ्रांत ^७ आसा तुमी	३२७

१ राजक्रांति, बंड. २ टराटिला, जोरानें दाबला. ३ Pulpito (पोर्तु.) व्यासपीठ, उपदेशासन. ४ धर्मशास्त्र श्रवण करणाऱ्या. ५ गडबड, धांदळ. ६ वर ओवी २७४, टीप १० पहा. ७ निःशंक, निर्भय.

भग्ताचेआ शेब्दावरउनि सकळांसि : निभ्रांत जाहालें तेया लोकासि
काहीं वोखटें^१ न्हवतां कवणा येकासि : स्वस्त उरले समेस्त ३२८

चमत्कार तेरावा

सदैवु देवभग्तु अनेके दिवसीं : शाखकथन करितां जनांसि
द्रुस्टु सैतानु येऊनि तेआ दिवसीं : काये केलें परियेसा ३२९

येका वाटसुराचें रुप धरुनु : कथनेठाई आला सैतानु
येके खियेपासीं म्हणे येउनु : तूं नेणसि काये ३३०

अगे येथें राहुनु काये करिसी : घरिंचें वर्तमान नेणसि
म्यां आईकलें देखिलें तें तुजसि : सांगावेया आलों ३३१

तुजा पुत्रु घरीं निवर्तला : तसा रुधनवोळसा आइकिला
म्हणउनि तुज सांगतों वडला^२ : तुज घरिंचें वर्तमान ३३२

तें तेआचें वचन आइकिलेआवरि : दुखें झळंबली^३ ती नारि
रुधन करोनि दुखभारीं : व्याकुळ जाहाली ३३३

म्हणे कटकटा ऐसें जरि जाणतीं : तरि पुत्रासि सांडोनि येथें नयेंतीं
सेआसि सांभाळुनु तेथेंचि राहांती : म्हणोनि घाली स्वास ३३४

नाना दुखविलाप करुनु : आपुलां घरीं जाऊं पाहे परतुनु
तें तियेचें दुख भग्तें देखुनु : तेंयां वेळां ३३५

आपण आसतां शाखकथनीं : ते खियेसि म्हणे तेथहोउनि
अगे तूं वायां रुधन करोनि : निगों पाहांसि घरीं ३३६

हेआ वाटसुराची ऐसी वार्ता : तुवां साच न मनावी सर्वथा
हा कपटी सैतानु येउनु वेर्था : ठकितो^४ तुज ३३७

१ वाईट, इजा. २ [वहिला], खरोखर. ३ झपाटली, व्यापली :—
सर्वेचि प्राणी झळंबला ॥ मायाजाळें ॥—दासबोध ३-४-४९; पिता पाहे तों
मोह झळंबला ॥—ध्रुवाख्यान ५. ४ ठकवितो, फसवितो :—तेथें मायेनें
ठकिलें भजकारणें ॥—एक० भाग०-१९०.

सत्यशाखाचा पुण्यफळु : तुज होवावेया निर्फळु	
हा द्रुस्टु सैतानु चांडालु : भ्रमवितो तुज	३३८
निवर्तला नाही तुजा सुतु : सुखें घरीं असे गे जिवंतु	
हेआ पासौनि न घरीं मनांतु : संदेवो काहीं	३३९
ऐसें बोल्लिला सांतु आंतोनि : तंव सैतानु धस्कला' मनीं	
पळ्ळा अद्रस्टु' होउनि : गिरिकंदरीं	३४०
ऐसा देवभग्तु दिनेंदिन : लोकांसि करितां शास्त्रकथन	
द्रुस्टु सैतानु नित्य दिन : द्रुस्टत्व करी	३४१
हे दोगइ जण निरांतरीं : युध्य' करिती येकमेकावरि	
जुझ भांडण येणे परी : नखंडे तेआंचें	३४२
सांतु आंतोनिची पठणा समस्ति : जे प्राणिये स्रवण करिती	
तः तेआ लोकांसि दिनप्रती : उपद्रवी सैतानु	३४३
तंव तो देवभग्तु दिनेंदिन : करोनि परमेस्पराचें चिंतन	
तेचि उभराभरी दिनमान : पावित होंता	३४४
आणी स्वामि देउ कृपावंतु : स्वर्गिचें अमृतें सतंतु	
हेआ देवभगताचा मनोरथु : पुरवित होंता	३४५

चमत्कार चवदावा

सदैवु सांतु आंतोनि येके अवस्परीं : फ्रान्स देसीं आसतां येका आस्रम्यांतरीं	
येक वर्तमान वर्तलें तेआ मंधिरीं : माहा थोर	३४६
क्रिस्तु स्वामि देवनंदनु : तेथें लाहान बाळकाचें रुप धरुनु	
दिव्य स्वरूपें भेटुनु : पडला द्रुस्टी	३४७
कोटि सूर्यप्रकासकळा : फांकली तेआ सुलख्यणा बाळा	
सर्व संपूर्ण दिव्यपुतळा : देखता जाहाला	३४८

तंत्र भर्ते जोडुनि दोनइ हस्त ; केले सास्टांगें प्रणिपात	
मग काये बोलिला होएल तेथ ; परियेसा सुते	३४९
करसंपुष्ट जोडोनि म्हणे ; स्वामिया तुजेआ पवित्र दरुसेणें	
धन्य सुफळ जाहालें जिणें ; आजि माजें	३५०
स्वामिया तूं करुणेचा साधरु ; मुग्निराजा परमेस्वरु	
तूं विस्वदिपकु दिनकरु ; स्वर्गासंसाराचा	३५१
मी अग्न्यानु बाळु तुजा किंकरु ; तुवां केलासि भेटेचा कैवारु ^१	
हा येवढा तुज उपेगु थोरु ; केवी होइजे उतिर्न	३५२
सुकृताचेआ ^२ लह्य कोटी ; जरि आचरलेआ हे सुस्टी	
तरिइ नलभे तुजी भेटी ; दुर्लभ ^३ दातारा	३५३
तरि भेट दावेया काजा ; तुवां अनुग्रहो केलासि माजा	
मी शेरणागतु देखोनि तुजा ; क्रुपा केली स्वामिया	३५४
तूं त्रिलोकिंचा चक्रवती ^४ ; मीं डिंगरु ^५ गा अल्पमती	
सुफळि भेट देउनि काकुळति ; केलिसि स्वामिया	३५५
मुग्नितभरित चरणक्रमळ ; म्यां दखावेया आपुलां डोळां	
येवडें हें सदैव क्रुपाळ ; दिवलेंसि मज	३५६
अमिते स्वरूपाची दिव्य रासि ; तुवां दाविली मज शेवकासि	
खेद्यातु ^६ केला गा किंकरासी ; क्रुपाळा स्वामिया	३५७
आतां त्राहीं त्राहीं गा जेजु राया ; दिव्य बाळका किस्ता स्वामिया	
सहस्र संख्या तुजेआं पायां ; प्रणिपात माजा	३५८
ऐसी विविधां परि तुस्ति करुनि ; बहुते अर्गेदानां देउनि	
बोलिला होएळ सांतु आंतोनि ; तेयां वेळां	३५९

१ दयेमुळें केलेलें साहाय्य किंवा पक्षपात. २ [सुकृताच्या] पुण्याच्या.
 ३ [दुर्लभ]. ४ [चक्रवती] सार्वभौम राजा. स्तिपत्सदेखील असेंच रूप वापरतो.
 ५ दास, भक्त, बालक :—जो जाला हरीचा डिंगरु । त्यासी संसारु असेना ।
 —ए० भा० २३—९२८. ६ Snehatu (स्नेहार्त ?).

येतुकेआ स्रस्टु सिरामणी येउनु : तेआचें गुफद्वार ^१ उगडुनु पाहूं लागला निरोखुनु : भगता ठाई	३६०
तरि तेणें देखिला येकु बाळकु : दिव्य स्वरुपु सुलख्यणिकु तेजपुंजु माहा रत्नदिपकु : न लेखवे स्वरुप	३६१
लावण्यजोति तेजपुतळा : जैसी सूर्यबिंबकळा ऐसा शेरिरधातु सकळा : देखिलेआ तेंणें	३६२
खिणु ^२ येकु तेयासि पाहे तरी : देखे भगताचेआ पुस्तकावरि खिणा येका गोफा ^३ भितुरि : देखता जाहाला	३६३
देखोनि झांकुळली ^४ तेआची द्रुस्टि : माहा आनंदु पावला सुस्ती विस्मित होउनु तेआचा पोटी : भ्रमित जाहाला	३६४
म्हणे हें नवल वित्पन ^५ : काए मीं देखें जाग्रुत स्वप्न ? म्हणोनि तेआ स्रस्टाचें मन : अतो ज होये	३६५
म्हणे लख्य कोटि बाळकां : सरी नपवती ह्याचेआ स्वरुपा पाहेपां केवडी देवक्रुपा : जाहाली हेआ भगतासि	३६६
काये बाळरुपीं क्रिस्तु स्वामि आला : या सदैवासि प्रसन जाहाला ऐसा तेणें मनीं भासिला : देखोनि डोळां	३६७
तंव तो स्रस्टु बुधवंतु म्हणे : धन्य धन्य जाहाले माजें जिणें हेआ इदुलेआ ^६ बाळकाचेनि दरुशेणें : निवालों सर्व शेरिरीं	३६८
तंव ऐसा तेआ वर्तमानीं : देवभगते आपुले गुफे आंतुनि तेआ घरधनियासि नयेनीं : देखिला तेवां	३६९
तंव सांतु आंतोनि म्हणे मानसीं : जेजु स्वामिये मज शेवकासि जो कैवारु केला हिये दिवसीं : भेटोनि आमां	३७०

१ गुंफा=कोठडी, पर्णकुटी, गुहा. २ क्षण. ३ गुंफा (?). ४ दिपली.
५ [वित्पन्न] विशेष. ६ इवल्याशा.

तो तेणें देखिला म्हणोनि : देवभर्ते जाणितलें मनीं	
मग म्हणे तेआसि बोलाउनि : आपुलां जवळां	३७१
अगा येक मीं मागतों तुजे पासीं : तें तुवां द्यावें मजसि	
जें हें अपुर्व तुवां देखिलेंसि : आपुलां डोळां	३७२
तें नवल मीं जिवंतु आहे वेरि : कवणा येकासि नजाणविजे संसारीं	
देखिलें तें प्रघट न करीं : जनां माजि	३७३
तें भगवचन वाहुनि सिरीं : सांतु आंतोनि जिवंतु आहेवेरि	
तें वर्तमान तेणें संसारीं : नाहीं जाणविलें कवणा	३७४
फुडां येकु नोविसु ^१ जनु : सैतानां नाटिवेवरउनु ^२	
आपुला आंगिचा आबितु सांडुनु : जाऊं पाहे बाहिरी	३७५
तेआ निमितीं हा देवभगु : आपुला मनीं जाहला दुस्चितु ^३	
आतां काये उपावो करुं म्हणतु : नोविसास्तंव	३७६
तंव तेआ नोविसा निमितीं : विनउनु देवा स्वर्गपती	
भाकोनि करुणा कृपा भउति ^४ : परमेस्पराची	३७७
मग तेआ नोविसासि बोलाउनु तेआचे वचन उगडुनु	
सुस्कारु दिधला घेई म्हणउनि स्फिरितु सांतु	३७८
तें वचन बोलतिये अवस्वरीं तेआचा निष्ठेव ^५ पडला बाहिरि	
तंव थिरु राहिला तियेचि मुस्तेरीं न सांडितां आबितु	३७९
जंव वेरि होंता जिवंतु तंव वेरि तो राहिला स्वस्तु ^६	
काहिं वाइटिव ^७ वासना मनांतु पुणति आळिचि नाहीं	३८०

१ Novigo. (पोर्तु.) नूतनाभ्यासी. २ फसवणुकीमुळें. ३ खिन्न.
४ बहुती. ५ निश्चय. ६ शांत. ७ वाइटाची.

चमत्कार पंधरावा

फुडां कवणे येके दिवसांतरीं : फ्रान्स देसीं येका नगरीं	
सांतु आंतोनि येका मुस्तैरा भितुरि : असते वेळां	३८१
येका रेलिजिओजा जनांचां मनीं : धेगुण ^१ वासना संचरोनि	
तेआचेआ भग्निसत्वासि हाणि : होऊं पाहे	३८२
आपुलें सत्व नटाळावेया कारणें : केति उपाये उपर्जिले तेणें	
पण कल्पनेचें टाळणें : न संवखे ^२ जाहालें	३८३
तंव तो रेलिजिओजु नित्यदिन : करित होता देवस्मरण	
देहप्राश्चित ^३ आणी दंडण : केलें बहुत	३८४
भोउ ^४ वेळां कोंफेसार जाहाला : कोमुजांव ^५ साक्रामेंतु ^६ शेविला	
तरिइ तेआचा नसंडे ^७ जाहाला : वासनागुणु	३८५
न्हवे तिथे वासनेची खंडणा : देखोनि तो रेलिजिओजु आपण	
दुखभरित करोनि अंतकरण : गर्हिवरु वाहे	३८६
शेरण येउनु सांतु आंतोनिंसि : कोंफेसार जाहाला तेया पासीं	
आपुलीं पातकां त्याचि दिवसीं : सांगितलीं तेणें	३८७
तंव येरें तेआ रेलिजिवोजासि : नेउनियां येकांत आस्रमेआसि	
आपुले आंगिचि पडरणी तेआसि : पडरविली देवभग्तें	३८८
तंव तेआची पापवासना समस्ति : खिर्णा माजि जाहाली नास्ती ^९	
जिवंतु आहेवेरि पुणति : आलिचि नाहीं	३८९

१ (धिक् + गुण ?) हलकी, वाईट. २ [न संवके] संवकणें = रळणें, संवय पडणे. ३ [देहप्रायश्चित], देहदंड. ४ [बहु]. ५-६ Communhão sacramento (पोर्तु.), कॅथलिक पंथांतील एक धार्मिक संस्कार. " That the Body, Blood, Soul and Divinity of Christ are given in the Communion, and that Christ is received whole and entire under either kind—i. e. under the form of bread alone or wine alone is an article of Catholic faith—". ७ [न संडे], नष्ट होईना. ८ [क्षणा]. ९ नाहीसी.

हेआवरि हेआं दों वस्तूं ठाई : तेआ भग्ताचि थोरि सासाइ ^१	
द्रुस्टि पडे बहुतां प्रस्ताई ^२ : साद्रस्ट ^३ होउनु	३९०
ता सदैवु भग्नु सांतु आंतोनि : ग्न्यानि देव अनुग्ने वरउनि	
फुडार भक्किय आपुलां मनीं : पारखित होता	३९१
पाहे पां कवणी तेआ दोनि वस्तु : आणी तेआं वस्तुंचा कवणु अर्थु	
हेआ येतुकेआचा द्रुस्टांतु : आइका आतां	३९२

चमत्कार सोळावा

येकि सजनि ^१ पतिव्रता नारि : पुत्र नाहीं देखोनि आपुलां घरीं	
म्हणउनि नित्यकाळ चिंता करी : आपुलां जिवीं	३९३
सदैवा भग्ता सांतु आंतोनिसि : शेरण निगाली येके दिवसीं	
थोरि कणिवें कृपा भग्तापासीं : भाकोनि म्हणे	३९४
ये सदैवा भग्ता माजे निमितीं : प्रार्थना करोनि स्वर्गपती	
निपुत्र खंडोनि पुत्रवंति : ऐसें करि कां मज	३९५
तंव देवभग्नु म्हणे तिये नारी : तूं पुत्रत्व पावसी गे संसारीं	
तो पुत्रु देव इग्रजे ^६ भितुरि : स्रस्टु होएल	३९६
सांव ^५ फान्निस्काचे ओर्दिचा ^७ : रेलिझिओजु देवभगितचा	
आणी देवशाखा नितिचा : मार्तिरि ^९ होएल	३९७
आणी तेआ वरि बहुतेकां जनां : तो होएल पितेया सामान ^{१०}	
मार्तिरां भग्तांचें उपशाम : करिल तोचि	३९८
जें वचन देवभग्नें बोलिलें : तिये नारिसि तेणें सांगितलें	
मग तेंचि वचन साच जाहालें : फळस्त ^{११} होउनि	३९९

१ (गोमंतकी) साक्षात्कार. २ प्रसंगीं. ३ दृश्यमान, साकार. ४ [सजनी?] सुख-भावी. ५ [कवण] दया. पहा :—जे हिताहित देखति । हाणि कणवा घेपति ॥ —ज्ञाने० १३, १०३७. ६ Igreja (पोर्तु.) चर्च, क्रिस्तीधर्म. ७ (पोर्तु.) संत. ८ (पोर्तु.) पंथाचा. ९ (पोर्तु.) हुतात्मा. १० [समान]. ११ [फलस्थ], सफल.

फुडां फ्रांस देसीं राज्यांतरीं : तेआं देसिंचेआ राज्यपुरां नगरीं थेकु स्त्रीकरणी ^१ होता तेआं भितुरीं : वतें अवलक्ष्यणु ^२	४००
सांतु आंतोनि तेआ स्त्रीकरणियासि : सम द्रुस्टी देखे ते ते दिवसीं डिंबिया ^३ घालोनि नमस्कारी तेयासि : वेळों वेळां	४०१
मग येके दिवसीं आधिल्या होउनु : आपणेआसि बहुतें मनवें करुनु तेणें नमस्कारु केला देखुनु : लिंगत्व प्रकारीं	४०२
तंव कोपा चढला तो स्त्रीकरणी : माहा खंकाळ ^४ जहाला अंतकरणीं आपणेआसि हा चकाटपर्णी ^५ : चाळवितो ^६ म्हणोनि	४०३
म्हणे पाहे पां हेआ भगताचे गुण : वेळों वेळां मज करी चाळवण ^७ म्हणोनि क्रोधांत अंतकरण : जाहालें तेयाचें	४०४
क्रोधें भोंविया पडलेआति गांठी : तरासोनि ^८ पाहे क्रुर द्रुस्टी म्हणे देवभ्रांति जरि पोटीं : न्हवती मज	४०५
तरि येणेंचि हेआ खर्गे ^९ निट : दुभेद करितों रे तुजें पोट पुणति न करी ऐसें चकाट ^{१०} : माजे ठाई	४०६
तंव भगतान सुढाळ ^{११} वदनीं : तेआ निर्गुणा स्त्रीकरणियासि पाहुनि काये बोले सदैव सांतु आंतोनि : तेया पासीं	४०७
आगा तुज मियां आधिलेआ होउनु : अदिकपर्णे मानिला म्हणउनु न कोपें गा हेआ पासउनु : वायांविण	४०८
स्वामिया परमेस्परें आमांसि : येक गुप्त सुत केलें मजसि हेआं फुडां तूं मार्तिर होंसी : म्हणोनियां	४०९
तरि हेआ निमितीं भउतां ^{१२} परि : मार्तिर होवावेया प्राणें शेरिरीं केती प्रार्थना केली तरि : परमेस्परार्थें	४१०

१ [श्रीकरणी.] हिशेबलेखक, अकौंटंट. २ [अवलक्षण] दुर्वृत्त. ३ गुडचे.
४ उग्र, रागीट. ५ लबाडपणानें. ६ चेष्टा. करतो. ७ चेष्टा, चिडवणूक. ८ [त्रासोनि].
९ [खड्गें], तस्वारीनें. १० चेष्टा. ११ सुंदर, सुरेख. १२ [बहुतां].

तेवडा या सदैवाचा मानु : कर्षिचि भज न लभे म्हणउनु	
थेरां सदैवां मारिंरांसि देखुनु : मानितों वहुतु	४११
तरि तो निस्टुरु निर्गुणु स्त्रीकरणी : विवेखु ^१ विचारु नधरितां अंतकरणीं	
देवभगताचेआ उतरासि ^२ हांसोनि : चकाटें करी	४१२
मग तो थोडेआं काळां दिवसीं : शास्त्र सांगावेया मिलंछ्य जनांसि	
तेथिल बिस्पु जेरुजालेआ नगरासि : निगालेआ वरि	४१३
तो अवगुणी स्त्रीकरणी तेआ बिस्पासरी ^३ : तादि गेलेआ जेरुजालेआ नगरीं	
काये वर्तलें तेआ समयांतरीं : परियेसा सुते	४१४
तेआ ब्रथा ^४ बिस्पे येके दिवसीं : आपुले मथरपणे ^५ जनांसि	
शास्त्रपठणा केली तेयांसि : देखोनियां	४१५
तो कुरु स्त्रीकरणी तेआं दिनीं : देवस्नेहें मनीं झळंबोनि	
माहा रइवासवंतु ^६ होउनि : करूं लागला कथन	४१६
तारका जेजु स्वामियाची सुमुर्ति : माहा पवित्रि आणी मुग्विंवति	
आणियेकि सुमुर्ति ^७ तेया परुती : नाहीं म्हणे संसारीं	४१७
तेचि शास्त्र सत्यवंत आणी निर्मळ : पवित्र मुग्विपावन केवळ	
ऐसें शास्त्र कथुनि सकळ : सांगता जाहाला	४१८
आणी मासामेदिचे ^८ कुड ^९ मत : तें लटिकेंचि म्हणउनु समस्त	
स्त्रीकरणिये दाविलेआ निमितीं तेथ : कुढचि करोनि	४१९
तें वचन मिलंछीं आइकोनि : आपुलें शास्त्र निंदिलें म्हणोनि	
क्रोधें बंधी घातला धरुनि : तेआ स्त्रीकरणियाथें	४२०
तिनि दिवस तिये बंधी भितुरि : अपदा देउनु नानां परि	
मग तिनि दिवस सरलेआ वरि : काये केलें द्रुहितीं ^{१०}	४२१

१ [विवेक]. २ शब्दास. ३ विशपाजवळ. ४ [वृद्धा]. ५ Matharpanne (मथरपणें), रेंगाळत, सुस्तपणें. पहा-स्टिफन्स, २-५४-४४. ६ एकनिष्ठ, भक्तिपूर्ण. पहा : ते रइवास करोनि म्हणतीं । -स्टिफन्स-पु. २, अ. ५५, ४४. ७ [स्मृति], धर्मशास्त्र. ८ महमदाचें. ९ खोटें. १० द्रोह्यांनीं, वैय्यांनीं.

कोपुनि मिलच्छय दुराचार : छेदावेया स्त्रीकरणियाचें सिर	
ऐसें फर्माण दिधलें निस्टुर : सदैवा स्त्रीकरणियासि	४२२
तंव राजफर्माण पाळावेया : राजदुतीं धरोनि नेला स्त्रीकरणिया	
नेतां तेआचें सिर छेदावेया : शेखधारी	४२३
सांतु आंतोनि बोलिलीं उतरां : तीं आठवलीं तेआचेआ जिव्हारा ^१	
तिंचि सांगितलीं समग्रां : मृत्यु समई	४२४
पाहेपां हेआ भग्ताची सासाइ : जें बोलिलें स्त्रीकरणिया ठाई	
तें तेआचें वचन हिये समई : साच जाहालें	४२५
ऐसी विचित्रि कथा परिकरी : पाद्री निरोपी तिये अवस्वरीं	
तंव उठिला सभे भितुरि : क्रिस्तावं येकु	४२६

चमत्कार सतरावा

म्हणे तेआ देवभगते संसारांतु : आपण वर्तत आसतां जिवंतु	
हीं येतुकिंचि अपूर्वे संसारांतु : केलीं काये ?	४२७
अथवा आणियेके अपूर्वे संसारीं : केलीं काये कवणियें नगरीं	
तरि तीं अपुर्वे हिये अवस्वरीं : निरोपिजो दातारा	४२८
आइकोनि तेयाचा घुस्टूणविचारु ^२ : संतोसु पातला पाद्रि गुरु	
म्हणे भला भला विचारु : केलासि तुवां	४२९
तरि तुजिये जिर्विचें सर्व आरत ^३ : देउ पुरविल गा मनोरथ	
आता परियेसावें सावचित ^४ : अपुर्वे तेयाचिं	४३०
पोर्तुगाल देसीं लिस्बोअ नगरासि : हेआ देवभग्ताचेआ पितेयासि	
रायाचें दाण ^५ होंतें तेयासि : येके वरुसीं	४३१
तो निस्कपटी आणी भला मुनुसु : मनीं नाहीं दुभावाचा ^६ लवलेसु	
म्हणोनि तेणें धरिला विश्वासु : रायाचेआं व्यापारियांचा	४३२

१ अन्तःकरणास. २ [प्रश्नविचारु]. ३ आवड. ४ सावधान.
५ [दान] देणें, कर्ज. ६ संशयाचा.

जें राज्य देणें आपणें द्यावें होंतें : तें द्रव्य तेणें दिधलें व्यापारियांथें	
तेआचें लिहित सारित ^१ आपणेआथें : घेतलें नाहीं	४३३
दाण द्रव्य सरोनियां समस्त : मग आपण राहिला सावचित	
फुडां काये वर्तलें तेथ : व्यापारियां वरउनु	४३४
दाणाचि वरुसें गेलेया सरुनु : भग्ताचे बापें तेया पासउनु	
आपुलें दाण सारित घेइन म्हणउनु : लिहूनियां	४३५
हिसेबाचीं कागळें ^२ घेउनु हातीं : राउळीं निगाला व्यापारियां प्रती	
तंव तेहीं आधरिली ^३ योरि अनिति : मुखिर ^४ गेले ^५ दिधलें नाणें	४३६
तंव रायाचे व्यापारी म्हणती : द्रव्य पातलें नाहीं आमां हस्तीं	
म्हणउनि पुनरपि मांडिती : देणें तेया वरि	४३७
रायाचें द्रव्य देई म्हणउनि : खोळंबिला ^६ फेरिकर ^७ देउनीं	
घेतलेआ द्रव्याचा नेदुर्नि ^८ : वासिल्लु ^९ तेया	४३८
तंव सग्न्याना ^{१०} सांतु आंतोनिसि : तें ग्न्यानीं जाणवले तेयासि	
आपुलेआ मोगाळा ^{११} पितेयासि : जुगांत ^{१२} आलें म्हणउनि	४३९
फुडां रायाचे व्यापारी हिसेबवंत : तेआचा हिसेबु घेंती जेथ	
ते ठाई पातला अकस्मात : सदैवु भग्नु	४४०
जाउनि चाउडियांतु ^{१३} प्रवेसला : तंव बापाचा अकांतु देखिला	
मग काये बोलता जाहाला : व्यापारियांथें	४४१
अहो, या मनुशें रायाचें देणें : तुमां हस्तीं आणोनि दिधलें तेणें	
अजोनि खैंचे ^१ द्यावें नाणें : उरलें याथें	४४२

१ पावती. २ [कागदें]. ३ [आदरिली] अवलंबिली. पहा :-घोर हे उपेक्षा
माझी आदरिली काय मुकुंदा।—शुनाथ पंडित, गजेंद्रमोक्ष. ४-५ नाकारते झाले.
 पहा :-सांव पेट्टु तिनि वेळां तेआसि चोळखना म्हणौनु मुखिर गेला.
 -स्टिफन्स. 'दुसरें पुराण,' अवस्वर ४६ (मथळा). ६ थांबवून धरला. ७ वसूलदार.
 ८ न देउनी. ९ हिशेब, जमाखर्च. १० [सज्ञाना] अंतर्ज्ञानी. ११ प्रिय.
 १२ संकट, अस्थि. (युग + अंत). १३ कचेरीत. १४ [कैंचें] कुठलें.

येर म्हणती आमां जवळां : सांगैं येणें दिधलें कवणिये वेळां	
आणी कवणें देखिलें डोळां : कवणु साखि ^१ यासि	४४३
तंव जे जे वेळे जे जे स्थानीं : जें जें नाणें दिधलें निवडुनि	
तें तें नाणें सांगितलें नांवाडुनि ^२ : सदैवा भग्तें	४४४
आणी तेणें द्रव्य सारिते वेळां : जे जे मनुश्य होते जवळां	
तेआं जनांचीं साखि नांवा सकळां : सांगितलि नांवाडोनि	४४५
आगा तुमीं भले रायाचे व्यापारी : आठउ करुनियां आपुलां जिन्हारीं	
द्रव्य सारित देउनि झडकरीं : सोडवा यार्थें	४४६
तंव आपुले जिविची थोरी गुप्त : तेणें सांगितली देखोनि समस्त	
ते रायाचे व्यापारी स्त्रीकरणीसहित : तठास्त जाहाले	४४७
मग सांतु आंतोनिचेआ पितेयासि : तेआचे द्रव्य सारित देउनि तेयासि	
सोडुनि पाठविला मंधिरासि : द्रव्य नाणें नघेतां	४४८
आपुलेआ बापाची सोडवण करुनीं : सदैवु देवभग्तु सांतु आंतोनि	
तैसाचि निगाला अद्रुस्ट होउनि : पुणति देखिला नाहीं	४४९
तरि तेआ पुण्य भग्तें येणें परी : हें स्रस्ट अचर्यें केलें संसारीं	
दुजें अपुर्व सांगैन या वरि : परियेसैं विप्रा	४५०

चमत्कार अठरा

फुडां कवणे येके अवस्परिं : पोर्तुगाल लिस्वोव नावें नगरीं	
येका मनुशासि तेआं दिवसांतरीं : येकें केला जिवघातु	४५१
मग सांतु आंतोनिचेआ बापावरि : मेळोनि तेआचे द्रुस्ट दुराचारी	
तेआ मनुशांचा घातु तेया वरि : स्थापिला तेहीं	४५२
तेणेंचि तो मारिला म्हणउनि : कुढे ^३ साखिवाद ^४ तेया वरि देउनि	
नगर नितिकर्तेआं ^५ वरउनि : धरिला तेयासि	४५३

तेआचे म्हणियारे ^१ आणियेक कांहीं : तेहीं धरिले तेचि प्रस्ताई ^२	
घातकी म्हणउनि काराग्रुहीं : रख्यणा ^३ केली	४५४
मग राज्यधरीं तेयाची निति करुनि : तेयासि गळा ^४ द्यावेया फावे ^५ म्हणोनि	
मारावेया राज्यफर्माण देउनि : निर्धारु केला	४५५
सदैवा देवभगतांचेआ पितेयासि : आणी त्याचेआं म्हणियारेआं शेवकांसि	
गळा द्यावेया तेयां सकळांसि : निरोपिलें नितिकर्ते	४५६
मग तेयांसि काराग्रुहिंचे काडुनि : नेताति गळा द्यावेया लागोनि	
काये जाहालें तेया वर्तमानाीं : तिये समई	४५७
येतुकेआ तेआ दिवसा समयांतरीं : पादुवा म्हणिपे येका नगरीं	
देवभगनु आसतां बहुतां दुरीं : आपुला ठाई	४५८
तंव तेआ लिस्वोआ नगरा पुरांतु : बापासि पडला दुजा अकांतु	
तो देवग्न्यानें आपुलेआ मनांतु : जाणितला तेणें	४५९
मारावेया नैतिल आपुलेआ बापासि : ऐसें तेणें जाणोनियां मानसीं	
मुस्तैराचेआ अधिकारिया पासिं : बोलिलें तेणें	४६०
म्हणे स्वामी कांहीं येका क्रुत्यासि : मज जावेया नगरा परदेसीं	
आग्न्या द्यावी जी सेवकासि : येरें दिधला निरोपु	४६१
तंव रात्रिचा देवदुतु येउनु : तेया पादुवा नगरा होउनु	
तेणें अंत्राख्य ^६ नेला उचल्लुनु : देवभगताथें	४६२
मग लिस्वोअ नगरीं अवचितु : प्रवेसला सांतु आंतोनियु भगनु	
फुडां काये वृतावंतु ^७ : वर्तला देखा	४६३
प्रभात समई येरे दिवसीं : निगोनि नगर नितिकर्तेआं पासिं	
आपुलेआ बापाचे सोडवणेसि : विनविता जाहाल्य	४६४

१ सेवक. २ प्रसंगीं. ३ [रक्षणा] राखणी. ४ फांसी. ५ पात्र आहे. ६ [अंतरिक्ष], आकाशांत. ७ [वृत्तांतु].

अवधारा हो तुमीं नितिकर्ता : हेआं मनुशांसि अपराधा ब्रहित ^१ बायांविण कां करिताति घात : निरपराधियांयें	४६५
तेआं बापुडेआं मनुशांचां ठाई : घातकाचा किंचित अपराधु नाहीं आणी तेआचे सांगाती सकळई : निरपराधी जाणावे	४६६
निति निवाडु असे तुमां हस्तीं : आणी तुमीं भले नितिकर्ते होंती तरि हेआं बापुडेआंसि अन्यार्थी : नमरा ^२ तुमीं	४६७
तें वचन आइकोनि नितिकर्तुं म्हणे : जें मियां दिधलें निरोपणें तें मीं नमोडीं नितिचें करणें : सर्वथा जाणें	४६८
बापा आणी म्हणियारेआंचा प्राणु : राखावेया उपावो न दिसे कवणु तंव म्रुत्याचेआ फोंडा ^३ पासीं निगुनु : देवभगतु सांतु आंतोनि	४६९
तेया संवें लोकु गेले बहुत : फोंडु खणूं लागले तेथ तंव देखिलें म्रुतेआचें प्रेत : जिवंत तेहीं	४७०
मग तें फोंडांतुलें प्रेत : जिवंत होउनु उठिलें अवचित तें देखुनु लोकु तठास्त : जाहाले सकळ	४७१
तंव तेआं बहुतां जणां देखणें : सांतु आंतोनि तेयासि म्हणे तुज हतिला ^४ सांग कवणें : सत्य वचनि	४७२
आतां गळा द्यावेया नेंती जेयांसि : तेआं प्राणियें मारिला काये तुजसि हें सत्य सांगें आपुले वाचेसीं : ऐसें पुसिलें भगें	४७३
देवभगताचें वचन आइकोनि : म्रुत्य मनुसु बोले मुखवचनीं हेआं मनुशीं नाहीं मारिला हातुनि : हे निरपराधि जाणावे	४७४
तेआ वरि तेआ देवभगता प्रती : रायाचे शेखधारी म्हणती तुमीं बरवें पुसा जी तेआ प्रती : कवणें हतिला म्हणउनि	४७५

१ [विरहित]. २ [न मारा], मार्गें ओवी ५७ टी. १० पहा. ३ खड्डा (पुरण्याचा). ४ जिवें मारिला.

तंत्र सांतु आंतोनिन येर कांहीं : तेया पासीं पुसिलें नाहीं	
मग बोलता जाहाला काये : शेखधारां पासीं	४७६
अगा अपराधियांचीं पातकां : प्रघट करावेया जनलोका	
हेआ कृत्यासि नाहीं आलों देखा : आलों यांचे सोडवणेसि	४७७
बापुडेआं निरपराधियां जनांचा : आळं ^१ निर्याळा ^२ करावेया नितिचा	
प्रघट करावेया दोसु येरांचा : नाहीं प्रस्तावो मज	४७८
हेआ अचर्यास्तंत्र ते समस्त : सांतु आंतोनिचेआ बापा सहित	
मृत्यु निवारोनि गेले चालत : आपापुलां घरीं	४७९
मृत्यु मनुशु जा जिवनळ ^३ : ता पुणति आपुलां फोंडीं रिघाला :	
ऐसा व्रुतावंतु तेथें वर्तला : अचर्येवंतु थोरु	४८०
फुडां तो सदैवु सांतु आंतोनि : आला तैसाचि झडकरोनि	
आपुलेआ पादुवा नगरा परतुनि : गेला पुणतीं	४८१
तंत्र फोंडा भोंवते जे होंते नर : तेहीं हें अचर्ये देखोनि थोर	
माहा विस्मित होउनि येरां येर : बोलती आपणेआ माजि	४८२
म्हणती येवडी ही नवल परी : आभि देखिली नाहीं अद्याप वेरि	
ती आजि डोळां देखिली संसारीं : माहा कित्पनाचीं ^४	४८३
ती सर्व वार्ता लिस्बोव नगरीं : आणी आणियेकां पाटणां पुरीं	
फांकोनि गेली लोका भितुरीं : वर्तला अद्भुति	४८४
तेआं तेआं पुरां नगरांचे जनु : परमेस्पराचा उपेगु मानुनु	
विधिधा परि अर्गा दिउनु : उपेगु ^५ मानिती स्वामियाचा	४८५
पाहेपां परमेस्परु येणे प्रकारीं : आपुळेआं भग्तां शरणागतां वरि	
स्वाडु ^६ होंताये निरांतरीं : तेआंचा भावार्थु देखोनि	४८६

१ आळो आहे. २ खात्री. ३ जिवंत झाला. ४ अर्थपूर्णतेची.

५ [उपयोग]. ६ संतुष्ट, शुभ.

सांतु आंतोनि पादुवा नगरी : तेथौनि परतोनि गेलेआवरि	
शास्त्रकथना आधिले परी : करुनि तेणें	४८७
शास्त्रदुहितां अभाविकांसि : उपशामु देउनु दिवसीं दिवसीं	
परमेस्पराचे भगती सेवेसि : लाबिले तेणें	४८८
बहुतेकि तो न्हतां मृत्यु : तेआ आधि मागिलेआ कोरेझमांतु ^१	
जो लोकु मेळविला देवशास्त्रांतु : तेया देवभगते	४८९
जिवीं माहा उलासवंतु होउनु : तेआं जनांसि उपशामु करुनु	
पुण्यफळाचा पंथु अनदिनु : लाभवी तेया	४९०

शेवट

मग तें कोरेझम सरलेआवरि : तेणें देहप्राचित केलेआ नंतरी	
असगु ^२ जाहाला सर्व सेरिरीं : सदैव भगु	४९१
जिर्न होउनि आंगिचें मौंश ^३ रगत : तेआचे निर्वळ जाहाले पाये हस्त	
पिडे व्यापिलें अक्रुशवंत : शेरिर तेआचें	४९२
फुडां सांतु आंतोनिचें सर्वांग : वेळों वेळों होये सायाभंग ^४	
पोले ^५ पडोनि जाहाले चिब ^६ : अक्रुशपणें	४९३
तंव तेणें जाणितलें मनांतु : आपुलेआ आयुशाचा पुर्न संखेतु ^७	
पुरवत गेला संसारांतु : म्हणउनियां	४९४
आपुलेआं दोगां रेलिझिओजां पुण्यसिलां : बोलाउनु घेउनियां जंवळां	
निगावेया गेला तेया वेळां : येकांतस्थानीं	४९५
सदैवु भगु वर्ततां तिये स्थानीं : अंगिचा तनु तेज सगित ^८ तुंटुनि	
दिनें दिनु जाहाली हारिपणीं ^९ सर्वांगाची	४९६

१ (quaresmo पोर्तु.) ईस्टरच्या आधीं चाळीस दिवस पाळण्यांत येणारा उपवास (Lent). २ अशक्तु. ३ [मांस]. ४ (छायाभंग?). ५ गाल (कपोल). ६ चिरमुटलेलें, सुरकुतलेलें. ७ [संकेतु]. ८ [शक्ति]. ९ कृशता, नष्टता.

शेरिर पिडावंत जाहालें : म्हणे आतां माजें जिणें कुठलें	
तंव तेंणें साक्रामेंत घेतले : इप्रजे ठाई	४९७
मग आपुलेआं रेलिजिओज जनां पासीं : सांत ^१ उंसांव ^२ म्हणती जेआ साक्रामेंतासि	
ता साक्रामेंतु दिधला तेयासि : अंतिचां वेळां	४९८
करोनि सरलेआ स्वामिणीचे तुस्ति ^३ : तियेचेआ सारथिपणा निमितीं	
क्रिस्तु स्वामि भेटला खिती : अकस्मात तेया	४९९
मग आपुलें मन स्वस्त करुनु : क्रिस्ता स्वामियापासीं बोलुनु	
प्राणु दिधला समर्पुनु : तेयाचां करीं	५००
तंव भगताचे कुडी सेरिरीं : वर्नु ^४ छाया आधिले परी	
नमोडतां मुखकळा समग्रि : तेआ भगताची	५०१
जिवंत सारिखी आंगकळा : हालों चालों ये वेळों वेळां	
ऐसी अस्टांगें उरलि सकळां : सदैवा भगताचि	५०२
तेआ जंवळीं जे होंते नर : तेयासि निह्याळोनि पाहांति तर	
न दिसे मृत्यवंताचें शेरिर : देखती जिवंत जैसें	५०३
जैसा येकादा मनुशु जिवंतु : पोउडला ^५ दिसे माहा स्वस्तु	
तैसेआ देखती तेआचेआ शेरिरधातु : ते रेलिजिओज जन	५०४
तो सदैवु भगु पुण्यसिल्लु : दिपका सारिखा निर्मेल्लु	
तैसा सदैवा भगताचा आंगढाल्लु ^६ : दिसे प्रझळित्तु ^७	५०५
तेआचा मृत्युदिवसु परियेसीं : जूझ ^८ मासाचे तेरावे दिवसीं	
निवर्तोनि गेला मुग्तिप्रवेसीं : सांतु आंतोनियु भगु	५०६

१-२ (Santa Uncção पोर्तु.) अंतकाळचा एक कॅथलिकांचा घर्मविधि. " a sacrament in which the sick in danger of death are anointed by a priest for the health of soul and body, the anointing being accompanied by a set form of words. " ३ [स्तुति], वर्णविपययाचें एक उदाहरण. ४ वर्ण, रंग. ५ [पड्डला]. ६ शरीरशोभा. ७ [प्रज्वलित], सतेज. ८ जूत.

क्रिस्तु स्वामि जल्मलेआ संसारीं : बारा सेतें येकतिस वरुसें वेरीं	
लोटुनि गेलेआ नंतरीं : निवर्तला तो भग्तु	५०७
तो भग्तु निवर्तला जिये दिवसीं : ते समई सतिस ^१ वरुसें होंतीं तेआसि	
येतुके प्राये ^२ तेआ देवभगतासि : जाहाला मृत्यु	५०८

निधनोत्तर चमत्कार

ऐसी विचित्रि कथा आइकुनु : उठिला येकु क्रिस्तांव जनु	
काये बोले नमस्कारु करुनु : गुरुपासीं	५०९
तेआ भगताचें वर्तमान : अपुर्वा आणी तेआचें मरण	
जें तुमीं केलें पठण : आमा जंवळां	५१०
ती येतुकी कथना आइकुनी : सनाथु जाहालों माजां मनीं	
जो भग्तु गेलेआ निवर्तोनि : काहीं अपुर्वे केलीं तरि	५११
गुरु तुवां कृपा करुनु : आमां सांगा जी अर्थुनु	
तें तेआचें वचन आइकुनु : पाद्रि म्हणे तेया	५१२
पण तेआं माजि अपुर्वा थोरां : काहीं येकां बरवीं मुग्तसरा ^३	
सांगैन तीं अवधारा : स्मृते तुमीं	५१४
तेआ देवभगताचें मरण : स्मृत नकरितां कवणां	
मेळोनि रेलिझिओज आपण : तेआ मुस्तैराचे	५१५
सदैवि कुडि पुण्यभरिति : रेलिझिओझीं काडोनि गुप्ति	
नेली पादुआ नगराचेआ पंथीं : तेया रेलिझिओझीं	५१६
आपुलेआं येकि इग्रजांतु नेउनि : येरा कवणा येका स्मृते ^४ नकरोनि	
भगताची कुडि ठेविली स्थापुनि : तिये स्थानीं	५१७
मग तो भग्तु निवर्तलेआ उपरि : देवें तेआ वरउनि निरांतरीं	
जीं अपुर्वे केलीं संसारीं : तीं सांगैन तुमां	५१८

तंव तेथ नवल वर्तलें थोर : तेआ नगरिंचे धाकुले कुमर	
हिंडोनियां समग्र नगर : हाक देंती थोरि	५१९
भग्तु निवर्तला निवर्तल्य म्हणती : ऐसे धाई ^१ दिसां शेब्द देंती	
बिदि ^२ वाटां जनलोकासि सांगती : देवभग्ताचें मरण	५२०
ऐसे बाळकांचे सब्द आइकुनु : तेआ नगरिंचे सकळइ जनु	
हें नवल नवल म्हणउनु : माथे तुकिती	५२१
मग खुण पुरवली लोका मनीं : सदैवु देवभग्तु सांतु आंतोनि	
स्वर्गेस्तु जाहाला म्हणउनु : गमलें तेया	५२२
निवर्तलेया तो सांतु आंतोनि : स्वाभिया देवें तेया वरउनि	
असंख्य अपुवें दिने दिनीं : दाविलीं संसारांतु	५२३
तेआं अभिनवां अचर्यां भितुरि : हि अपुवें केलीं येणे परी	
यां अपुवांची किर्ति हिचे संसारी : सुस्टी अनुपमि	५२४
म्हणिपे कवणाइ व्यादिंचे नर : केती पिडावंत रेंजलेइ ^३ तर	
ते आपुले दोस होउनि कोंफेसार : तियेचि वेळां	५२५
हेआ भग्ताचेआ सेपुलक्रा ^४ स्थानीं : ते व्यादिस्त पावतां निगोनीं	
तेआंचेआ सर्व व्यादी पिडा हरुनि : प्रणाम होंती	५२६
ऐसीं हीं अपुवें प्रतिदिनु : लोक प्रसिध केलीं देखुनु	
भग्तासि सासायेवंतु ^५ मानुनु : सकळां जनीं	५२७
तो भग्तु निवर्तलेआ वरुसासि : जाहालि येकु सहस्रु वरुसें दोनिसीं	
आणी तेआचेआ बतिसावेआ वरुसीं : ग्रेगोरियु नावें भग्तु येकु	५२८
तो नवा सुमु ^६ पोंतिफिसि ^७ : एस्पुलेतु नावें तेया नगरासि	
वर्तुनि आसतां तेआं वरुसीं : पोंतिफिसि तो	५२९

१ [दहाही]. २ गल्ली (कानडी). ३ गांजलेही. ४ (Sepultura, पोर्तु.) प्रेताचा खड्डा. ५ साक्षात्कारी. ६-७ (Summo Pontifice. पोर्तु.) मुख्य बिशप.

ता देवभग्तासि कानोनिजार ^१ करोनि : येरां भग्तांचां ग्रंथीं पुराणीं	
तेयाची नामकिर्तिं लिहणी : करा म्हणितलें	५३०
हेआ सदैवा देवभग्तासि : कानोनिझार केलेआ तेआ दिवसीं	
पोर्तुगाल राज्य नगरदेसीं : लिस्बोअ नामें नगरीं	५३१
येक अपुर्व वतलेआ वरउनि : स्वर्गा संसारा तेयाचि दिनीं	
कानोनिजासांवाची पर्वणि : केली ऐसें दिसे	५३२
तेआ नगरिंचेआ घांटा तेआं वेळां : आपें आप वाजिनलिया सकळा	
वादे ^२ देऊं लागलेआ प्रमळा ^३ : आपुलेआं नादाचें	५३३
ते घांट नाद कवणे प्रस्ताईं : होताति ऐसें नपडतां ठाई	
खिया पुरुस कुटंब सकळइ : आणी लाहान थोर	५३४
आपापुलेआं मंधिरांतुनु : समग्र लोका बाहिर निगुनु	
हरिकु ^४ उछ्यावो ^५ करिती गहनु : माहा संभ्रमें ^६	५३५
या परी लिस्बोअ नगराचा लोकु : करोनि माहा उछ्यावो हरिकु	
प्रेमभरित सकळैकु : जाहाला संतोसि	५३६
मग ठाउकें जाहालें तेआंसि : तेआं घांटां नादांचे दिवसीं	
देव भग्ता सांतु आंतोनिसि : कानोनिजार केला म्हणोनि	५३७
ऐसी विचित्रि कथना मनोहरि : पाद्रिन निरोपिली सविस्तरि	
ती परियेसावी स्त्रिवणद्वारीं ^७ : सावधान देउनु	५३८
या वरिल कथेची विपति ^८ : पाद्रि निरोपिल सुतेआं प्रती	
ती परियेसावी स्त्रिवण सुतीं : येक चित देउनि	५३९

येथोनि सांतु आंतोनिची कथा समाप्त

१ (Canonizar. पोर्तु.) साधुत्वपदवी देणे. २ [वाद्यें]. ३ [प्रमळा].
४ हर्ष. ५ उत्सव. ६ प्रेमानें. ७ [श्रवणद्वारीं], कार्नी. ८ विवरण, अर्थशान.

कठीण शब्दांची सूचिका

(आंकडे ओग्यांचे आहेत. या ओग्यांखाली टीपांत
शब्दांचें स्पष्टीकरण सांपडेल.)

अखेपु	३१	भारत	४४	कानोनिजार	५३०
अखेर	९५	भारतु	४०	कापितुळु	७९
अचर्ये	१५२	आरोगम	२१९	कुढ	१४७
अणभव	२११	आलां	४७८	कुरु	२३६
अतोज	१११	आसीस्	७८	केती	२७
अंत्रख्य	२७०	आस्रवचन	८१	कैवारु	३५२
अदोवदनी	२०५	इग्रज	६	कोइंभ्र	२४
अद्रस्टु	३४०	इदुलेआ	३६८	कोडुर	१४४
अनदिनि	२६	इस्पाञ्ज	७३	कोफिसांव	३११
अनुम्या	८९	उछ्यावो	१७२	कोफिसार	१४५
अनुमानर्णे	११५	उंडा	९३	कोमाउनि	१७४
अपख्या	१३५	उतमा	२०९	कोमुजांव	३८५
अपुर्वे	३६	उतर	१०४	कोरेइम	४८९
अर्णे	५९	उतिर्न	१९७	कोसाप्रार	१४९
अर्थोनि	२६८	उदंड	३०	कुश	२३६
अत्रलख्यणु	४००	उधंड	१३३	क्रुपाशोधु	१
अवस्पर	२७२	उधरीं	८	खंकाळ	४०३
अवस्वरीं	२५	उपद्रैल	२८०	खडचर	१४४
अशोगतु	८३	उपरिये	२५४	खर्गे	४०६
अस्रवचन	१२०	उपशाम	१३३	खाजे	२२४
आउश्यसंखेतु	२९१	उपेग	८५	खिणु	३६३
आंगढाळु	५०५	उभराभरी	९२	खिती	१३३
आगुस्तिन	१७	उरंग	२२०	खेमा	२७७
आडखळु	२१	ओर्दि	१७	खैंचे	४४२
आधरणे	१४६	कणिव	३९४	खोळंबिला	४३८
आपोस्तोल	२७६	कधांतरीं	५३	गमावेया	६५
आंचितु	१८	कागळ	३०९	गळा देणे	४५५

गुडुगिया	१५६	ढेबाविती	१९२	नाभिकारू	२६२
गुफद्वार	३६०	तद्वि	१४४	नाषाडुगे	१४४
गोंडु	२९४	तरासोनि	४०५	नांवाडुनि	४४४
गोफां	३६३	ता	११	नास्ती	३८९
म्यान	३	तांतांचे	२५१	निगताये	४७
प्रासिभानु	८७	तारुण्यघातु	१२	निछेव	३७९
चक्राट	५६	तुजां	२	निति	१२६
चक्रवती	३५५	तुस्ति	४९९	नितेजना	१३८
चाउडि	४४१	त्राटिला	३२१	निन्न	१०४
चांगि	१७५	थडिये	१९५	निभ्रांत	३२७
चाचुरी	९४	थिर	२६३	निमितीं	२८६
चामिटु	१४७	थेवोलोजी	११४	निरांतरि	८
चाळकितो	४०३	थोंटा	३१७	निर्वाळा	४७८
चित	५१	दरवलें	८९	नुसुषा	८४
चिंब	४९३	दाण	४३१	नेदी	१०४
जिणि	१४३	दुद	८	नोविसु	३७५
जिवनला	४८०	दुभाव	४३२	त्रुपंवर	३४
जिन्हारा	४२४	दुर्लवि	३५३	न्हबे	८४
जिर्वीं	४४	दुस्चित	५१	पंकती	२१९
जीणि	२०	देखी	१३१	पठणा	११४
जुगांत	२६०	दों पेहु	३४	पतिस्टा	३५
जूझ	५०६	दुस्ट	२२३	पनरा	११
जेराल	७९	दुस्टांतु	१६४	परमेस्पर	१
झळंबळी	३३३	दुहित	३३	परसे	२५१
झांकुळली	३६४	धर्म	४३	परिकरु	१७
टालण	१०४	धस्कला	३४०	परिवाण	७६
ठकितो	३३७	घाड	२५८	पर्वेतोनि	१८
ठाये	९८	घातु	१२	पलटु	१४३
ठोबा	८४	घेगुण	३८२	पाउणारु	२२७
डिंगरु	३५५	नपवती	३३२	पाखारुनु	२००
डिंबिया	१६९	नमरा	४६७	पाटणपुर	३०
दांपिती	२७८	नलविजे	५७	पाहु	७
दाडु	५०५	नात्रिजे	३०८	पाड	२५४

पायशांव	२६८	क्रादी	७८	मासामेदि	४१९
पासांड	२०६	क्रान्तिस्क	२८	मिनिस्तु जेराल	८९
पाळां	७५	क्रै	३७	मिल्ले	३०
पिबनासरी	८	फ्लोरी	१००	मिस्त	१५८
पुणती	१५१	चंदबा	५८	मिस्तेरिय	११०
पुण्यसिल्लु	५४	चंचौ	३४	मुखिर	४३६
पुरिहोरू	३१२	बाक्तिझार	६	मुस्तसरां	५१४
पुर्न	२४२	बिदि	५२०	मुन्तिराया	१
पुलपितु	३२५	बिस्प	४१४	मुस्तेक	१६
पुसें	१९१	बुषवंत	४६	मुस्तैर १८ (पहा-मुस्तैर)	
पुस्टी	२८३	बुधी	९	मैत्र	६२
पोंसिफिसि	५२९	बोवाळु	३२६	मैधान	२५७
पोले	४९३	भउति	३७७	मोगाळ	११९
पोवती	१९२	भगितवंचल्लु	५४	मोडावा	७५
प्रख्यांतु	४१	भांजडा	१०६	मोंति द पावल	९०
प्रख्याळुनु	९७	भाणि	९८	मोहरीं	३०
प्रज्ञळितु	५०५	भावार्थी	१३३	मौडा	४९२
प्रतख्य	२७१	भुसोरीं	२७८	म्हणिये	४
प्रतिषाद	१४७	भेडणें	१४२	म्हणियारे	४५४
प्रभळ	५३३	भेणें	२६२	म्हणिये	९७
प्रस्ताई	३०२	भोउ	२८७	गुप्य	३४२
प्रयि	११	भोउत	५२	वेगनयाचना	२२८
प्राश्चित	९२	मकुडु	३९	बेती	५३
पुस्टूण	२१६	मळेकुळ	१८५	रइवासवंतु	४१६
प्रोफिसांव	१९	मथरपणें	४१५	खल्यणा	४५४
प्रोविहन्सियाळ	८७	मदुरां	२१४	राजिक	३१९
फरारी	१३	मंघिर	२१८	रेंजलेह	५२५
फळस्त	३९९	मनजाति	१७५	रेलिजियोज	३८
फार	२८३	मनभावो	२४४	लाहारीं	७६
फावे	३१४	मरी	२	ल्लिण	१०८
फुडां	१०	माबें	१	स्त्रिबोथ	४
फेरिकर	४३८	मानळें	४५	लिहित	९५
फोंड	४६९	माद्रोंकोस्	३०	बइला	३३२
		मार्तिरिय	३९		

वयेसा	९	शेउनु	९३	सांव	१७
वर्नु	५०१	शेंधु	१	सावचित	४३०
वसुंधरी	१६९	शेरीर	११	सासाइ	३०२
वळगला	७४	शेविली	८	सिम्र	५७
वळगुनि	२५४	संखेतु	४९४	सिंसाट	१८९
वाइटिव	१५	समित	४९६	सिसिलिअ	७६
वादे	५३३	सग्न्यान	४३९	सुढाळ	४०७
वारेआन	२६७	सन्ननि	३९३	सुमु पोंतिफिसि	५२९
वासिलु	४३८	सते	१५४	सुमूर्ति	२६
वाणु	७५	सदैव	१८	सुल्लखेण	११
विजु	२५८	संधेवो	१७५	से	६
वित्यति	५३९	संप्रघारु	२९८	सेपुलक्र	५२६
वित्पन	३६५	संभ्रम	११०	सैराटु	८४
विभग्ति	११७	समंदी	२१	सोविस	६०
विवेखु	१४१	समही	४३	स्त्रीकरणी	४००
विस	२२४	सरी	५३	स्नेह्यातु	३५७
विसाळ	२५७	संवखे	३८३	स्रस्ट	२४
वेचले	३३	संसार	२	स्रस्टी	६
वेसर	१५३	सां	७८	स्त्रिवण	२१३
वीखटें	३२८	सांक्रामेंत	१६९	स्रुते	५१७
वोडपडि	१६७	साख	२७२	स्रुस्टि	१
वोळसा	२६३	साखि	१६३	स्वस्तु	३८०
व्याकरण	२८२	सांगतें	१००	स्वाडु	४८६
व्रध	४१५	साघरु	७५	हतण	२३०
व्रधासरिसा	९	सांतविणें	१२०	हतिला	४७२
व्रहित	४६५	सांतिस्मिमु	१६९	हरिकु	५३५
व्रुतावंतु	५८	सांतु	(मथळा ४)	हारा	१६७
व्रिहसैत	१७	सांदिला	३१७	हारिपणी	४९६
व्होरसुनु	२७४	सादु	१८५	हिंपुटिया	३०६
शाखिक	५९	साद्रस्ट	३९०	हुउनु	२८०
शास्त्रदुहित	३३	सामानु	२७६	हेरोझिस	१४६
शास्त्रवंचक	२१७	सायाभंग	४९३	होरसुनु	३२६
शास्त्रसमर्ति	३२	सारित	४३३	होस्ती	१४९

